

Masarykova univerzita

Filozofická fakulta

Historický ústav

Petra Hálová

**Život v mestečku Rousínov v druhé polovici 17. století a v první
polovici 18. století**

Magisterská diplomová práce

Vedúci práce: PhDr. Bronislav Chocholáč, Dr.

Brno 2006

Prehlasujem, že som diplomovú prácu vypracovala samostatne s využitím uvedených prameňov a literatúry.

.....

Pod'akovanie

Moje úprimné pod'akovanie patrí PhDr. Bronislavovi Chocholáčovi, Dr., za vedenie tejto diplomovej práce a za poskytnutie cenných námetov a pripomienok.

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Pramene a literatúra	8
3. Z histórie mestečka	19
3.1. Topografia	19
3.2. Vlastníci mestečka	21
3.3. Usadlí	27
3.4. Židovská obec	29
4. Správa mestečka Rousínova	32
4.1. Zriadenie, mestské znaky.....	32
4.2. Obecná rada a jej povinnosti.....	34
4.3. Zhromaždenia obecnej rady	40
5. Hospodárenie mestečka	42
5.1. Príjmy mestečka.....	42
5.1.1. Stále platy.....	42
5.1.2. Zisky z obecných podnikov	43
5.1.3. Zisky z vína.....	47
5.1.4. Úverové podnikanie	49
5.1.5. Mimoriadne príjmy	50
5.2. Výdaje mestečka	52
5.2.1. Plat vrchnosti	52
5.2.2. Obecní služobníci.....	53
5.2.3. Obecné výdaje.....	56
5.2.4. Výdaje na obecné podniky.....	59
5.2.5. Almužny	60
5.2.6. Mimoriadne výdaje	63
5.3. Zhrnutie hospodárskeho vývoja.....	66
6. Život obyvateľov mestečka.....	71
6.1. Náboženský život a s ním spojené slávnosti a trhy.....	71
6.2. Dotyk vojen.....	79

6.3. Stavebná činnosť	86
7. Záver	91
8. Zoznam skratiek.....	94
9. Zoznam použitých prameňov a literatúry	95
Prílohy.....	101

1. Úvod

Keď som sa pred dvomi rokmi zamýšľala nad tým, akému obdobiu a prostrediu by som chcela venovať svoj historický záujem, uvedomila som si, že ma priťahuje skôr raný novovek a prostredie jednoduchého človeka, ktorý sa musel počas svojho života vyrovnávať s mnohými neľahkými situáciami. Musel zabezpečovať nielen existenciu seba samého a svojej rodiny, ale z mála čo mal, musel pomáhať finančne či materiálne svojej vrchnosti. O čo horšie museli byť pre týchto poddaných obdobia vojen, kedy sa museli podieľať aj na financovaní vojska a museli znášať nájazdy nepriateľských vojsk, ale v mnohých prípadoch taktiež drancovanie vlastnými vojakmi.

O niečo jednoduchšie to mali poddaní v mestečkách, ktoré síce neboli uchránené od vysokých finančných výdajov do pokladníc svojich vrchností, ale tie bývali mnohokrát kompenzované udeľovaním privilégií, ktoré im vynahradzovali ich neľahké postavenie.

Keď som sa rozhodla venovať v rámci bakalárskej práce výskumu mestečiek v ranom novoveku, chcela som prispieť k skromnému počtu štúdií na túto tému, ktorá je ešte stále málo preskúmaná a odsúvaná do úzadia.

Konkrétne som sa zahĺbila do hospodárenia moravského mestečka Rousínova a života jeho poddanského obyvateľstva v ňom. Rousínov bol v ranom novoveku jedným z väčších moravských mestečiek, ležiacich neďaleko Brna. Snažila som sa podrobne zmapovať život v mestečku v priebehu 40 rokov a zamerala som sa najmä na dopad tridsaťročnej vojny na hospodárenie ako aj na samotných obyvateľov.¹

Čím dlhšie som sa tejto problematike venovala, nachádzala som množstvo ďalších prameňov a otvárali sa predom mnou nové oblasti výskumu. Preto som sa rozhodla znovu sa vrátiť k mestečku Rousínovu a podrobnejšie preskúmať život v ňom. Opäť sa vrátim k hospodáreniu mestečka a pokúsim sa jeho vývoj zmapovať v priebehu jedného storočia, zameriam sa na nové obecné podniky a pravidlá ich chodu. Pokúsim sa hlbšie preniknúť do chodu správy, do vzťahov s vrchnosťou a pozriem sa ešte bližšie na samotných obyvateľov. Od ich každodenného života svoju pozornosť nasmerujem aj na prežívanie

¹ Hálová, P.: Život mestečka Rousínova v druhej polovici sedemnásteho storočia vo svetle účtovných kníh. Odborová práca HÚ FF MU, Brno 2004.

cirkevných sviatkov a iných sviatočných udalostí v mestečku, ku ktorým patria aj výročné trhy.

Svojim výskumom som pokryla približne jedno storočie, konkrétne roky 1641 – 1746. Hlavným prameňom, od ktorého sa odráža celý výskum, sú účtovné knihy. Sú síce ojedinele zachované i zo staršieho obdobia, ale ja som sa rozhodla začať svoje bádanie rokom 1641, z ktorého pochádza účtovná kniha, ktorá zahajuje súvislý rad vedenia hlavných obecných účtov. Môže sa javiť zvlášť, že sa tak deje práve v priebehu tridsaťročnej vojny, kedy iné mestecká, dediny, ale aj veľké mestá utŕžili obrovské finančné i ľudské straty a vedenie ich účtov bolo pravdepodobne pozastavené. To len dokazuje, že Rousínov tridsaťročnou vojnou nebol natoľko poznamenaný, aby bolo jeho hospodárenie výrazne narušené či celkom paralyzované.

Jedným z impulzov, prečo sa začali viesť dôkladne účtovné knihy v roku 1641, je pravdepodobne skutočnosť, že v tomto roku boli Rousínovu od nového držiteľa slavkovského panstva, Leva Viléma z Kounic, obnovené jeho staré privilégia a zrejme boli predstavitelia mestečka nabádaní k dôkladnému vedeniu účtov.

Hlavné účty boli vedené v takmer nezmenenej podobe až do roku 1850 a následne obecné účtovné knihy až do 20. storočia. Keďže ide o veľmi rozsiahly materiál, rozhodla som sa zamerať na obdobie približne sto rokov. Ako druhý medzník som zvolila rok 1746, do ktorého spadá smrť Maxmiliána Oldricha z Kounic a teda aj nástup novej slavkovskej vrchnosti.

Dúfam, že pramene, s ktorými som mala možnosť pracovať, mi pomôžu čo najdetailnejšie popísať život v Rousínove v priebehu tohto obdobia a na nasledujúcich stranách ožijú príbehy jednoduchých poddaných, hoci nevstúpili do dejín žiadnymi významnými činmi.

2. Pramene a literatúra

Pri tvorbe tejto práce som využila rozsiahlu zbierku prameňov uložených v Moravskom zemskom archíve v Brne a najmä archívny materiál z archívneho fondu mestečka Rousínova uloženého v štátnom okresnom archíve vo Vyškove so sídlom v Slavkove.

Všeobecný prehľad o hospodárení mestečka v 17. a 18. storočí poskytujú hlavné počty, v niektorých rokoch označené ako obecné počty. Medzi nimi nebol okrem názvu žiadny rozdiel. Obsahujú informácie, ktoré v rozšírenej podobe nachádzame u pomocného účtovného materiálu, ktorého sa v Rousínove viedlo a zachovalo veľké množstvo.

V počte informácií sa pod hlavnými, resp. obecnými počtami nachádzajú ich koncepty. Nesú rovnaký názov, rovnaké položky, ktoré sú ale oveľa podrobnejšie rozpísané. V čistopisoch sú u mnohých položiek uvedené už len výsledné sumy, popr. sumy za jednotlivé mesiace, alebo za obdobie jednotlivých purkmajstrov.

Do konceptov hlavných počtov sa evidovali v stručnej podobe záznamy z registrov vedených k jednotlivým položkám. V prvom rade išlo o purkmajstrovské registre, ktoré si viedli jednotliví purkmajstri, keď zastávali tento post a zaznamenávali do nich príjmy alebo výdaje k obecnej potrebe. Ďalej išlo o vojenské registre, sol'ný a pivničný register, zvlášť sa viedli aj pivné a vínne účty a výkazy dlhov.

Pod týmito účtami sa nachádza ešte ďalšia užšie profilovaná skupina účtov. K nim patria napr. tzv. *poznámenání*, ktoré sa viedli pre každého remeselníka pracujúceho v Rousínove a slúžili na zaznamenávanie všetkej práce, ktorú v mestečku vykonal, za akú finančnú odmenu a kedy mu tá bola vyplatená. Nepravidelnou záležitosťou je vedenie samostatného počtu na zaznamenávanie pojazdov v obecných príčinách, z období vojen sa zachovali samostatné záznamy výdajov na prechádzajúce vojsko.

Na úrovni hlavného počtu stál počet sirotský a kostolný, neskôr farský register. Počet sirotský sa ešte v štyridsiatych rokoch zaznamenával do obecného počtu, ale od

roku 1662 sa viedol samostatne. Zádušné peniaze boli počas celého sledovaného obdobia oddelené od obecných peňazí.²

Kto nepotrebuje študovať príjmy a výdaje mestečka podrobne, stačí mu nahliadnuť do registrov alebo extraktov, ktoré sú k dispozícii k väčšine hlavných počtov. Možno v nich nájsť vypísané jednotlivé položky a celkovú prijatú alebo vydanú sumu za ne.

Zvláštnou skupinou účtov sú počty hospodárskych a pivovarských správcov. Tie sa totiž spočiatku viedli samostatne popri hlavnom počte a od roku 1692 boli do neho začlenené. Aj u tejto skupiny účtov sa môžeme stretnúť so stručnými výpismi z nich a naopak sú zachované aj podrobnejšie záznamy jednotlivých položiek, napr. pivné potvrdenky, poznamenania platenia piva a záznamy o jeho vydaniach.

Podkladom pre moju prácu sa stali hlavné počty, ktoré sa dochovali od roku 1641 pomerne pravidelne a bez závažného poškodenia. Z obdobia pred tridsaťročnou vojnou sa dochoval len pomocný účet z rokov 1611 až 1618³. Najstarším dochovaným účtovným materiálom je *Rejstřík příjmů a výdajů* z roku 1611.⁴

Hlavný alebo obecný účet bol vedený od roku 1637⁵ a súvislý rad týchto účtovných kníh bol zachovaný od spomínaného roku 1641 do roku 1756 v brožúrovej podobe a od roku 1810 až do 20. storočia v knižnej podobe. Pre môj výskum mi poslúžili účty z rokov 1641 až 1746.⁶ Pre niektoré roky sa nezachovali celé a pre niektoré roky chýbajú úplne.⁷ V niektorých prípadoch sú k dispozícii len koncepty účtovných kníh, pre niekoľko rokov máme dochovaný koncept aj čistopis.⁸

² Máme záznamy o tom, že v prípade vyššieho finančného obnosu v zádušnej pokladnici na konci roku, sa väčšia časť tohto zostatku dala „... do opatrování pánům radním.“ Je otázne, či boli peniaze u nich skutočne len v úschove, alebo došlo nimi aj k ich využitiu pre obecné účely, alebo dokonca zneužitiu radnými pánmi. S takým prípadom sa však v prameňoch v tomto období nestretáme. Viac vid.: MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 354.

³ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 1600 – 1603. Jedná sa o registre príjmov a vydaní pre roky 1611, 1614, 1616 a 1618. F. Čáda vo svojej práci o Rousínove cituje z registra príjmov a výdajov z roku 1620, ten sa však v súčasnosti nenachádza v archívnom fonde R1.

⁴ Tamže, i.č. 1600.

⁵ Tamže, i.č. 1106. Je to jediný dochovaný hlavný účet vedený pred rokom 1641.

⁶ Tamže, i.č. 1107 – 1198.

⁷ Hlavný účet chýba pre roky 1656, 1657, 1665, 1666, 1670, 1680, 1682, 1683, 1691, 1697, 1699, 1701, 1707, 1710, 1714, 1715, 1719 a 1730. Pre roky 1644 a 1722 sa účtovné knihy zachovali neúplné. Vid: tamže, i.č. 1110, 1172.

⁸ Pre roky 1722 a 1739 sa nám zachovali len koncepty hlavného účtu. Vid: tamže, i.č. 1172, 1190.

Koncept aj čistopis máme k dispozícii pre roky 1655, 1708, 1718, 1731 a 1733. Vid: tamže, i.č. 1120, 1121, 1160, 1161, 1168, 1169, 1180, 1181, 1183 a 1184.

Tak, ako sa rozvíjalo hospodárenie mestečka, zdokonaľovalo sa aj vedenie týchto kníh, menilo sa rozvrhnutie jednotlivých rubriík, pribúdali nové položky a iné sa z nich vytrácali. Menila sa aj ich grafická podoba.

Prvé účtovné knihy boli veľmi jednoduché. Tvorili ich tri časti: *Príjem obecní*, *Vydání obecní* a *Príjem a vydání peněz sirotčích*. Ich úprava bola prostá a bez riadkovania. V niektorých rokoch sa k týmto položkám pridalo aj hospodárenie pivovaru.⁹

V roku 1651 sa objavilo nové rozvrhnutie položiek hlavného účtu, ktoré sa objavovalo aj v nasledujúcich rokoch. Účet tvorí *Počet obecní*, ktorý obsahuje príjmy a vydania obce, a nové položky *Počet správcích pivovarních* a *Počet správcích hospodářských*.¹⁰ Navyše sa tu objavila aj nová grafická úprava zápisov. Každý list je rozdelený na päť stĺpcov, do ktorých sa zapisoval dátum, za čo boli peniaze prijaté alebo vydané a posledné tri stĺpce boli určené na zapísanie sumy: moravských zlatých, grošov a denárov, resp. rýnskych zlatých, grajciarov a denárov v neskoršom období.¹¹

V takejto podobe, už bez sirotského a kontribučného počtu, sa viedli účtovné knihy až do roku 1692. Od tohto roku vedené účty nie sú viac delené na tri počty, záznamy týkajúce sa pivovaru a obecného hospodárenia sa začlenili do obecného počtu.¹²

V priebehu desaťročí sa štruktúra záznamov menila. Účtovné knihy zo štyridsiatych rokov 17. storočia sú poznamenané tridsaťročnou vojnou. Charakterizuje ich jednoduchá schéma a absencia mnohých položiek, ktoré sa objavujú v nasledujúcich rokoch.¹³ To poukazuje na oslabenie Rousínova a jeho hospodárenia počas tohto neľahkého obdobia, ale nie do takej miery, aby bolo prerušené vedenie jeho účtov.

⁹ Z rokov 1645 a 1647 sa zachoval *Regiment příjmův obecních v městečku Rousínově i s pivovaru obecního*. Vid: tamže, i.č. 1111, 1113.

¹⁰ Tamže, i.č. 1116.

¹¹ Takáto grafická úprava sa objavila už skôr v niektorých registroch obecných príjmov a vydaní, napr. v roku 1625. Vid: tamže, i.č. 1604. Prechod od moravských zlatých k rýnskym zlatým je v účtovných knihách zaznamenaný od roku 1677. 1 zlm sa rovnal 1 zlr 10 kr. Vid: tamže, i.č. 1138.

¹² *Počet sirotčí* je naposledy zaznamenaný v účte z rokov 1660-1661, tak ako aj *Počet kontribuční*, ktorý sa v účtoch viedol od roku 1649.

¹³ Účty z predvojnového obdobia síce nie sú zachované, aby sme mohli porovnať ich štruktúru s nasledujúcim obdobím, ale možno predpokladať, že položky, ktoré v tomto období chýbajú, sa objavovali aj pred vojnou. Ako príklad uvediem tehelňu, o ktorej záznamy v účtoch zo štyridsiatych rokov 17. storočia chýbajú, ale vieme o existencii tehelne už pred vojnou.

Tak, ako sa postupne po vojne obnovuje chod niektorých obecných podnikov, sú účtovné knihy v priebehu päťdesiatych a šesťdesiatych rokov obohacované záznamami o ich výnosoch.¹⁴

Nové položky sa dostávajú do účtov aj vďaka rozširujúcej sa stavebnej činnosti v sedemdesiatych rokoch a tak možno sledovať výdaje na stavbu kaplnky, nového kostola aj iných obecných stavení v mestečku.¹⁵

Väčšina účtovných kníh je zachovaná vo veľmi dobrom stave. Sú písané humanistickou polokurzívou. Takmer u všetkých sú zachované aj titulné listy, ktoré sú písané kaligrafickým písmom. Týmto písmom sú nadpísané u niektorých účtov aj nadpisy hlavných položiek.

Strany neboli pôvodne číslované, až neskôr bolo prácou archivárov doplnené umelé číslovanie u väčšiny kníh. Tie zo staršieho obdobia majú okolo 15 až 30 strán, knihy tvorené obecnými počtami aj počtami pivovarskými a hospodárskymi majú v priemere okolo 100 strán a po roku 1692 majú okolo 60 strán.

Jazykom účtov je stará čeština. Okrem nej sa môžeme stretnúť aj s nemčinou. Vo väčšine prípadov sa jedná o dodatočné prípisky, týkajúce sa napríklad opráv nesprávnych sčítaní, poznámok o tom, že niektoré zapísané položky neboli zaplatené, alebo že obec neprevzala nejaké zapísané poplatky.¹⁶

V počiatkoch neboli účty vedené v dĺžke kalendárneho roka. Zahŕňajú síce obdobie približne 12-13 mesiacov, ale prvé zápisy pochádzali z februára, niekedy až z marca. Vo výnimočných prípadoch zahŕňali vedené účty obdobie necelých dvoch rokov.¹⁷ Až od roku 1663 zahŕňajú účty obdobie jedného roka, od januára do decembra. V účtoch nachádzame datovanie podľa dní v mesiaci, ktoré sa používa dodnes. Mesiace sú uvádzané v latinčine.

¹⁴ V roku 1651 sa objavuje prvýkrát položka o ziskoch z mlyna, v roku 1653 zisk z tehelne, v roku 1658 sú to záznamy o rybníku, váhe a kúpeľoch a v roku 1694 je novou položkou príjem z múčnice. Vid: tamže, i.č. 1116, 1118, 1122 a 1151.

¹⁵ Napr. *Náklad na Rathaus, Náklad na faru a Náklad na chrám Páně* sú stálymi položkami od roku 1677. Vid: tamže, i.č. 1138.

¹⁶ Takéto prípisky je možné nájsť napr. v účtoch z rokov 1642, 1644, ale sú pravidelnou súčasťou najmä konceptov, ktorých úprava zaostáva za úpravou čistopisov, kde škrtanie a rôzne opravy nachádzame len výnimočne na rozdiel od uvedených konceptov. Vid: tamže, i.č. 1108, 1110.

¹⁷ Tamže, i.č. 1115. Účet obsahuje prvý zápis z 21. apríla 1649 a posledný zo 16. decembra 1650. Účet pre roky 1660-1661 obsahuje zápisy od 24. apríla 1660 do 14. augusta 1661. Vid: tamže, i.č. 1125.

U väčšiny účtovných kníh sa zachoval titulný list obsahujúci údaje o roku, pre ktorý je dotyčná kniha vedená, meno slavkovskej vrchnosti a mená osôb, ktoré „... voleny jsou do ouřadu v městečku Rousínově.“¹⁸

Jednotlivé príjmy a výdaje sa zapisovali do príslušných položiek. V počiatkoch vedenia účtov boli niektoré položky obecných výdajov delené do šiestich oddelení podľa toho, ako sa zastával purkmajstrovský úrad, v ktorom sa v dvojmesačných intervaloch striedali zvolení konšeli. Tí boli v danom dvojmesačnom období zodpovední za príjmy a výdaje mestečka.¹⁹

Od roku 1655 je neodmysliteľnou súčasťou na konci každej účtovnej knihy zápis o kontrole účtu. Túto kontrolu za účasti obecnej rady vykonával hajtman a svojim podpisom potvrdzoval platnosť účtu.²⁰ Z uvádzaného dátumu vieme, že sa tak konalo až niekoľko mesiacov po jeho uzatvorení, väčšinou v marci až máji nasledujúceho roku. Kontrola účtu sa vykonávala na radnici v Rousínove a sprevádzalo ju posedenie obecnej rady s hajtmanom.

Od dvadsiatych rokov 18. storočia sa v účtovných knihách stretáme pod zápisom hajtmána aj so záznamom o ich kontrole účtovníkom slavkovského panstva. K tejto kontrole podľa dátumu dochádzalo v Slavkove jeden až dva mesiace po kontrole vykonanej hajtmanom.²¹ Ak slavkovský účtovník objavil nejaké nedostatky, zaznamenal

¹⁸ Tamže, i.č. 1114. „Léta 1648 dne 26. Martii, od Pana Jakuba Salyse, a Pana Jiříka Šolara, na místě J. H. M. Pana Pana našeho milostivého, a dědičného, volený jsou do ouřadu v městečku Rousínově, jakž vlastní ruka J. H. M. ukazuje, níže psané osoby: za Primátora Petr Přikryl, za konšele jeho Martin Rek, Gregar Štancel, Jan Huser, Jakub Wacula, Kašpar Tham, za rychtáře Pavel Kopp.“

V mladšom období obsahuje titulný list trochu odlišný zápis, ale vždy uvádza mená primátora, konšelov a rychtára. Napr. titulný list z roku 1692: „Počet obecní městečka Nového Rousínova na příjem a vydání peněz a jiných sortův, za ouřadu od J. M. H. Excellenci Pana Pana Dominica Andrea hraběte z Kounic, rytíře zlatého rouna /titul:/ confirmovaného za rok 1692 zvedený ...“ a nasledujú mená radných pánov. Vid: Tamže, i.č. 1149.

V tridsiatych rokoch 18. storočia sa zápis titulného listu zjednodušil: „Počet obecní hlavní městys Nového Rousínova na příjem a vydání peněz, obilí a jiných efektů hospodářských.“ Tento zápis je z roku 1735 a tiež je na jeho konci zoznam mien primátora a konšelov. Vid: tamže, i.č. 1186.

¹⁹ Takýmto spôsobom sa zapisovali napr. obecné vydania, vydania na fedrunk pre vojakov alebo vydania na almužníkov. V mladšom období sa zápisy prestali takto členiť a len pre obecné vydania zostalo rozdelenie podľa mesiacov.

²⁰ Prvý zápis z roku 1655 sa vzťahoval k účtom z obdobia posledných piatich rokov: „Od léta 1651 až do léta 1655 jest těch pět počtů náležitě spočítáno a přijato v přítomnosti starého i nového ouřadu, též vši obce a nás se zde osob podepsaných.“ Vid: tamže, i.č. 1120. V nasledujúcom období sa kontrola vykonávala pravidelne k práve ukončenému roku.

²¹ Ak účtovník nezistil v účtoch žiadne nedostatky, môžeme nájsť na konci účtovnej knihy stručný zápis: „Při hraběcí buchlateriji revidováno v Slavkově dne ...“ S takýmto zápisom sa stretáme napr. v účtovnej

ich na samostatný papier, ktorý bol odoslaný do mestečka a neskôr vložený do príslušnej účtovnej knihy. Z týchto záznamov môžeme zistené nedostatky rozdeliť do niekoľkých skupín:

1. Nepresne zaznamenané položky. Vytýkané je najmä zapisovanie niektorých položiek do rubriky rozličného príjmu (alebo *extra ordinární příjem*), ktoré by sa mali kvôli dôležitosti a prehľadnosti zapisovať do samostatných rubriík.²²
2. Nesúlad medzi zaznamenanými a skutočne prijatými alebo vydanými čiastkami (financie, naturálie). Pri kontrolách bolo niekoľkokrát zistené, že sa zapísaná suma nezhodovala s vyplatenou alebo prijatou sumou, či už v dôsledku chybného výpočtu, z nepozornosti, alebo snád' úmyselne.²³
3. Podozrenie na zneužitie peňazí obecnou radou. V tejto skupine sa objavujú výčitky týkajúce sa plytvania obecnými peniazmi alebo zaznamenaných výdajov zaváňajúcich spreneverou.²⁴

V priebehu niekoľkých rokov po tridsaťročnej vojne sa vedenie účtov ustálilo. Mestská rada viedla obecný účet, do ktorého sa zaznamenávali príjmy a výdaje týkajúce sa obecnej pokladnice. Spočiatku sa sem zaznamenávali aj príjmy a výdaje sirotských peňazí, ale tieto záznamy sa neskôr od obecného počtu oddelili a začali sa zapisovať do samostatného *Sirotčího počtu*. Počas vojny viedli kontribuční vyberači samostatný *Kontribuční počet*. Neskôr sa záznamy o vyberaní kontribučných peňazí začlenili do obecného počtu.

Keď sa viedol samostatný *Počet správcích pivovarních*, zaznamenávali sa doň peňažné príjmy a výdaje týkajúce sa pivovaru a príjem a výdaje obilia k jeho potrebám.

knihy pre rok 1731. 12. 3. 1732 bol hlavný účet účtovníkom v Slavkove uznaný za správny. Hajtman tento účet skontroloval mesiac predtým, 18. 2. toho istého roku, v Rousínove. Vid: tamže, i.č. 1180.

²² Medzi tieto položky patrí najmä *tanzt impost*, *tabac impost*, príjem peňazí za predaný dobytok a príjem peňazí z vyzbieraných pokút.

²³ Ako príklad uvediem vytýkané nezhody v účte z roku 1728: v účte bolo zapísaných 395 zl 6 kr vydaných na zapravenie kontribúcie, podľa záznamov vrchnosti sa malo jednať o 394 zl 18 kr. Podľa záznamu v rubrike vydanie platu kňazovi na jeho ročnú službu mu malo byť vyplatených 183 zl 30 kr, vydalo sa mu však len 103 zl 30 kr. Je tu teda rozpor, ktorý však v konečnom dôsledku bol napravený, pretože v celkovom obecnom vydaní bola započítaná suma 103 zl 30 kr. Vid: tamže, i.č. 1178.

²⁴ Takéto podozrenie mal účtovník v roku 1742 v súvislosti so sumou 141 zl, ktorú si medzi sebou rozdelili radní, poukazujúc na vydania, ktoré mali mať v tom roku kvôli pruským vojakom. „Činí se otázka, zdaliž takové peníze outratní náležitě likvidírované rozvážené, a tak od počestného ouřadu, i od celej obci ratificírované jsou? ... nic však méně jse vysvětliti jen má, zdaliž z ouplnou radu, a z vědomosti celej poutivej obci to vydání z obecních peněz v počtě za vydání položiti skutečně učiněno jest?“ Aj pomerne vysoké čiastky na pohostenie na radnici mohlo budiť v Slavkove podozrenie na zbytočne vyhadzované peniaze. Vid: tamže, i.č. 1193.

Za vedenie tohto počtu boli zodpovední dvaja pivovarskí správcovia. Podobne to bolo aj s vedením samostatného *Počtu správcích hospodářských*, kde sa zaznamenávali príjmy a výdaje peňazí a obilia k obecnému hospodáreniu. O tento počet sa starali dvaja hospodárski správcovia.²⁵ K začleneniu týchto samostatne vedených počtov do obecného počtu došlo v roku 1692. V takejto podobe sa viedli obecné účty do roku 1746 a v tomto duchu pokračovali aj tie nasledujúce.

Hoci je možné v účtovných knihách nájsť informácie nielen k hospodáreniu obce, ale aj ku každodennému životu jej obyvateľov, neboli jediným prameňom, ktorý som využívala. Okrem nich som pracovala s listinami darujúcimi alebo potvrdzujúcimi Rousínovu jeho privilégiá, v niektorých prípadoch to boli ich opisy.²⁶ K lepšiemu pochopeniu chodu správy mestečka a jeho vzťahov s vrchnosťou som mala k dispozícii zápisy z obecných zhromaždení, pokyny o povinnostiach rousínovskej rady a nazrela som aj do korešpondencie prijatej od vrchnosti.²⁷ K tomu ešte treba vymenovať rôzne zápisy, listy a iné písomnosti týkajúce sa vojenských a farských záležitostí obce.²⁸

Literatúry o Rousínove nie je veľa. Základné informácie o historickom vývoji mestečka Rousínova som čerpala najmä z kolektívnej práce autorov Františka Čády, Jana Janáka a Stanislava Hladkého. Ich dielo vydala Muzejní a vlastivědná společnost Brno v roku 1982 pod názvom *Rousínov, s podtitulom dějiny a socialistická minulost*.²⁹ Obdobiu raného novoveku sa venuje stat' F. Čády: *Rousínov, jeho vznik, počátky a další rozvoj do poloviny 19. století*. Je rozdelená na dve časti. Prvá pojednáva o historickom vývoji Rousínova, o jeho vrchnostiach a jednotlivých získaných privilégiách. V druhej časti sa zameriava na mestské právo, náboženský život, kultúru, školstvo, trhy a hospodárstvo. Zmieňuje sa aj o židovskej obci utvárajúcej sa v Rousínove počas tohto obdobia. Obrazová príloha obsahuje niekoľko fotografií pečate a mestského znaku. Listár v prílohe tvorí prepis niekoľkých privilégií a ukážka z účtovnej knihy z roku 1620.³⁰

²⁵ Od roku 1716 sa záznamy o obilí začali zaznamenávať do tabuľky a pridali sa k nim aj záznamy o príjmoch a výdajoch tehál, rôznych dosiek, klincov a škridlíc. Vid: tamže, i.č. 1166.

²⁶ Tamže, i.č. 1-15, 183.

²⁷ Tamže, i.č. 38, 302, 306 a 316.

²⁸ Tamže, i.č. 347, 348, 421.

²⁹ Čáda, F. – Janák, J. – Hladký, S.: *Rousínov, dějiny a socialistická přítomnost*, Brno 1982.

³⁰ Jedná sa o dnes stratený *Rejstřík příjmů a vydání* z roku 1620.

F. Čáda vychádzal zo starších prací venovaných Rousínovu, a to najmä z diel Františka A. Slavíka *O Novém Rousínově*³¹, A. Ličmana *Slavkovský okres*³² a B. Bretholze *Geschichte der Stadt Brünn*³³. Sám pracoval hlavne s edíciami a s prameňmi, ktoré sa netýkajú priamo Rousínova. Prameňov z archívneho fondu R 1 je citovaných málo, pracoval napr. len s jednou účtovnou knihou, a to z roku 1620.

Množstvo informácií o mestách a mestechách v Čechách, na Morave a v Sliezsku ponúka rozsiahly lexikón Karla Kučy, ktorý v sebe zahŕňa všetky lokality, ktoré majú či mali štatút mesta alebo mestčka, vrátane sídel, ktoré už dnes neexistujú, alebo poklesli na dediny. Ich vývoj možno sledovať až do súčasnosti. V roku 2004 vyšiel šiesty diel, ktorý zahŕňa heslá Pro – Sto a teda obsahuje aj rozsiahle informácie o Rousínove.³⁴

Vo svojej práci som využila aj niekoľko článkov venovaných histórii Rousínova, uverejnených vo Vyškovských novinách v štyridsiatych a päťdesiatych rokoch minulého storočia.³⁵

Pre všeobecné pochopenie problematiky ranenovovekých mestechiek v Čechách a na Morave som siahla po publikáciách venovaných mestám v tomto období, nakoľko literatúry k výskumu mestechiek je nedostatok. Informácie som čerpala najmä z práce Petra Vorla, ktorá je venovaná klasifikácii miest a mestechiek v Čechách a na Morave v 15. – 17. storočí.³⁶ Z ďalších prací, ktoré obsahujú všeobecné informácie o mestách, spomeniem 3. diel *Jagellonského věku v českých zemí*, ktorý venoval Josef Macek práve mestám³⁷ a dvojvázkovú prácu Josefa Janáčka, *Doba předbělohorská*.³⁸ Zo starších historikov, ktorí venovali svoj záujem výskumu miest, spomeniem napr. Zikmunda

³¹ Slavík, F. A.: *O Novém Rousínově*, Brno 1891. V tejto práci sa stručne venuje historickému vývoju Rousínova, jeho privilégiám a právam. Čerpal z *Diarium* neb *Kniha pamětní městečka Rousínova*. Táto kniha bola založená v roku 1694, dnes je však nezvestná.

³² Ličman, A.: *Slavkovský okres*. VM, Brno 1921.

³³ Bretholz, B.: *Geschichte der Brünn I*, Brünn 1911.

³⁴ Kuča, K.: *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* 6, Praha 2004, str. 412 - 419. Informácie o dejinách Rousínova v období raného novoveku sú prevzaté z práce F. Čády o Rousínove.

³⁵ Drápal, T.: Rousínov. VN, č. 23, 2. 6. 1944, str. 3. Burian, V.: *Purkmistrovský rejstřík příjmů a vydání obecních peněz městečka Rousínova v únoru 1689*. VN, č. 4, 23. 1. 1942, str. 3. Rousínov. *Historie města Rusínova*. VN, č. 32, 8. 8. 1941, str. 3. Rousínov. *Historie rousínovského kraje mluví*. VN, č. 35, 30. 8. 1940, str. 3. Rousínovské obecné hospodaření v roku 1620. VN, č. 23, 6. 6. 1941, str. 4.

³⁶ Vorel, P.: *Rezidenční vrchnostenská města v Čechách a na Moravě v 15. - 17. století*, Pardubice 2001.

³⁷ Macek, J.: *Jagellonský věk v českých zemích* 3, Města, Praha 1998.

³⁸ Janáček, J.: *České dějiny. Doba předbělohorská*, I-II, Praha 1968 a 1984.

Wintera a jeho dielo *Zlatá doba měst českých*.³⁹ Moravským městům sa podrobnejšie venoval Zdeněk Láznička.⁴⁰

Užší pohľad na problematiku hospodárenia a správneho vývoja na príkladoch českých a moravských poddanských miest a mestečiek mi poskytli najmä príspevky z dvoch zborníkov, ktoré vznikli pri príležitosti konania sa konferencií na túto tému. Zborník *Poddanská města v systému patrimoniální správy* usporiadala Marie Macková⁴¹ a Jaroslav Pánek sa podpísal pod usporiadanie druhého zborníku s názvom *Česká města v 16. – 18. století*.⁴² Okrem nich som mala možnosť nahliadnuť do jednotlivých príspevkov k dejinám správy mestečiek Dolní Bobrová od Bronislava Chocholáča a Dolních Kounic od Petra Eckla.⁴³

K špecifickým témam, ako sú napr. almužníci, som využila príspevky Martina Štindla a Petry Foffové.⁴⁴ K roli richtárov som všeobecné poznatky čerpala z príspevku na túto tému od Bronislava Chocholáča.⁴⁵ K židovskej problematike som mala k dispozícii príspevky Františka A. Slavíka a A. Ševčíka o Židoch na Morave.⁴⁶

Na záver by som rada spomenula základnú literatúru týkajúcu sa výskumu miest a mestečiek v zahraničí, konkrétne v Taliansku, Veľkej Británii a Nemecku, ktoré sa mi dostali do rúk.

Základnou prácou, ktorá pochádza z talianskeho prostredia, je *L'Europa delle città* od Marina Berenga,⁴⁷ ktorá je zameraná na rozbor jednotlivých spoločenských vrstiev, ktoré sa nachádzali v hlavných a poddanských mestách. Talianskemu mestskému

³⁹ Winter, Z.: *Zlatá doba měst českých*, Praha 1913. Z jeho ďalších prací spomeniem *Řemeslnictvo a živnosti XVI. věku v Čechách*, Praha 1909 a *Český průmysl a obchod v XVI. věku*, Praha 1913.

⁴⁰ Láznička, Z.: *Moravská města*, Brno 1948.

⁴¹ Macková, M.(ed.): *Poddanská města a městečka v systému patrimoniální správy*, Ústí nad Orlicí 1996. Obsahuje príspevky z konferencie v Ústí nad Orlicí z 12. – 13. 9. 1995.

⁴² Pánek, J.: *Česká města v 16. – 18. století*, Praha 1991. Zahŕňa referáty, ktoré odoznili na konferencii v Pardubiciach z 14. – 15. 11. 1990.

⁴³ Chocholáč, B.: *Stalo se Léta Páně za rychtářství...* ČMM 116, 1997, str. 119 – 136. Eckl, P.: *Život obyvatel městečka Dolní Kounice ve 2. polovině 17. století a 1. polovině 18. století*. Diplomová práca HÚ FF MU, Brno 2003.

⁴⁴ Štindl, M.: *Almužníci 17. století na cestě do Bíteše a Meziříčí*. ZM 2, 1998, s. 83–100. Foffová, P.: *Péče o chudé v městečkách jižní a západní Moravy v 17. století*. Oborová práce HÚ FF MU, Brno 2002.

⁴⁵ Chocholáč, B.: *Soudní znalci, notáři či špekulanti? Role rychtářů na západní Moravě v 16. a 17. století*. In: *Ad vitam ed honorem*, Brno 2003, str. 753 – 759.

⁴⁶ Slavík, F. A.: *Židé na Moravě po třicetileté válce*. ČMM 16, 1892, str. 63-65. Ševčík, A.: *Židovské obce na Moravě*. In: BAV 2, 1958.

⁴⁷ Berengo, M.: *L'Europa delle città*, Torino 1999.

prostrediu v 13. až 16. storočí sa venuje spoločné dielo Marie Ginatempo a Lucie Sandri *L'Italia delle città*.⁴⁸ Pokrýva územie celého Talianska, ktoré autorky rozdelili do troch oblastí: severné Taliansko, Toskánsko a stredné Taliansko a južné Taliansko s ostrovmi Sicília a Sardínia. Obyvateľstvu v toskánskej oblasti sa venuje Marco Breschi v práci *La popolazione della Toscana 1640 – 1940*.⁴⁹ Benátskemu kraju, najmä kríze miest v tejto oblasti, sa venuje práca *Città e campagna in età preindustriale XVI – XVIII secolo*.⁵⁰ Zaujímavé štúdie môžeme nájsť aj v dvoch zborníkoch venovaných talianskemu obyvateľstvu v 17. a 18. storočí, ktoré vydala Società italiana di demografia storica. Jednotlivé príspevky sa venujú okrem demografických pomerov aj ekonomike v mestách.⁵¹ Problematike talianskych mestečiek sa venovala napr. Paola Subacchi⁵² a Peter Musgrave.⁵³

Medzi základné práce anglických historikov by som zaradila *European urbanization 1500 – 1800* od Jana de Vries.⁵⁴ Vývojom anglických miest v ranom novoveku sa venoval aj Peter Clark a Paul Slack v niekoľkých spoločných prácach.⁵⁵ Peter Clark venoval svoju pozornosť aj anglickým mestečkám a usporiadal zborník s príspevkami na tému európske mestečká.⁵⁶ Ďalší zborník, týkajúci sa miest a vidieka v Európe, usporiadal S. R. Epstein.⁵⁷

⁴⁸ Ginatempo, M. – Sandri, L.: *L'Italia delle città. Il popolamento urbano tra Medioevo e Rinascimento* (secoli XIII – XVI), Firenze 1990.

⁴⁹ Breschi, M.: *La popolazione Toscana 1640 – 1940*, Firenze 1990.

⁵⁰ Borelli, G.: *Città e campagna in età preindustriale XVI – XVIII secolo*, Verona 1986.

⁵¹ *La popolazione italiana nel Seicento*, Bologna 1999. Obsahuje referáty z konferencie konanej v dňoch 28. – 30. novembra 1996 vo Florencii. *La popolazione italiana nel Settecento*, Bologna 1979. Referáty prednesené na konferencii v Bologni v dňoch 26. – 28. apríla 1979. Podobného zamerania je aj ďalší zborník príspevkov *La demografia storica delle città italiane*, Bologna 1982. Obsahuje referáty prednesené na konferencii v Assisi v dňoch 27. – 29. októbra 1980.

⁵² Subacchi, P.: *Städtischer Niedergang oder territoriale Anpassung? Die Kleinstädte im norditalienischen Städtetz 1500 – 1800*. In: Gräf, H. T. (Hg.): *Kleine Städte im neuzeitlichen Europa*, Berlin 1997, str. 59 – 81.

⁵³ Musgrave, P.: *The small towns of northern Italy in the seventeenth centuries: an overview*. In: Clark, P. (Hg.): *Small towns in early modern Europe*, Cambridge 1995, pp. 250 – 270.

⁵⁴ Vries, J. de: *European urbanization 1500 – 1800*, London 1984.

⁵⁵ Clark, P. – Slack, P.: *Crisis and order in English towns 1500 – 1700*, London 1972. Týž: *English towns in transition 1500 – 1700*, London – Oxford – New York 1976.

⁵⁶ Clark, P. (Hg.): *Small towns in early modern Europe*, Cambridge 1995.

⁵⁷ Epstein, S. R. (Hg.): *Town and country in Europe, 1300 – 1800*, Cambridge 2001.

V nemeckom prostredí sa venuje výskumu mestečiek Holger Gräf.⁵⁸ Z rakúskych bádateľov spomeniem aspoň A. Pühringera a jeho prácu *Contributionale, Oeconomicum und Politicum: die Finanzen der landesfürstlichen Städte Nieder- und Oberösterreichs in der Frühneuzeit*, v ktorej sa venuje zemepanským mestám.⁵⁹

⁵⁸ Gräf, H. T.: Small towns in early modern Germany: the case of Hesse 1500 – 1800. In: Clark, P. (Hg.): Small towns in early modern Europe, Cambridge, 1995, pp. 184 – 205. Gräf, H. T. (Hg.): Kleine Städte im neuzeitlichen Europa, Berlin 1997.

⁵⁹ Pühringer, A.: *Contributionale, Oeconomicum und Politicum: die Finanzen der landesfürstlichen Städte Nieder- und Oberösterreichs in der Frühneuzeit*, München – Wien 2002.

3. Z histórie mestečka

Pre počiatok Rousínova sa mnoho prameňov nedochovalo a tak jeho vznik a počiatkový vývoj je nejasný. Najstaršia dochovaná zmienka pochádza z 24. júla 1222, z listiny kráľa Přemysla Otakara I. a Henricha Vladislava, v ktorej sa uvádza ako svedok istý *Petrus de Ruszinow*.⁶⁰

3.1. Topografia

Rousínov sa nachádza v brnianskom kraji, 19 km (2 6/8 míle) východne od Brna, 11,5 km (1 4/8 míle) juhozápadne od Vyškova a 5 km (6/8 míle) severne od Slavkova pri Brne, po obidvoch stranách niekdajšej kráľovskej cesty vedúcej z Brna do Olomouca.⁶¹

Mestečko, v roku 1969 povýšené na mesto, leží v nadm. výške 240 m, v zvlnenej zníženine Vyškovskej brázdy, ktorá tvorí prirodzenú spojnicu Dyjsko–svrateckého úvalu na Brniansku s rovinou Hané na Vyškovsku, Prostějovsku a Olomoucku. Rousínov patrí do povodia Svratky. Rozvodie voči povodiu Moravy prechádza približne 5 km severovýchodne od Rousínova. Rousínovsko odvodňuje potok Rakovec, ktorý pramení v Dražanskej vrchovine a v Hruškách sa vlieva do Litavy. Dnešný Rousínov sa rozkladá na pravej strane Rakovca. Ná mestím kolmo preteká potok, ktorý vznikol spojením Víťovického⁶² a Habrovanského potoka.⁶³

Meno mestečka prešlo v priebehu stáročí niekoľkými menšími zmenami. Najstarší dochovaný názov *Ruszinow*, pochádza z už spomínaného roku 1222.⁶⁴ Z roku 1321 máme doložený názov *Russins*⁶⁵ a o desať rokov neskôr sa zachovalo meno *Rausniz*.⁶⁶ V privilegii Vladislava II. z roku 1497 sa dochovala jeho prvá česká podoba.⁶⁷ Z roku 1549 pochádza ďalšia česká podoba mena: *Rausynow*.⁶⁸ V účtovných knihách

⁶⁰ CDB II, č. 232, str. 221.

⁶¹ MZA Brno, D 8, sg. 1769.

⁶² Jedná sa o potok, ktorý bol v minulosti označovaný ako Vážanský.

⁶³ Kuča, K.: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 6, Praha 2004, str. 417.

⁶⁴ CDB II, č. 232, str. 221.

⁶⁵ CDM XII, č. 176, str. 133-4. „...villam nostram Russins...“.

⁶⁶ Kuča, K.: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 6, Praha 2004, str. 412.

⁶⁷ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 2. „... měšťané městečka našeho Rúsínova...“.

⁶⁸ Tamže, i.č. 3. „... vši obce městečka Rausynova...“.

z polovice 17. storočia a na začiatku 18. storočia sa stretáme s podobou *Nový Rausynow*.⁶⁹

Z roku 1321 máme prvú zmienku o príslušnosti Rousínova k hradu Špilberk.⁷⁰ Začiatkom 15. storočia sa dostal predajom ku kapitole sv. Petra v Brne.⁷¹ Tá ho len o štyri roky neskôr predala mestu Brnu a tomu patrilo mestečko až do roku 1560, hoci kráľ si naň po celý čas ponechával právo spätnnej kúpy. V tom roku sa Rousínov odkúpením Viliamom Dubčanským dostal definitívne do majetku šľachtickej vrchnosti.⁷² V roku 1593 bol kúpou Oldrichom z Kounic pripojený k slavkovskému panstvu.⁷³

Na začiatku 18. storočia ležali obecné polia severne, východne a juhovýchodne od mestečka, lúky a pastviny severozápadne a južne za mestečkom, záhrady sa nachádzali priamo za domami.⁷⁴

Rousínov susedí na severe s Královopolskými Vážanmi a Čechyní, ktorá sa rozprestiera spolu s Kroužkom aj na východ od Rousínova. Na juhu sa nachádza okrem Kroužku Rousínovec, v minulosti nazývaný aj Starý Rousínov. Západnú hranicu zdieľa Rousínov s Rousínovcom a Královopolskými Vážanmi. Túto širokú aglomeráciu, ktorá vznikla na ploche 4,5 x 3,5 km, dopĺňajú ešte Komořany a Slavíkovice.⁷⁵

⁶⁹ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 1107 – 1198.

⁷⁰ CDM XII, č. 176, str. 133-4.

⁷¹ Čáda, F. – Janák, J. – Hladký, S.: Rousínov, Brno 1982, str. 15-16.

⁷² ZDB II, XXVIII, č. 48, str. 399-400.

⁷³ ZDB III, XXXI (XXVII), č. 113, str. 247-8.

⁷⁴ MZA Brno, D 8, sg. 1769.

⁷⁵ Kuča, K.: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 6, Praha 2004, str. 417. Rousínovec, Slavíkovice, Královopolské Vážany a Kroužek sa začlenili do Rousínova v rokoch 1942 – 1945, no následne boli dezintegrované. V roku 1948 došlo k opätovnej integrácii obcí Rousínovec a Slavíkovice. V roku 1976 sa k nim pripojili obce Čechyně a Kroužek a v roku 1986 obec Vážany-Vítovice.

3.2. Vlastníci mestečka

V 14. storočí, možno už skôr, existovali popri sebe dve časti Rousínova. Staršia časť obce, neskôr označovaná ako Rousínovec alebo Starý Rousínov, vznikla na návrší nad riekou Rousínovkou a v nasledujúcom období sa rozvíjala okolo malého kostolíka.⁷⁶ Už v roku 1398 sa na tomto mieste pripomína fara.⁷⁷ Pod týmto návrším, na druhej strane na rušnej ceste spájajúcej Brno s Olomoucom, sa utvárala druhá časť obce, ktorá prijala názov Nový Rousínov. Práve táto novovznikajúca osada vďaka svojej výhodnejšej polohe prerástla významovo staršiu časť obce na návrší. Rousínovec sa musel uspokojiť s obmedzeným osídlením na návrší okolo kostola, zato druhá časť obce sa rýchlo rozrastala.⁷⁸ Listina kráľa Jána Luxemburského z 1. januára 1321 prvýkrát zmieňuje výber cla práve v tejto časti. Okrem iného uvádza Rousínov ako súčasť kráľovského majetku vďaka jeho príslušenstvu k hradu Špilberk.⁷⁹

Veľký posun vo význame Rousínova nastal po vydaní ďalšieho privilégia Jána Luxemburského brnianskym mešťanom v roku 1333. Kupcom idúcim do Brna po viedenskej ceste umožňovalo využiť aj ďalšie priame cesty vedúce do Brna a tak už nemuseli zachádzať do Měnína, ktorý sa dovtedy tešil tzv. právu povinnej cesty.⁸⁰ Brno sa vďaka zjednodušeniu cestovania a menším nákladom stalo križovatkou ciest z Viedne do Prahy, aj do Poľska. Nová cesta cez Rousínov a Vyškov na Olomouc nahradila okľuku cez Brnenec a stala sa tak hojne využívanou.⁸¹

K ďalšej významnej zmene došlo v roku 1350, kedy moravský markgróf Ján nariadil mnohým obciam, ktoré sa riadili měnínskym právom, medzi ktorými bol aj Rousínov, aby prevzali brnianske mestské právo.⁸²

Od roku 1354 sa stretáme so záznamami o platení mýta v Rousínove. Výnos z neho pripadal do pokladne markgrófkы. Markgrófka Markéta, žena markgrófa Jána,

⁷⁶ Čáda, F. – Janák, J. – Hladký, S.: Rousínov, Brno 1982, str. 13.

⁷⁷ CDM XII, č. 498, str. 442. "...*Alssyco Plebanus ecclesie in Antiqua Raussins...*"

⁷⁸ V mladšom období sa síce od seba obe obce odlišujú svojimi názvami, ale v prameňoch sa spomína väčšinou len Rousínov a teda je ťažké rozlíšiť, o ktorej obci sa hovorí. Rozpoznávacím znakom môže byť spomienka kostola či fary, ktoré sa až do konca 17. storočia nachádzajú len v Rousínovci a naopak zmienka o mýte nás privádza k Novému Rousínovu, lebo to sa vyberalo práve tu a to už v 14. storočí.

⁷⁹ CDM VI, č. 176, str. 133-4. Kráľ oslobodzuje od platenia mýta všetkých prichádzajúcich peších.

⁸⁰ Dřímal, J. a kol.: Dějiny města Brna I., Brno 1969, str. 53.

⁸¹ Čáda, F. – Janák, J. – Hladký, S.: Rousínov, Brno 1982, str. 14.

⁸² CDM VIII, č. 60, str. 29.

v roku 1357 oslobodila od jeho platenia brnianskych mešťanov, nakoľko značne zaťažovalo ich obchodovanie.⁸³

Rousínov aj s mýtom bol v držbe markgrófov. Podľa Jánovho testamentu z roku 1366 mal pripadnúť druhej markgrófskej vetve prostredníctvom druhorodeného syna Jána Soběslava, ale po Jánovej smrti v roku 1376 sa ocitol v rukách jeho prvorodeného syna Jošta.⁸⁴ Jošt v roku 1401 „... *Rousínov se vším příslušenstvím a s rybníkem ve vsi Velešovicích...*“ zastavil za 1000 hrivien grošov Lackovi z Kravař a na Helfštejně. Ten so súhlasom kráľa Václava IV. Rousínov aj s mýtom predal kapitole sv. Petra v Brne. Svätopeterská kapitola ho o štyri roky neskôr, opäť so súhlasom kráľa, predala mestu Brnu. Václav IV. si v oboch prípadoch vyžiadala právo spätnej kúpy. Lákadlom na Rousínove bolo jeho výnosné clo.⁸⁵

Z husitského obdobia sa správy o Rousínove nedochovali. Z neskorších správ vieme, že došlo k jeho spätnej kúpe a tak sa opäť dostal do priameho kráľovského majetku. Zrejme boli v tomto období zničené cenné privilégiá Rousínova, ktoré obnovil v roku 1460 kráľ Juraj Podebradský na žiadosť Rousínovských. Ide o veľmi rozsiahle privilégium, ktoré pravdepodobne zhŕňa viac listín dohromady.⁸⁶

V prvom bode potvrdil užívanie brnianskeho mestského práva. Další bod dáva Rousínovu právo variť pivo a „... *aby nežádný okolo svrchudočeného městečka Rúsínova v polo měli nemohl piva vařiti, kromě zemanův a panoší. Ale tiemto spuůsobem, aby svrchudočení městečané tolik piva navařiti, aby ty vsi blízke nedostatek v tom nejměli ale k potřebě své od niech mohli najti kúpiti.*“⁸⁷ V ďalšom bode je toto polmíľové právo rozšírené aj na právo vinného šenku, ale „... *kdež právo krčemné jest od starodávna, mošt až do svatého Martina mohou šenkovati.*“⁸⁸ V nasledujúcom bode sa panovník vzdáva práva odúmrti.⁸⁹ Piaty bod zbavuje Rousínovských zemských robôt voči panovníkovi

⁸³ Čáda, F. – Janák, J. – Hladký, S.: Rousínov, Brno 1982, str. 15.

⁸⁴ CDM XI, č. 30, str. 28.

⁸⁵ Čáda, F. – Janák, J. – Hladký, S.: Rousínov, Brno 1982, str. 15-16.

⁸⁶ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 1. Český překlad vydal František Tischer. Vid.: AČ IX, č. 77, str. 312-313.

⁸⁷ Jedná sa o právo várečné a právo míľové, v tomto prípade upravené na polmíľové.

⁸⁸ Tí čo mali právo šenkovat' víno už dávnejšie, mohli predávať víno do sviatku sv. Martina. Napriek tomu mali Rousínovskí výhradný predaj vína v okolí.

⁸⁹ AČ IX, č. 77, str. 312. „*I k tomu také statek toho, který bez kšaftu umře neb zide, statek, kterýž po něm zůstane v svrchudočeným městečku, na nás jakožto na markrabie moravský nemá spadnutí, ale na příbuzný přátely jeho podlí práva a vobyčeje městečka svrchudočeného.*“

a jeho nástupcom a ponecháva ich na vôli obyvateľov. Nasledujúci bod dáva mestečku právo na vlastné súdnictvo, „... *ale viny krevnie neb hlavnie, totiž o viny trojí, viny žahařské, vražedlnický a násilnický, nám i budúcim našim je zachováme, aby oni jen podlí zdání svého trestali i jednali.*“ Predposledný bod oslobodzuje Rousínovských „... *kromě kupcuov a krčmářuov ...*“ od platenia brnianskeho mýta.⁹⁰

Tieto staré privilégia boli kráľom Jurajom Podebradských rozšírené o ďalšie privilégium, a to na výročný trh, ktorý sa mal uskutočňovať „... *na den a svátek svaté a nerozdílné Trojici s třemi dny pořád zběhlými*“.⁹¹

Tieto privilégia potvrdil Rousínovu v roku 1497 aj kráľ Vladislav II. Zároveň presunul konanie výročného trhu na sviatok sv. Márie Magdalény a nasledujúce štyri dni.⁹² K pôvodnému dátumu konania sa výročného trhu, na sviatok sv. Trojice, sa vrátil Rousínov v roku 1549 privilégiom kráľa Ferdinanda I. a zároveň získal aj druhý výročný trh na deň sv. Bartolomeja 24. augusta.⁹³

Rousínov ako nepochybné príslušenstvo brnianskeho Špilberku zdieľal spolu s ním jeho osudy a časté zástavy. Platom z mestečka a jeho zastavovaním sa snažil Ferdinand zlepšiť svoje finančné problémy. V roku 1559 však nastala iná situácia. Ferdinand chcel získať predajom hradu Špilberk a jeho statkov, ku ktorým počítame aj Rousínov, značnú hotovosť a vyriešiť tak svoje finančné problémy. K takémuto predaju potreboval súhlas stavov. Záujem o kúpu mal len uhorský rytier Hanuš Czuran. Stavby si však nepriali, aby sa Špilberk dostal do rúk cudzinca a rozhodli sa sami Špilberk s príslušenstvom za sumu 35 000 kôp grošov odkúpiť.⁹⁴ Ponechali si však len hrad a jeho príslušenstvo rozpredali. V roku 1560 sa tak Rousínov ocitol v rukách Viliama Dubčanského. Rousínov sa touto kúpou dostal natrvalo do majetku šľachtickej vrchnosti

⁹⁰ Tamže.

⁹¹ Tamže.

⁹² MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 2.

⁹³ Tamže, i.č. 3.

⁹⁴ ZDB II, XXVIII, č. 44, str. 397-8. „*My Ferdinand,... zámek Špilnberk, nad městem Brnem ležící, stolicí markrabskú, dědictví naše, se vším jeho příslušenstvím,... s městečkem Rousínovem,... prodávati ráčíme vejše psaným stavuom markrabství našeho moravského, nynějším i budúcím, ku pravému jeho dědictví, k jmění, držení a užívání, jakž se jim nejlépe zdáti bude, a to jmenovitě za summu svrchupsanú XXXV M kop groší českých...*“

a stalo sa z neho poddanské mestečko.⁹⁵ Jeho majitelia, ktorí boli vždy vľúdnymi vrchnosťami, sa často menili.

Z Viliama Dubčanského zo Zdenína a na Habrovanoch prešiel Rousínov na jeho synov Jána mladšieho a Fridricha. Ján mladší Dubčanský spolu s Henrichom Březnickým z Náchoda a na Tulešicích dali Rousínovu v roku 1573 do majetku „... *jeden duom s pivovarem i se vším k témuž domu a pivovaru příslušenstvím* ...“.⁹⁶

Od tej doby menil Rousínov svoju vrchnosť často. Od Jána Dubčanského ho kúpil medzi rokmi 1573 – 1582 Ján Haugvic z Biskupic. Rousínov prevzal jeho najstarší syn Václav Haugvic mladší z Biskupic, ktorý v roku 1582 obdaril Rousínovských privilégiom na rybníček a mlyn k obecnej potrebe.⁹⁷

O šesť rokov neskôr sa mestečko dostalo do majetku zemského hajtmana Hynka Brtnického z Valdštejna, ktorý už v roku 1585 udelil Rousínovu značné privilégiá týkajúce sa slobodného vinného šenku, predaja soli drobného väzu a oslobodenia od platenia úroku, ktorí museli odvádzať z pivovarského domu. Štvrtá výsada sa týkala povolenia používať vodu z habrovanského potoka z panských pozemkov v čase nedostatku vody v potoku z Vážan.⁹⁸ Dovtedy využívali zmluvu z roku 1584 o vedení vody z pozemkov kartuziánskeho kláštora v Brne.⁹⁹

V roku 1593 kúpil Rousínov *s mýtem a se vším příslušenstvím* Oldrich z Kounic za 22 000 zl, aby ho pripojil k slavkovskému panstvu. Spolu s Rousínovom sa k tomuto panstvu pripojil aj Kroužek, Holubice a Křenovice. Za novej vrchnosti sa mestečku darilo dobre. Kounická šľachta dopriala jeho obyvateľom značné výhody a slobody. Finančné zaťaženie obce bolo malé a pre dobrý zárobok sa tu usádzali kresťania i Židia.¹⁰⁰

⁹⁵ Tamže, č. 48, str. 399-400. „... *na místě stavuov prodali jsme městečko Rousínov s lidmi usedlými v témž městečku, s platy i s poplatky na těch lidech, s majtem, kteréž se tu v městečku dává, se čtyřmi drajlinky vína oužitku, kterýž se tu v městečku každého roku vyšenkovati má, i se vším právem, panstvím a všelijakým příslušenstvím ... prodáváme urozenému vladyce, panu Vilímovi Dubčanskému ze Zdenína a na Habrovanech, erbóm jeho za půl třetího tisíce a za 100 kop groší.*”

⁹⁶ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 15a.

⁹⁷ Tamže, i.č. 4.

⁹⁸ Tamže, i.č. 5.

⁹⁹ Tamže, i.č. 6.

¹⁰⁰ ZDB III, XXXI (XXVII), č. 113, str. 247-8. „...*Rousínov s mejtem, a což k témuž mejtu od starodávna náleží, s lidmi usedlejšími i neusedlejšími, s platem stálejmi, totižto čtyřmi sty zlatejmi z tohoto městečka od křesťanů i Židů za všelijaké platy a povinnosti, ... též obzvláště s jedním stem zlatejm platu stálého za povinnost vyšenkování desíti beček vína, s vodami tekutejšími i netekutejšími, s potoky, mezemi a hranicemi, ... se vším právem, panstvím a příslušenstvím, ... Panu Voldřichovi z Kounic, ... za summu dvaceti dva tisíce zlatejch.*”

V roku 1598 si Rousínovskí vymohli potvrdenie svojich doterajších slobôd a výsad. Oldrich z Kounic dostatočne tejto žiadosti vyhovel oslobodením od všetkých robôt a povinností, ktoré sa týkali roboty ručnej, ťažnej, na cestách, v lesoch a k zámku. Ročne ich to stálo 60 zl, ktoré boli povinní platiť v dvoch splátkach. Rousínov tak žil slobodne, s nízkym finančným zaťažením a užíval mestské právo ako doposiaľ.¹⁰¹

Do sľubného rozvoja Rousínova za Kounicov zasiahla tridsaťročná vojna. Jej vyčíňanie prestalo mestečko oproti svojmu okoliu pomerne dobre. Nevyšlo z nej však bez strát, o čom svedčí poškodenie kaplnky sv. Márie Magdalény, aj značné obecné výdaje na vojsko prechádzajúce ním počas štyridsiatych rokov. Škody v Rousínove boli odhadované v kresťanskej obci na 6233 zl a v židovskej časti na 1819 zl.¹⁰²

Ďalší držiteľ slavkovského panstva, Bedrich z Kounic, prišiel o svoje statky a musel riešiť nepríjemnú finančnú situáciu. Kartuziánsky kláštor po ňom žiadal Rousínov. Zásahom cisára Ferdinanda II., na radu kardinála Ditrichštejna, bolo mestečko ponechané rodine Kounicov.¹⁰³ Bedrichov nástupca Lev Viliam z Kounic, zakladateľ moravskej kounickej vetvy, obnovil Rousínovu v roku 1641 jeho staré privilégiá. Výsada sa týkala najmä práva odúmrti. Rousínovskí mohli voľne kšaftovať so svojimi hnutelnosťami a nehnuteľnosťami v zhode s právnymi predpismi brnianskeho mestského práva.¹⁰⁴

K novému potvrdeniu rousínovských privilégií došlo na žiadosť grófký Eleonóry z Oppersdorfu, poručníčky sirôt grófa z Kounic, 26. apríla roku 1669 cisárom Leopoldom I. K potvrdeným doterajším výročným trhom pridal dva ďalšie trhy: na prvú nedeľu a pondelok po sv. Františkovi (4. októbra) a druhý na nedeľu a pondelok po sv. Jozefovi (19. marca).¹⁰⁵ Tieto dva nové trhy potvrdzujú sľubne sa vyvíjajúce obchodovanie v mestečku po tridsaťročnej vojne.

¹⁰¹ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 7.

¹⁰² Ličman, A.: Slavkovský okres. VM, Brno 1921, str. 319.

¹⁰³ Čáda, F. – Janák, J. – Hladký, S.: Rousínov, Brno 1982, str. 23.

¹⁰⁴ Tamže, str. 23. Porov. Ličman, A.: Slavkovský okres. VM, Brno 1921, str. 318-319. Ličman cituje koncept uložený v jaroměřickom archíve, dnes už nedochovaný v origináli. Ak by nebolo kšaftované, mala prejsť pozostalosť na najbližšieho príbuzného do piateho stupňa. Až potom mala pripadnúť vrchnosti, ale jedna tretina prislúchala obci na opravy a iné obecné veci. Ak by boli dedičmi osoby, ktoré neboli usadlé v českých zemiach, alebo išlo o zbehlé siroty či zločinci, mala pripadnúť vrchnosti celá pozostalosť.

¹⁰⁵ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 8.

Za krátkeho panovania Jozefa I. k potvrdeniu starých privilégií nedošlo. Rousínov sa so žiadosťou o potvrdenie predchádzajúcich privilégií obrátil až na cisára Karla VI. Túto žiadosť podporil aj vtedajší držiteľ panstva Maxmilián Oldrich gróf z Kounic. V roku 1732 sa tak dočkali potvrdenia privilégií získaných v rokoch 1549 a 1669 od Ferdinanda I. a Leopolda I. Ferdinandovo privilégium navyše potvrdzovalo staršie práva od Vladislava II. z roku 1497 a obsahovalo aj znenie najstaršieho dochovaného privilégia od Juraja Podebradského z roku 1460.¹⁰⁶

Potvrdenie Karla VI. Rousínovu na jeho právach nič nezmenilo ani nepridalo. Zachovalo mu všetky práva od jeho predchodcov, do ktorých zasiahnu až jeho nástupcovia, počnúc Jozefom II. v roku 1782.¹⁰⁷

¹⁰⁶ Tamže, i.č. 10.

¹⁰⁷ Mária Terézia v roku 1747 potvrdila Rousínovu všetky staré privilégiá v plnom rozsahu. Josef II. vydal Rousínovu v roku 1782 dve listiny. V prvej z 1. mája potvrdil staré rousínovské privilégiá, 4. júla pridal k predchádzajúcim privilégiám právo na trh na vlnu a to dvakrát do roka: 14. mája a 20. septembra. Vid: tamže, i.č. 11-13.

3.3. Usadlí

Podľa F. A. Slavíka, ktorý sa venoval podrobne pomerom na slavkovskom panstve, bolo v roku 1656 na tomto panstve 468 usadlých domov a 375 pustých. V roku 1668 tu bolo ešte 261 pustých domov.¹⁰⁸ Straty boli obrovské, na svedomí ich mal najmä prechod švédskych vojsk v predchádzajúcom období.

Urbár slavkovského panstva uvádza k roku 1617 v Rousínove 63 kresťanských domov a 21 židovských, za bránou 6 domov kresťanských a 13 židovských.¹⁰⁹ Podľa lánového registra bolo v mestečku po tridsaťročnej vojne 52 usadlých kresťanských domov, k roku 1673 ich počet stúpol na 63. Pustých kresťanských domov zostalo 13.¹¹⁰

Židovské obyvateľstvo utrpelo počas vojny značné škody, pretože väčšina ich domov sa nachádzala za mestskou bránou, mimo vlastný obvod mestečka. Podľa *Poznamenání Židovstva* z roku 1639 žilo v Rousínove dohromady 154 Židov.¹¹¹ V roku 1656 usadlých židovských domov bolo 18. Po roku 1657 sa zvýšil ich počet na 31. Zato pustých židovských domov bolo v roku 1656 až 19.¹¹²

K roku 1656 bolo v celom Rousínove asi cez 100 domov. Po vojne sa vo veľkom začalo stavať. Židia si v roku 1658 na dvoch pustých miestach postavili špitál a obecný dom a za bránou smerom k Brnu vznikla nová štvrť, ktorej základ tvorilo sedem domov. Jej obyvatelia sa volali Zábranští. Medzi rokmi 1657 až 1673 bolo novoobsadených 11 kresťanských domov a 13 židovských, teda spolu 24 domov. V roku 1668 boli pusté už len dva kresťanské domy.¹¹³ Možno konštatovať, že tento povojnový stav predstihol stav obce pred vojnou.

Podľa lánového registra bolo v Rousínove v polovici 17. storočia 9 tkáčov, 6 kováčov, 3 krajčíri, 4 tesári, 2 pekári, 5 obuvníkov, 2 mäsiari, 4 debnári, po jednom kolárovi, mydlárovi, povrazníkovi, kožušníkovi, zámočníkovi a sedlárovi.¹¹⁴

¹⁰⁸ Čáda, F. – Janák, J. – Hladký, S.: Rousínov, Brno 1982, str. 22.

¹⁰⁹ MZA Brno, G 436, i.č. 1009, f. 81 – 92.

¹¹⁰ Matějek, F. (ed.): Lánové rejstříky brněnského kraje z let 1673 – 1675, Praha 1981, str. 86-88.

¹¹¹ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 397. Podľa *Poznamenání Židovstva* z roku 1639 žilo v Rousínove 16 hospodárov, ich synov 16, 32 hoferov, 12 pacholat, 2 neženatí, 1 slúžiaci pacholek, teda 79 Židov mužského pohlavia. Hospodyň v tomto roku bolo 16, 9 vdov, 8 dcér, žien hoferov aj s jednou vdovou 33, so 7 dcérami a 2 slúžiace dievčatá, čo je dohromady 75 žien. Spolu sa jedná o 154 osôb.

¹¹² Matějek, F. (ed.): Lánové rejstříky brněnského kraje z let 1673 – 1675, Praha 1981, str. 86-88.

¹¹³ Čáda, F. – Janák, J. – Hladký, S.: Rousínov, Brno 1982, str. 22-23.

¹¹⁴ Matějek, F. (ed.): Lánové rejstříky brněnského kraje z let 1673 – 1675, Praha 1981, str. 86-88.

Rousínov mal počas tridsaťročnej vojny vďaka hradbám a bránam v mestečku minimálne škody, o to väčšie škody a straty zaznamenali okolité dediny. Najhoršia situácia bola v Rousínovci, kde z 20 usadlostí zostali len štyri obsadené. V roku 1656 sa tu udáva 19 domov usadlých a v nasledujúcich dvadsiatich rokoch pribudli ďalšie štyri usadlé domy. V Slavíkoviciach bolo pred vojnou 44 domov, z ktorých po vojne zostalo usadlých 24. Do roku 1675 sa novoobsadilo 12 domov. V susedných Vážanoch z 33 predvojnových domov zostalo usadlých 25 a k nim v nasledujúcom období osadili len tri nové. Kroužek bol od husitských vojen pustý. V roku 1668 sa tu nachádzali len traja osadníci. Až v roku 1690 rozhodnutím Dominika Ondreja z Kounic došlo k intenzívnemu osídleniu tejto obce. Noví osadníci pochádzali prevažne z Nemecka.¹¹⁵

¹¹⁵ Čáda, F. – Janák, J. – Hladký, S.: Rousínov, Brno 1982, str. 22.

3.4. Židovská obec

Kedy sa Židia začali v Rousínove usádzať, sa nedá presne určiť. Lákal ich ako výhodné miesto na obchodovanie. K väčšiemu prílevu došlo po ich vykázaní z kráľovských miest. Hoci v roku 1591 už mali v mestečku vystavenú svoju synagógu, v roku 1600 mali len sedem domov, ktoré však tvorili na juhu Rousínova samostatnú štvrť.¹¹⁶

Židia podľa kanonického práva nemohli vlastniť pôdu a živiť sa poľnohospodárstvom. Nemohli prevádzkovať ani väčšinu remesiel a nemali prístup do cechárskych združení.¹¹⁷ A tak sa usilovne venovali obchodu s vecami a peniazmi. K roku 1578 máme doložené, že okolité obce zo statku kapituly sv. Petra v Brne boli zadĺžené rousínovským Židom.¹¹⁸ Za svoju ochotu požičať nevychádzali Židia naprázdno. Podľa slavkovského urbára sa im dostalo v roku 1617 práva vinného šenku, za ktorý platili ročne 40 zl a okrem toho na sv. Juraja a sv. Václava platili po 7 zl 9 gr. Tento plat bol ponechaný kresťanskej obci na splácanie 400 zl na plat vrchnosti. Židia si ďalej prenajímali mýto, flusárnu, mali svojho lazebníka a v roku 1593 dostali právo voliť si so súhlasom vrchnosti svojho richtára a dvoch starších, čo ich stálo ročne 2 funty klincov. Od roku 1641 tento poplatok nahradilo 6 zl ročne.¹¹⁹

Židia mali aj zvláštne výhody. Od roku 1593 nemuseli platiť mýto za ročnú náhradu 50 zl. Za 1 funt šafránu ročne od sv. Juraja roku 1600 mohli medzi sebou predávať mäso aké chceli. Od roku 1641 za toto povolenie platili ročne 34 zl. Od roku 1609 za ročný plat 80 zl neboli viac povinní brať pivo na šenk z pivovaru slavkovskej vrchnosti a sami si mohli vybrať „... z domácích nebo z jiných bližších pivovarů, kde by se jim líbilo piva bráti volně ...“.¹²⁰ V roku 1658 boli rousínovskí Židia zbavení povinnosti prenajímať dobytok v panských dvoroch, za čo museli každoročne na dva termíny: na popolcovú stredu a na sv. Jána, odvádzať po 12 zl 30 kr, teda ročnú sumu 25

¹¹⁶ Tamže, str. 54.

¹¹⁷ Pěkný, T.: Historie Židů v Čechách a na Moravě, Praha 1993. Viacej k židovskej tematike na Morave: Slavík, F. A.: Židé na Moravě po třicetileté válce. ČMM 16, 1892, str. 63-65. Ševčík, A.: Židovské obce na Moravě. BAV 2, 1958.

¹¹⁸ Tenora, J.: Statek sv. Petra v Brně, I., Brno 1933, str. 210.

¹¹⁹ MZA Brno, G 436, i.č. 1009, f. 81 – 92.

¹²⁰ Tamže.

zl.¹²¹ Okrem týchto poplatkov odvádzali Židia vrchnosti za ochranu a slobodu náboženského života a za povolenie obchodu s peniazmi každoročne sumu 100 zl.¹²²

Tesne pred rokom 1620 židovská obec vzrastala. Prispela k tomu aj skutočnosť, že vrchnosť bola nekatolíckeho vierovyznania a nebránila inovercom usádzať sa tu. V urbári je uvedených 21 židovských domov a k tomu ešte 13 ďalších židovských domov za bránou. Tridsaťročná vojna Židov značne poškodila a tak v roku 1656 bolo až 19 domov pustých. Židia sa postupne zo škôd spamätali, pribudlo ich väčšie množstvo a počet usadlých domov sa zvýšil na 31.¹²³

V tejto dobe sa Židia dostali do sporu s kresťanskou obcou, ktorej odopreli platiť ročných 40 zl za predaj vína. Grófka Eleonóra z Kounic spor urovnala tak, že namiesto dovtedajšieho platu Židom nariadila platiť skladné z každého sudu vína privezeného do židovskej obce po 15 kr od cudzích Židov a od kresťanov po 30 kr. Zároveň mali Židia zakázané nalievať víno kresťanom pod pokutou 15 zl.¹²⁴

Počet Židov sa zvyšoval. V roku 1658 si vystavali v obci vlastný židovský špitál a obecný dom. Obchodne boli zdatní a preto okupovali množstvo obchodíkov na námestí.¹²⁵ Ich počet rástol a populačne predbehli ostatné obyvateľstvo. Židia mali aj vlastný cintorín, za ktorý obci platili ročne 1 zl 10 kr. Zvyšovanie počtu Židov sa prejavilo aj potrebou rozšírenia cintorína a tak od roku 1698 museli ročne platiť popri starobyľom plate aj 12 zl „... *za podstoupení kouska louky obecní k témuž krchovu a za budoucí časy vždy od obce křesťanské téhož krchova za opatření ohrady ...*“ a k tomu sa viazala aj povinnosť „... *trávu všecku z celýho krchova obci křesťanské každoročně na seno postoupiti.*“¹²⁶

¹²¹ Tamže.

¹²² Tamže.

¹²³ MZA Brno, G 436, i.č. 1009, f. 81 – 92.

¹²⁴ Čáda, F. – Janák, J. – Hladký, S.: Rousínov, Brno 1982, str. 54-55.

¹²⁵ Po tridsaťročnej vojne mali Židia na námestí asi desiatku obchodíkov. Ich počet v nasledujúcich rokoch narastal. V roku 1700 máme presný záznam o troch židovských obchodíkoch pri múčnici, šiestich nových a deviatich starých pri radnici. V ďalších tridsiatich rokoch sa ich počet držal na 19. Od roku 1730 ich bolo v rukách Židov 25. Obci sa platilo za ich prenájom od 1 zl po 3 zl ročne. Vid.: MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 1107 – 1191. Položka *Příjem peněz platů stálých z krámků které Židi užívají.*

¹²⁶ Tamže, i.č. 1154.

Medzi kresťanskou a židovskou obcou bolo stále napätie a tak sa na začiatku 18. storočia pripravovalo oddelenie týchto obcí.¹²⁷ Židia mali byť sústredení v židovskej obci a oddelení od kresťanov múrmi. Kresťanské domy v židovskej časti mali byť vymenené s židovskými majiteľmi a naopak. Kvôli takémuto násilnému zásahu, ktorý by postihol aj kresťanov, sa celá akcia neuskutočnila.¹²⁸

Prítomnosť Židov v Rousínove dokazuje jeho mestský charakter, židovské obce totiž vznikali v mestách alebo v blízkosti miest, pretože mali zakázané vo väčšom počte sa usádzať na vidieku.

¹²⁷ O zamýšľanom rozdelení svedčí aj zápis v účtovnej knihe z roku 1706: „*Jsouce 2 páni radní a 6 sousedů první den a pak na 2. den jich 16 k Jeho hr. Excel. s memoriálem v příčině židů od kostela na jiný místo k transferování...*“ Vid: tamže, i.č. 1159.

¹²⁸ Čáda, F. – Janák, J. – Hladký, S.: Rousínov, Brno 1982, str. 55.

4. Správa mestečka Rousínova

4.1. Zriadenie, mestské znaky

Rousínov bol pôvodne dedinou. Začal sa rozvíjať po vzniku cesty Brno – Olomouc, pozdĺž ktorej sa rozrastala časť obce. Práve to zapríčinilo rozdelenie obce na dve časti. Pôvodná časť vznikajúca na návrší, označovaná ako Rousínovec, zaostávala za touto osadou s názvom Nový Rousínov. Obe obce sa dostali do rúk rozličných vlastníkov a to ich oddelenie dovŕšilo. Rousínovec zostal pri statku kapituly sv. Petra v Brne a Nový Rousínov sa ocitol v 14. storočí v rukách kráľa, markgrófov a neskôr šľachticov. Záujem oň vyvolával zisk z mýta, o ktorom máme zmienku už z roku 1354.¹²⁹

Medzi rokmi 1321 – 1350 sa dostalo Rousínovu mestského práva. Najskôr išlo o mŕninske, od roku 1350 o brnianske mestské právo.¹³⁰ V kráľovskom privilegii Juraja Podebradského z roku 1460 sa priamo píše „... *aby svrchudočení městečané v Rúsínově v svých soudiech, odsoucích i ortelích a v pohnání čím se spravovali právem brněnským, i odtat aby právo brali podlie vobyčeje starodávnieho.*“¹³¹ V roku 1497 v privilegii Vladislava II. sa prvýkrát stretáme s priamym označením „... *měšťané městečka našeho Rúsínova*“.¹³²

Rousínovu z mestského práva vyplývalo množstvo výhod, ktoré boli v menšom rozsahu ako u miest. Šľachtická vrchnosť dbala o to, aby všetky mestské práva boli potvrdzované, niekedy aj rozširované, novým panovníkom.

V šiestom bode privilegia Juraja Podebradského sa dozvedáme, „... *že všechny viny a zvláště peněžité, příslešeti mají k svrchupsanému městečku ...*“, čo je dokladom samostatného vlastného súdnictva v mestečku.¹³³

Mestský charakter dokladá existencia radnice. Dnešná radnica uprostred námestia pochádza z roku 1711.¹³⁴ Pri radnici stáli židovské aj kresťanské obchodíky. Okrem

¹²⁹ Čáda, F. – Janák, J. – Hladký, S.: Rousínov, Brno 1982, str. 13.

¹³⁰ CDM VIII, č. 60, str. 29.

¹³¹ AČ IX, č. 77, str. 313.

¹³² MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 2.

¹³³ V neskoršej dobe ho potvrdzuje aj stavba nového trestného praniera v roku 1703. V tomto roku sa na zbúranie starého a vystavenie nového praniera dalo z obecných peňazí takmer 120 zl. Vid: tamže, i.č. 1156.

radnice sú pre mestečko charakteristické aj hradby a brány. Rousínov bol ohradený pomerne skoro. V roku 1568 na najstaršej mape Moravy od Pavla Fabrícia je zakreslený ako ohradené miesto s jednou bránou smerom k Brnu.¹³⁵

Ako správna mestská obec disponoval Rousínov aj znakom a pečat'ou. Na jeho znaku je vyobrazený český lev s rozštiepeným chvostom hľadiaci v skoku vpravo. Na pečati zo zmluvy z roku 1584 medzi obcou a prevorom kartouzského kláštora v Královom Poli pri Brne je tento znak umiestnený na štíte a nápis okolo v gotickej fraktúre znie: „*Sigillum : civium : de : Russinow*“.¹³⁶

Rousínov ako obec s mestským právom charakterizuje nielen udelené mestské právo a z neho vyplývajúce množstvo výhod a povinností, ale aj existencia radnice, hradieb, brán a vlastného znaku s pečat'ou.

¹³⁴ Tento letopočet sa nachádza na rousínovskom znaku nad vchodom. Jedná sa o rok, kedy bola dokončená jej prestavba. V roku 1708 sa na túto prestavbu vyčlenilo z obecných peňazí 102 zl a v roku 1711 až 371 zl. Vid: tamže, i.č. 1160 a 1163. Vo vnútri radnice sú zaznamenané aj staršie letopočty: rok 1672 na železných dverách v druhej sieni a rok 1600 nad krbom. Vid: Čáda, F. – Janák, J. – Hladký, S.: Rousínov, Brno 1982, str. 39.

¹³⁵ Tamže, str. 40.

¹³⁶ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 5.

4.2. Obecná rada a jej povinnosti

Obec bola spravovaná mestskou radou. V sledovanom období ju tvorilo sedem volených členov, ktorí boli do svojho úradu na obdobie jedného roka dosádzaní slavkovskou vrchnosťou.¹³⁷ Jednalo sa o primátora, piatich konšelov a richtára. V rade bol vždy predsedom jeden z nich, ktorý sa počas predsedníctva volal purkmajster.¹³⁸ V tejto funkcii sa počas roka vystriedali všetci radní. Ako prvý vykonával purkmajstrovský úrad primátor a po ňom nasledovali ďalší konšeli.¹³⁹ V polovici 17. storočia sa striedali postupne na obdobie dvoch mesiacov, od konca 17. storočia sa striedali po mesiaci a tak keď sa všetci šiesti vystriedali, začalo nové kolo osádzania tohto postu. Na vykonávaní tejto funkcie sa nepodieľal richtár.¹⁴⁰

Rada bývala obnovovaná každoročne na začiatku nového roka, najneskôr v marci. Odstupujúci úrad navrhol 12 nových kandidátov a z nich a z odstupujúcich členov rady vrchnosť zostavila novú radu. Pri tejto príležitosti zavítal do mestečka hajtmán, ktorý zastupoval slavkovskú vrchnosť. Uzatvoril sa starý počet a starý úrad odovzdal úradovanie novozvoleným osobám. Pri príležitosti tejto renovácie rady kňaz odslúžil sv. omšu. Zúčastňoval sa jej hajtmán s pánmi radnými a s celou obcou. Po sv. omši primátor na obecné náklady zorganizoval na radnici slávnostný obed, na ktorom sa podávali okrem iného napr. ryby a raky. Prítomní boli na ňom okrem hajtmána, konšelov a richtára aj ďalší obecní služobníci: pisár, servus a právny posol. Týmto pánom aj celej obci sa zadarmo nalievalo z obecných pivníc staré a mladé víno a obec dokonca zaplatila muziku.¹⁴¹

¹³⁷ Členovia obecnej rady bývali vymenovaní na titulnom liste každej účtovnej knihy. Do roku 1694 sa v nich uvádzalo meno primátora, 5 konšelov a richtára. Po tomto roku sa tu uvádzal primátor, purkmajster, štyria konšeli a richtár. Od roku 1725 býva uvádzaných len šesť osôb, chýba vymenovanie richtára. Vid: tamže, i.č. 1107 – 1191. Titulný list.

¹³⁸ V správe niektorých mestečiek, napr. Dolní Bobrové, sa spočiatku stretáme namiesto označenia purkmajster so *starším*. Chocholáč, B.: Stalo se Léta Páně za rychtářství... ČMM, 116, 1997, str. 119 – 136

¹³⁹ Ten, čo vykonával purkmajstrovský úrad ako prvý, sa označoval v niektorých mestečkách a mestách aj ako *primas*. Vid: Bílek, K.: Správa města Sobotky v 16. a 17. století a poměr ke kostecké vrchnosti. In.: Macková, M.(ed.): Poddanská města a městečka v systému patrimoniální správy, Ústí nad Orlicí 1996, str. 82.

¹⁴⁰ Vo februári roku 1686 sa na poste purkmajstra objavil aj vtedajší richtár Vilém Novotný. Je to však ojedinelý prípad. Vid: MZA Brno. SOKA Vyškov, AMR, R1, i.č. 1144.

¹⁴¹ V položke *Výdaje na všeliké obecní potřeby* v hlavných účtoch sú zaznamenané jednotlivé výdaje spojené s renováciou obecnej rady. Okrem nej sa tu uvádzajú aj výdaje „*při malej obnově*“, ktorá sa pravdepodobne týkala postu kominárov, nočných vartujúcich a kostolníkov. V osemdesiatych rokoch 17.

Vo funkcii primátora zostával zvolený mešťan aj niekoľko rokov. Napr. Bartolomej Böhm túto funkciu zastával v rokoch 1667 až 1679. Taktiež zvolený richtár vo svojej funkcii mohol zotrvať niekoľko rokov.¹⁴² Ďalší konšeli bývali nepravidelne obmieňaní. Niektorí sa objavili v obecnej rade jedenkrát, niektorí sa v nej udržali dva až päť rokov a boli aj takí, ktorí sa zrejme kvôli svojim schopnostiam udržali medzi konšelmi viac ako desaťročia.¹⁴³ V takom prípade však vrchnosť musela dávať pozor na to, aby nedošlo k výraznejšiemu posilneniu vplyvu jednotlivcov v mestečku.¹⁴⁴

Páni radní dostávali ročný plat nariadený vrchnosťou. Primátor si polepšil ročne o 18 zl a piati konšeli dostávali po 9 zl.¹⁴⁵ V mnohých ďalších mestečkách a aj mestách bolo zastávanie postu v mestskej rade skôr čestnou funkciou, nakoľko mali jej členovia aj iné zamestnanie, ktoré ich živilo a tak môžeme skonštatovať, že aj táto skutočnosť poukazuje na prosperitu a bohatstvo Rousínova.

storočia sa uskutočňovala len obnova rady: „*Obnovující pan hejtman vedle jinších pánů oficírů zde při městečku ouřad, zůstanouc na obědě vedle ouřadu a vších sousedů, outrata za jídlo a pití 28 zl.*“ Vid: tamže, i.č. 1145.

Že išlo o nákladnú udalosť svedčí aj zoznam výdavkov zaznamenaný v účtovných knihách. V januári roku 1698 boli výdavky nasledovné:

„*Panu faráři sloužícímu mši svatou jak renovace rady byla dáno 30 kr.*

Panu hejtmantu od tejš renovaci rady dihereci dáno 3 zl

Item na voběd po renovaci s pány oficíry, pány radníma outraty 43 zl 47 kr

Za vědro vína starého 14 zl 44 kr

Za dvě vědra piva 3 zl 30 kr

Muzice 1 zl

Více obci hotových peněz 14 zl

Na chléb jim 2 zl 28 kr

Za víno starý a mladý 10 zl 59 kr

A za bečku piva obci 7 zl

Item při odvodu ouřadu jeden druhému za jídlo a trunk utraceno 14 zl 26 kr

Při obnovení kostelníků jim na trunk dáno 34 kr

Více postihářům a kominíkům přihlídajícím na trunk dáno 1 zl 25 kr.“

Obnova rady tak stála mestečko takmer 120 zl. Ide o značné peniaze, ale väčšinou sa suma za všetky tieto vydania pohybovala pod 100 zl.

¹⁴² Posledný menovaný richtár na titulnom liste v účtovných knihách bol Jiřík Reiter. Ten post richtára zastával v rokoch 1720 – 1725. Po tomto roku si volili richtára spomedzi seba sami konšeli, bez zásahu vrchnosti a pravdepodobne z tohto dôvodu sa viac neobjavoval vymenovaný na titulnom liste účtovných kníh. Vid: tamže, i.č. 1170 - 1175.

¹⁴³ Meno Martina Hosa sa objavuje medzi konšelmi v rokoch 1718 až 1721 a opäť od roku 1724 až do roku 1740. Podobne je na tom aj Konstantin Pytely, ktorý v obecnej rade zotrval v rokoch 1724 až 1740.

¹⁴⁴ Viacej k téme osádzania jednotlivých postov v mestskej správe na príklade mestečka Dolní Bobrová vid.: Chocholáč, B.: Stalo se Léta Páně za rychtářství... ČMM 116, 1997, str. 119 – 136.

¹⁴⁵ Prvýkrát máme zaznamenaný plat pre radných pánov v účtovnej knihe z roku 1692. Primátor vtedy dostal 12 zl a konšeli po 6 zl. Od roku 1695 sa ich plat zvýšil u primátora na 18 zl a u konšelov na 9 zl. MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 1149 a 1152.

Okrem finančnej odmeny mali páni radní nárok na obed a víno počas troch výročných sviatkov, na Božie Telo a nasledujúcu nedeľu. Obec sa im starala aj o ryby na štedrovečerný stôl a z obecných peňazí sa financovali aj ich pochôdzky po okolitých dedinách a mestách v obecných službách. Preplácala sa im cesta, jedlo aj prípadný nocľah.¹⁴⁶ Tieto výdavky predstavovali ročne pre obec sumu takmer 150 zl.

Zastávať post v obecnej rade však so sebou prinášalo aj množstvo povinností. V roku 1725 ich Maxmilián Oldrich gróf z Kounic a Rittberku pre novorousínovských radných zhrnul do štrnástich bodov.¹⁴⁷ Týkali sa nielen povinností, ale aj správania sa na verejnosti. Primátor sa mal voči všetkým radným a ostatným mešťanom chovať úctivo a skromne, „... s vdovami a sirotky otcovsky pečlivo a spravodlivo jednat.“ Naproti tomu všetci mešťania boli povinní mu preukazovať úctivosť a vzdávať poslušnosť. Ak by bol primátor slovne alebo fyzicky napadnutý niektorým z členov rady, mali dotyčného vsadiť do väzenia. Ak by sa podobne choval primátor voči svojim spolupracovníkom, malo byť jeho chovanie oznámené u vrchnosti. Rovnako mala byť informovaná vrchnosť o takomto správaní člena rady voči hociktorému novorousínovskému mešťanovi. Ak by sa podobne opovážil zachovať nejaký člen z obce voči svojmu ustanovenému predstavenému, mal byť vsadený do väzenia na 14 dní, no podľa závažnosti previnenia i na dlhšie, a zároveň podľa jeho finančných možností ho čakala aj pokuta.¹⁴⁸

O vlastnom súdnictve v Rousínove hovorí už privilégium Juraja Podebradského v roku 1460. Malé priestupky sa riešili priamo na radnici a ich riešenie bolo v kompetencii richtára. Spočiatku bol výber richtára na pleciach vrchnosti, ale v roku 1725 tak bolo pravdepodobne poslednýkrát. V pokynoch pre obecnú radu sa jej nariaďuje vybrať spomedzi seba jedného alebo dvoch richtárov, ktorí mali riešiť žaloby

¹⁴⁶ Všetky výdaje na pánov radných sa zaznamenávali do obecných výdajov obce. Vid: tamže, i.č. 1107 – 1191.

¹⁴⁷ Ako sa uvádza v liste od vrchnosti, novorousínovskí radní a celá obec nebola znalá svojho kráľovského českého práva a dochádzalo tu často k jeho porušeniu. Preto došlo k spísaniu základných povinností, aby sa nikto nemohol odvolávať na ich nevedomosť. Vrchnosť zrejme narážala aj na prípad sprenevery obecného majetku v hodnote 526 zl 4 kr primátorom Francom Floriánom, ktorej sa dopustil v rokoch 1707 až 1714. Pojednávanie s ním prebiehalo ešte v rokoch 1726 až 1746. Vid.: MZA Brno, G 436, i.č. 875. Podozrenie na podobný prípad mal vrchnostenský účtovník aj v roku 1742 za primátorstva Bernarda Josefa Freunda. Viacej k tomuto prípadu v kapitole 2. o kontrole účtovných kníh účtovníkom v Slavkove.

¹⁴⁸ Z pokút jedna tretina pripadala richtárovi a zvyšné dve tretiny „... peněz mají obrátiti městečané na vopravu svrchujmenovaného městečka.“ Vid: AČ IX, č. 77, str. 312.

a porovnania.¹⁴⁹ O všetkých pojednávaniach sa mali viesť záznamy a ich výsledky mali byť riadne prednesené „*Primátorovi a ostatním právním oudům v plénu*“.¹⁵⁰ V mestečku sa riešili najmä priestupky s obchodníkmi, bitky medzi mešťanmi a krádeže.¹⁵¹ S ťažkými priestupkami sa obracali na súd v Brne. Trest smrti musel schváliť apelačný súd v Prahe.¹⁵²

Ale späť k povinnostiam rady. Novorousínovská rada mala ísť dobrým príkladom celej obci. Vo všetky nedele a sviatky sa mali radní zúčastniť sv. omše a iných tu konaných pobožností. V kostole boli pre nich vyznačené popredné miesta, na ktoré mali zasadiť v čiernych plášťoch, aby bol viditeľný rozdiel medzi nimi a ostatnými mešťanmi.¹⁵³ Richtár mal doslova „... *každé neděle a svátku na sezvánění ke svaté mši všechny hostinské kořalečné domy pilně na nej přesnější prohlédati a když snad někdo tamtéž se vynajde jeho nebo ji do kostela zahrnati.*“ Na tých, čo by sa mu nepodrobili, čakalo väzenie.¹⁵⁴

Jednou z povinností richtára bolo kontrolovať hostinské domy aj po večeroch. Najneskôr do 22. hodiny ich musel obísť a netrpieť v nich „... *nic proti Bohu a dobrým mravům*“. Po tejto hodine mal z nich vykázat hudobníkov s tanečníkmi a najmä hráčov hazardných hier, kariet a kociek. Tých mohol po stanovenom čase vsadiť rovno z hostinca do väzenia a pokutovať. Vrchnosť túto úlohu plne zverila do rúk richtára a ten mal prípadných delikventov vrchnosti hlásiť a priviesť k nej k exemplárnemu potrestaniu.¹⁵⁵

¹⁴⁹ Viacej o úlohe richtárov na Západnej Morave v 16. a 17. storočí vid.: Chocholáč, B.: Soudní znalci, notáři či špekulanti? In: Ad vitam ed honorem, Brno 2003, str. 753 – 759.

¹⁵⁰ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 306, bod 11.

¹⁵¹ Tamže, i.č. 1171, 1173, 1175. O rôznych priestupkoch sa dozvedáme aj zo záznamov o prijatých pokutách.

¹⁵² Z rokov 1717 – 1720 máme v účtovných knihách záznamy, z ktorých môžeme vyvodit', že došlo v mestečku k zabitiu jedného Žida. Obvineného odvieďli do Brna. V roku 1720 na námestí došlo k jeho poprave. Mestečko vydalo toho roku peniaze na „...*jídlo a trunk pro pány oficíry slavkovské, pány radní a mistra popravičího, za provazy a sekeru k executi* ...“. Pred popravou si obliekol obvinený Antonín Pospíšil „...*košili, spodky, střevíce a pančuchy*“, posilnil sa vínom, právny posol ho prepustil z väzenia a za sprievodu richtára bol odprevađený „...*ad locum supplici*“, kde kat vykonal svoju prácu. Vid: tamže, i.č. 1170. Viacej: tamže, i.č. 440.

¹⁵³ Ak by sa takýchto pobožností nezúčastnili bez závažnej príčiny alebo bez povolenia primátora, čakalo ich potrestanie. Vid: tamže, i.č. 306, bod 11.

¹⁵⁴ Netýkalo sa to cudzích cestujúcich, pre ktorých bol Rousínov len zastávkou na ich ceste po cisárskej silnici vedúcej z Brna do Olomouca.

¹⁵⁵ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 306, bod 3.

Rada mala pozorne kontrolovať pekárske krámkový a dohliadať „... zdali chlieb jak také housky pěkně bílé řádně vypečené a ne sražené jak neměně zdali dobré váhy jsou“. Pekár s takýmto zbožím mal byť finančne potrestaný, nedovážené a nedopečené pečivo mu malo byť skonfiškované a rozdane medzi chudobných.¹⁵⁶ Podobne mali na starosti kontrolu mäsiarskych krámkov, aby sa na pult dostalo len čerstvé mäso a správne sa vážilo. Nepoctivého mäsiara taktiež čakala pokuta a skonfiškovanie mäsa. Ak bolo vhodné ku konzumácii, mohlo byť taktiež rozdane medzi chudobných.¹⁵⁷ V krčmách zase kontrolovali nádoby. Malo sa nalievať len do správnych nádob. Ak by nalieval krčmár do *šejdrovní nádoby*, mal byť napomenutý, na druhýkrát uväznený a pri opakovanom pochybení nahlásený u vrchnosti.¹⁵⁸

Rada mala dbať aj na to, aby sa v mestečku nekonali nijaké podozrivé zhromaždenia. Ak by ktokoľvek podobné zhromaždenie objavil, mal ho nahlásiť primátorovi alebo v jeho neprítomnosti purkmajstrovi. Tých, čo by sa takto previnili, čakal peňažitý trest aj štrnásťdňové väzenie.¹⁵⁹

Do mestečka prichádzali mnohí cestujúci, ktorí sa tu občerstvovali a zastavovali sa aj kvôli prenocovaniu počas svojej cesty. Pre mestečko predstavovali nemalý zisk a tak sa muselo dbať na bezpečnosť v ňom, aby ich prípadné krádeže alebo iné nedostatky od toho neodrádzali. Túto bezpečnosť museli zabezpečovať páni radní najímaním nočných vartujúcich.¹⁶⁰

Primátor mal dozor aj nad hospodárením mestečka, mal byť informovaný o všetkých výdajoch, ktoré mal najskôr odobrať. Každý výdaj sa mal zapisovať a svojim podpisom ho primátor musel schváliť. Takéto účty sa potom mohli predložiť k schváleniu vrchnosti.¹⁶¹

Keď bol primátor mimo mesto, zastupoval ho vo veciach hospodárenia a iných záležitostí purkmajster. Keď sa vrátil späť, mali ho ostatní členovia rady informovať o dianí v mestečku počas jeho neprítomnosti. Ak sa chystal na cestu mimo mestečko

¹⁵⁶ Tamže, bod 5.

¹⁵⁷ Tamže, bod 7.

¹⁵⁸ Tamže, bod 6.

¹⁵⁹ Tamže, bod 8.

¹⁶⁰ Tamže, bod 10.

¹⁶¹ Tamže, bod 12. O zásahoch primátora do hospodárenia vypovedajú aj účtovné knihy.

niektorý z konšelov, musel to oznámiť primátorovi a stanoviť za seba nejakého zástupcu.¹⁶²

V kompetencii obecnej rady bolo riadenie mestského života, výkon verejnej a policajnej správy, riadenie remesiel, organizácia trhov, správa dôchodkov a majetku a súdnictvo.

¹⁶² Ak by konšel odcestoval bez primátorovo súhlasu, po prvýkrát mal byť napomenutý, pri druhom porušení tohto pravidla ho čakalo uväznenie na radnici a tretíkrát už bolo jeho previnenie oznámené vrchnosti.

4.3. Zhromaždenia obecnej rady

Obecné zhromaždenia sa konali na radnici. Všetci členovia boli povinní sa ich zúčastňovať v čiernych plášťoch, aby celému zhromaždeniu dodali dôstojný ráz.¹⁶³ Čestne, bez hádok a zbytočného kriku mali prejednávať predkladané veci. Keď došlo k narušeniu jednania, dotýčny narušiteľ jeho pokojného priebehu bol napomenutý primátorom, ktorý jednania viedol. Neposlušný člen rady po neuposlúchnutí výziev na stíšenie sa mohol byť vykázaný z rokovania a uväznený na radnici v miestnosti, ktorá bola určená práve na takéto účely. Ten sa kvôli takémuto uväzneniu mohol obrátiť na vrchnosť, ak si myslel že sa tak stalo neoprávnene. Ak však jeden z radných pri rokovaní spravil ťažký prečin, malo byť jeho správanie nahlásené vrchnosti a tá mala rozhodnúť o adekvátnom potrestaní.¹⁶⁴

Na zhromaždeniach rady sa prejednávali došlé nariadenia od vrchnosti, ktoré boli pred všetkými prečítané. Jednotlivé body rokovania sa zapisovali a vyhotovovali sa odpovede pre vrchnosť. Často sa týkali financií: odvádzania *ourokov* od susedov¹⁶⁵, peňazí na kontribúciu a peňažných pôžičiek.¹⁶⁶

Najčastejšie sa však prejednávali veci týkajúce sa každodenného života v mestečku. K takým patrilo nebezpečenstvo ohňa a opatrenia ako mu predísť. Tak radní pravidelne nariad'ovali „... *strany ouhľavního nepřítelě ohně každodenního, aby každě jeden soused svoj manželce, dítkám a čeládce skutečně nařídili dle milostivé vrchnosti milostivého poručení, žádnéj žádného lnu, konopí v svých pecích a okolo kamen nesušili a vodu jeden každě před domem v nádobách státi měli*“.¹⁶⁷

¹⁶³ Pre vrchnosť bolo dodržiavanie tohto nariadenia natoľko dôležité, že nariadil, aby ten radný, ktorý toto pravidlo neuposlúchne, má byť po prvýkrát uvrhnutý do väzenia na radnici, ale pri opakovanom neuposlúchnutí ho musia ostatní členovia rady nahlásiť vrchnosti k potrestaniu.

¹⁶⁴ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 306.

¹⁶⁵ Novoroušínovskí obyvatelia ročne v dvoch splátkach platili k obci *ouroky*, dávky zo svojich domov. V sedemdesiatych rokoch 17. storočia ich prestali platiť a tieto peniaze boli zaznamenávané vo výdajoch mestečka. Vrchnosť nariadila, aby obec viac neplatila tieto dávky, ale mali ich splácať mešťania, aj s „... *ouroky zasedělými*“. Odpoveďou rady však bol argument, že na platení ourokov z obecných peňazí sa dohodli v minulosti. Podobne aj kontribúcia nemala byť platená z obecných peňazí, ale mali sa na ňu skladať občania. Vid: tamže, i.č. 302.

¹⁶⁶ V roku 1692 sa vrchnosť prihovorela za žiadosť židovskej obce na pôžičku 1000 zl z radničných peňazí, s ročným úrokom 60 zl. Rada túto žiadosť na svojom zasadaní zamietla. Vid: tamže, i.č. 302.

¹⁶⁷ Takéto nariadenie bolo opodstatnené, pretože v mestečku oheň úradoval mnohokrát. V účtovných knihách sú záznamy o almužnách pre pohorelých, 4. augusta 1726 máme zaznamenaný oheň a vydania „...“

Z rozhodnutia konšelov bývalo susedom nariadené ohradzovať si svoje pozemky, aby nedochádzalo medzi nimi k sporom. Pod pokutou sa mali starať o zber a likvidovanie húseníc na svojich pozemkoch.¹⁶⁸

Na zasadaniach sa rozhodovalo o výbere štyroch nočných vartujúcich spomedzi susedov, volil sa aj poľný hotár. Kominárom rada nariaďovala raz do mesiaca kontrolovať komíny a podľa potreby čistiť. Ďalej prejednávala rôzne sťažnosti. Napr. v roku 1682 sa u rady sťažoval obecný pastier, že mu nebol vyplácaný plat a susedia mu nezverovali svoj dobytok. Rada nariadila, aby „... *jeden každej svůj dobytek pastejři do stáda, jak drobnej tak taky hovězí, pořádně vyháněl a jeden druhému škody nedělal.*“¹⁶⁹

Zvierat sa týkalo aj ďalšie nariadenie rady. Ak chcel niekto chovať husi a kačice, mal ich držať vo svojej záhrade a dome. Prísne sa zakazovalo púšťať ich na obecné trávniky a vody.¹⁷⁰

Ak sa v neprítomnosti primátora muselo neodkladne rozhodovať o niečom dôležitom, poslali sa za ním dvaja konšeli, ktorí ho informovali o danej situácii, počkali na jeho vyjadrenie a s tým po návrate konšeli oboznámili zvyšok rady a mohli rozhodovať o celej záležitosti s vyjadrením a vedomím primátora. Tak ako nemohla rada konať bez primátora, ani on nemohol bez vedomia ostatných členov rady sám konať a rozhodovať.¹⁷¹

Páni radní sa na radnici v obecných potrebách, podľa záznamov z účtovných kníh, stretali približne dvakrát v mesiaci a to na začiatku a na konci mesiaca. Okrem týchto pravidelných schôdzok zasadali podľa potreby aj častejšie. Väčšinou sa pri tejto príležitosti vydalo na jedlo a pitie 1 zl 21 kr. Zvláštnymi príležitosťami na stretnutie sa na radnici bola obnova rady na začiatku roka a uzatváranie starého počtu.¹⁷²

od pomáhání hasit oheň na rathause a na faře“, napr. v roku 1734 mala obec „... *mimořádné vydání strany neštěstí ohně třem vyhořelým...*“. Vid: tamže, i.č. 1176 a 1185.

¹⁶⁸ Tamže, i.č. 302.

¹⁶⁹ Tamže.

¹⁷⁰ Tamže.

¹⁷¹ Tamže, i.č. 306, bod 13.

¹⁷² Tamže, i.č. 1107 – 1198. Vid. predchádzajúca kapitola 4.2. Obecná rada a jej povinnosti.

5. Hospodárenie mestečka

Takmer kompletne dochovaný rad účtovných kníh, ktoré boli precízne vedené každý rok, umožňujú nahliadnuť do hospodárenia mestečka a tak sa môžeme pokúsiť do neho a do jeho vývoja v priebehu sto rokov nazrieť. Zameriame sa na najdôležitejšie peňažné príjmy a výdaje mestečka v rokoch 1641 až 1746 a na ich základe sa skúsime zrekonštruovať najdôležitejšie oblasti hospodárenia.¹⁷³

5.1. Príjmy mestečka

Rousínovskí od roku 1460¹⁷⁴ disponovali množstvom privilégií udelených kráľovskou a neskôr šľachtickou vrchnosťou a ešte v priebehu stáročí dochádzalo k ich rozširovaniu. Jednotlivé výsady prinášali mestečku nemalé zisky a mali na svedomí zvyšujúcu sa prosperitu mestečka.

5.1.1. Stále platy

Najstabilnejší a najpravidelnejší príjem pre mestečko predstavovali peniaze od jeho obyvateľov: tzv. *ourok od susedů*¹⁷⁵, *plat od hoferů křesťanských*¹⁷⁶ a peniaze za prenájom obecných priestorov. Peniaze od susedov sa vyberali dvakrát ročne, na sv. Juraja a na sv. Václava. Celková suma sa pohybovala v druhej polovici 17. storočia okolo 45 zl, od osemdesiatych rokov sa zvýšila na 52 zl 40 kr 5 den a na tejto hodnote aj zostala. Od tohto obdobia sa táto čiastka síce zapisovala medzi príjem úrokov od susedov, ale s poznámkou: „... *ačkolivěk od sousedů nejsou vybírány avšak pro paměť*“

¹⁷³ Všetky informácie sú čerpané z účtovných kníh dochovaných pre obdobie rokov 1641 – 1746. MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 1107 – 1198.

¹⁷⁴ Rousínov získal svoje prvé privilégiá podstatne skôr, ale boli s veľkou pravdepodobnosťou zničené počas husitských vojen, a tak najstaršie písomne dochované privilégium musíme datovať do roku 1460. Vid: tamže, R1, i.č. 1.

¹⁷⁵ Jedná sa o dávky, ktoré obyvatelia platili zo svojich domov. Dnes by sa mohlo povedať, že išlo o domovú daň. Platilo sa len za usadlé domy, „... *mimo scházení na domech pustých*“.

¹⁷⁶ Hoferi boli podruhovia. Platili za prenájaté izby v obecných domoch.

a pořádnost, zde se za příjem pokládá“.¹⁷⁷ V roku 1708 sa objavil zápis o susedských úrokoch poslednýkrát.¹⁷⁸

Príjem peňazí od hoferov sa pohyboval podľa počtu prenajatých izieb. Zatiaľ čo počas vojny a krátko po jej ukončení tento príjem predstavoval len niečo málo cez 1 zl, postupne sa počet prenajímaných *světniček*, a teda aj zisk z nich, zvyšoval. V deväťdesiatych rokoch 17. storočia prijímala obec peniaze z 5 izieb v dvoch domoch a to po 3 zl za izbu. Najvyšší príjem je zaznamenaný v rokoch 1718 až 1723. Napr. v roku 1721 sa za päť izieb platilo po 3 zl a za dve chalúčky po 6 zl. V roku 1723 bola cena za izbu 3 zl, za chalúčku sa pohybovala od 4 do 6 zl a celková suma príjmu od hoferov v tom roku dosiahla až 60 zl.¹⁷⁹

Ročný plat dostávala obec z prenajímania obecnej lázne lazebníkovi¹⁸⁰, z obecnej váhy¹⁸¹, od starorousínovského mlynára zo splavu, od pekárov z chlebníc¹⁸² a z obchodíkov na námestí, patriacich prevažne Židom. Počet židovských obchodíkov v mestečku z roka na rok stúpal. Päť obchodíkov sa postupne rozmnožilo až na dvadsaťpäť. Platilo sa za ne od 1 zl do 3 zl a tak pre mestečko znamenali celkový príjem aj do 50 zl. Okrem obchodíkov Židia ročne platili 1 zl 10 kr za cintorín. Táto suma sa nemenila, ale v roku 1698 k nej pribudla povinnosť platiť 12 zl „...za *podstoupení kouska louky obecní k témuž krchovu*“.¹⁸³

5.1.2. Zisky z obecných podnikov

Najväčší výnos mal Rousínov z predaja piva. V roku 1460 bolo Rousínovským udelené várečné právo, spojené s výsadou, že nikto iný v okruhu 1/2 míle nemá variť

¹⁷⁷ Tento úrok platila za susedov obec a tak sa rovnaká suma 52 zl 40 kr 5 den zapisovala do obecných vydaní. Na obecných zhromaždeniach rada niekoľkokrát riešila nariadenie vrchnosti, aby sa tieto peniaze zbierali od susedov. Vid. predchádzajúca kapitola. MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 1144 – 1160.

¹⁷⁸ Tamže, i.č. 1160.

¹⁷⁹ Tamže, i.č. 1168 - 1173.

¹⁸⁰ Z lázne sa platilo spočiatku 10 zl, neskôr 8 zl. Posledný záznam o príjme peňazí z nájmu lázne bol z roku 1693 a to 4 zl za prvý polrok. Vid: tamže, i.č. 1150.

¹⁸¹ Ročne sa jednalo o sumu od 2 do 8 zl v prvej polovici daného obdobia a od roku 1695 od 16 do 30 zl. Od roku 1725 je zložité sledovať príjem z obecnej váhy, pretože je zaznamenaný ako súčet s príjmom z múčnice. Vid: tamže, i.č. 1107, 1122 – 1174.

¹⁸² Po vojne sa v mestečku nachádzali dva pekárske obchodíky. Ich počet sa zvýšil na tri v roku 1695 a v roku 1724 k nim pribudli ďalšie dva. Z každej chlebnice sa platil 1 zl 10 kr a to v päťdesiatych rokoch 17. storočia ako aj v tridsiatych rokoch 18. storočia. Vid: tamže, i.č. 1152 - 1174.

¹⁸³ Tamže, i.č. 1154.

pivo. S tým sa však spájala povinnosť variť toľko piva, aby okolité obce netrpeli jeho nedostatkom.¹⁸⁴ Z počiatku sa právo variť pivo týkalo mešťanov. Neskôr bola výroba prenesená na mestský pivovar. V roku 1575 vtedajší majitelia Rousínova, Henrich Březnický z Náchoda a na Tulešicích a Ján ml. Dubčanský zo Zdenína, dovolili obci, aby si kúpila „... *dům s pivovarem i se vším k témuž domu a pivovaru příslušenstvím, pozůstalý po nebohém Jiříkovi Hruškovi, ležící podle uličky na rohu jdouc k Habrovanům, k užívání obecnímu.*“¹⁸⁵ Privilegiom z roku 1585 oslobodil Hynek Brtnický z Valdštejna Rousínovských od platenia úrokov z pivovaru.¹⁸⁶

Mestečko zarábalo na predaji pšenice a chmeľu pre pivovar a nemalý príjem do obecného rozpočtu predstavovali peniaze „... *od správčích pivovarních za prodej piva*“. Príjem peňazí z pivovaru sa odvíjal od počtu predaných várok piva. Jeho cena súvisela s cenou obilia, za akú ho nakúpil pivovar, čo sa zase odvíjalo od úrody v danom roku.

Pivo sa varilo a predávalo aj počas tridsaťročnej vojny.¹⁸⁷ Z tohto obdobia sa zisky pohybujú okolo 100 zl, v päťdesiatych rokoch už je to suma okolo 400 zl a v šesťdesiatych rokoch je to raz toľko. V roku 1678 bola dokonca zaznamenaná suma nad 1000 zl.¹⁸⁸ Avšak prelomom v pivovarníctve boli deväťdesiate roky, ktoré zaznamenali pre mestečko príjmy z pivovaru v hodnotách okolo 4000 zl.¹⁸⁹ Najväčšie príjmy z varenia piva do mestského rozpočtu predstavovali roky 1716 až 1718, kedy hovoríme o sume 5549 zl 35 kr 2 den až 6683 zl 37 kr 1 den.¹⁹⁰ V tej dobe už bol pivovar obecný. Mešťania už nemohli viac konkurovať vrchnostenským pivovarom a tak v roku

¹⁸⁴ Tamže, i.č. 1.

¹⁸⁵ Tamže, i.č. 15a.

¹⁸⁶ Tamže, i.č. 5.

¹⁸⁷ Jediný nulový príjem z pivovaru zaznamenal Rousínov v rokoch 1644, 1646 a 1648. Vid: tamže, i.č. 1110, 1112 a 1114.

¹⁸⁸ Zisk z pivovaru v roku 1678 predstavoval 1226 zl 26 gr 2 den. Suma však obsahovala aj rest z predchádzajúceho roku vo výške 233 zl. Pri prepočte 1zlm = 1zlr 10 kr, však tohoročný zisk skutočne presiahol 1000 zl. Vid: tamže, i.č. 1139.

¹⁸⁹ V roku 1692 bol príjem peňazí z pivovaru 3971 zl 3 kr, v roku 1695 4113 zl 23 kr a o rok neskôr 4823 zl 53 kr. Tieto sumy však nepredstavujú čistý zisk, pretože pivovar mal aj značné vydania na obilie, seno, drevo, na rôznych remeselníkov a nádenníkov. Napr. v roku 1696 boli takéto vydania pivovaru na jeho chod 2004 zl 9 kr a teda čistý zisk bol v tomto roku približne 2820 zl. Vid: tamže, i.č. 1149, 1152 a 1153.

¹⁹⁰ V roku 1716 bol príjem 5866 zl 41 kr 1 den, v roku 1717 6683 zl 37 kr 1 den a v roku 1718 5549 zl 35 kr 2 den. V tomto období sa už vydania na pivovar zaznamenávali medzi obecné vydania a len s podrobným výskumom by sa dalo zistiť, v akej sume sa pohybujú a teda aký čistý zisk predaj piva pre mestečko predstavoval.

1708 podstúpili všetky svoje práva Rousínovu.¹⁹¹ O rok neskôr mestečku potvrdil právo variť pivo Maxmilián Oldrich z Kounic a prenechal mu pivovarský dom s pivnicou.¹⁹²

Toto obdobie bolo vrcholom pre rousínovské pivovarníctvo a postupne sa varenie a predaj piva znižoval a tým aj príjem a zisky z neho, nakoľko Rousínovu konkurovalo v predaji piva niekoľko pivovarov v okolí. V tridsiatych rokoch 18. storočia sa príjem z obecného pivovaru pohyboval okolo 2500 zl a ku koncu tohto desaťročia sa znížil na sumu 1885 zl.¹⁹³

V majetku obce sa nachádzala aj tehelná. V ktorom roku začala výrobu tehál nie je známe, ale určite sa tak stalo pred rokom 1620, z ktorého pochádza záznam o príjme 59 zl 48 gr z predaja tehiel.¹⁹⁴ Tehelná fungovala aj počas tridsaťročnej vojny. Svedčí o tom zápis o vypálení 24 tisíc tehiel, za ktoré mal dostať tehliar zaplatené v roku 1641.¹⁹⁵ Potom ale zrejme došlo k jej poškodeniu, pretože sa prerušili záznamy o výrobe tehiel. K obnove činnosti tehelne došlo v roku 1653 po jej oprave.¹⁹⁶ Jej chod však ešte nebol pravidelný, pretože v rokoch 1662 až 1669 nevyrobila žiadne tehly.¹⁹⁷ K pravidelnej výrobe tehál došlo vďaka narastajúcej stavebnej činnosti v mestečku v sedemdesiatych rokoch. Najväčšou zákazkou pre tehelnú bola stavba nového kostola v Rousínove na začiatku 18. storočia. V roku 1700 sa vypálilo 140 tisíc tehiel a z nich až 137 tisíc išlo práve na stavbu kostola.¹⁹⁸ Tehly išli na odbyt nielen doma v mestečku, ale predávali sa aj do okolia.¹⁹⁹

Ďalším zdrojom príjmov pre obec bol obecný mlyn. Právo na mlyn dostali Rousínovskí v roku 1582 od Václava ml. Haugvica z Biskupíc.²⁰⁰ O tri roky neskôr dostali dedičné právo používať vodu z habrovanského potoka, pretože vážanský potok, ktorý využívali pre potrebu mlyna, mával v lete málo vody.²⁰¹ V mlyne sa mleli rôzne

¹⁹¹ Čáda, F. – Janák, J. – Hladký, S.: Rousínov, Brno 1982, str. 24.

¹⁹² MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 9.

¹⁹³ Tamže, i.č. 1181 – 1198.

¹⁹⁴ Čáda, F. – Janák, J. – Hladký, S.: Rousínov, Brno 1982, str. 52.

¹⁹⁵ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 1107.

¹⁹⁶ Tamže, i.č. 1118. „Náklad na stavení cihelnie obecní 1653“. Vydalo sa 24 zl 27 gr 6 den na materiál a remeselníkov, ktorí pracovali na oprave tehelne.

¹⁹⁷ Tamže, i.č. 1126 – 1131.

¹⁹⁸ Tamže, i.č. 1155.

¹⁹⁹ Napr. v roku 1676 kúpil tehly v Rousínove „P. Pater Procurator Jezuita z Habrovan, P. hejtman z Pohořic...“. Vid: tamže, i.č. 1137.

²⁰⁰ Tamže, i.č. 4.

²⁰¹ Tamže, i.č. 6.

druhy obilia. Najskôr máme záznamy o mletí a následnom predaji pšeničnej a žitnej múky. V roku 1671 sa začalo aj s predajom jačmenného sladu.²⁰² Múka a pomletý slad sa predávali rôzne susedom, pekárom a pivovarským správcom.

Od roku 1658 si do mlyna prinášali každý rok na Veľkú noc zomlieť obilie na múku Židia. Do roku 1684 za túto službu platili 2 zl 15 kr.²⁰³ V ďalších rokoch sa záznamy o mletí múky Židom vyskytujú len sporadicky. Avšak v roku 1694 došlo v mestečku k vybudovaniu múčnice a tak zrejme kupovali hotovú múku tu.²⁰⁴ Múčnica bola obecným miestom, kde sa predávala múka. Predávali ju domáci aj cezpoľní. Od domácich predavačov mestečko inkasovalo z „... *každé kádečky púčený*“ 1½ kr a od cezpoľných 3 kr. Od roku 1695 bola múčnica v rukách Židov a za jej prenájom platili ročne od 10 do 16 zl.²⁰⁵

Spolu s právom na mlyn dostali Rousínovskí v roku 1582 právo na obecný rybníček.²⁰⁶ Zisk plynul z predaja rýb.²⁰⁷ V roku 1660 je medzi rybami vymenovaná aj hydina: „*Lovice se rybníček obecní na podziměk léta 1660, jest za ryby, kapříky, a drůbež prodanú přijato 8 zl 3 gr.*“²⁰⁸ Rybník pre mestečko nepredstavoval pravidelný zdroj príjmu. Prvé ryby sa po tridsaťročnej vojne predali v roku 1658.²⁰⁹ Suma, ktorú do roku 1675 s nepravidelnosťou do obecnej pokladnice prinášali predané ryby, neprekročila 17 zl. Väčšinou sa pohybovala okolo 10 zl. Zlom nastal v roku 1685. Počas nasledujúceho obdobia až do roku 1746 príjem za predané ryby predstavoval sumu od 30 do 102 zl, ale raz za niekoľko rokov.²¹⁰ Od roku 1689 Rousínov disponoval dvomi rybníkmi, ktoré sa v účtovných knihách označovali ako *horní* a *dolejší rybníček*.²¹¹ V jeden rok sa väčšia

²⁰² MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 1132.

²⁰³ Tamže, i.č. 1122 – 1142.

²⁰⁴ V roku 1694 sa postavila obecná múčnica a päť obchodíkov. Ich stavba stála mestečko 219 zl 31 kr 2 den. Vid: tamže, i.č. 1151.

²⁰⁵ V rokoch 1702 až 1706 Židia za prenájom platili 10 zl, v rokoch 1698 až 1700 15 zl a v ostatné roky sa platilo po 16 zl. Vid: tamže, i.č. 1152 – 1174. Od roku 1725 sa záznamy o príjme z múčnice vytratil.

²⁰⁶ Tamže, i.č. 4.

²⁰⁷ Tamže, i.č. 1133. „*Za všelijaké ryby: kapry, štiky, a jiné drobné ryby při vylovení obecního rybníka.*“

²⁰⁸ Tamže, i.č. 1125. Pod označením hydiny si zrejme možno predstaviť husi alebo kačice, ktoré na rybník chodili.

²⁰⁹ Tamže, i.č. 1122.

²¹⁰ Tamže, i.č. 1143 – 1198.

²¹¹ Tamže, i.č. 1148.

suma investovala do nákupu násad, ktoré sa nasadili do rybníkov a po čase sa už veľké ryby vylovili a predávali v mestečku a do okolia.²¹²

V roku 1585 si rozšírili Rousínovskí vďaka vrchnosti Hynkovi Brtnickému z Valdštejna svoje staré práva o právo „... *sůl drobného vazu k ruce obecní kupovati, zas prodávati a takový užitek z té soli obecnímu dobrému obraceti mohli*“.²¹³ Do roku 1655 plynul do obecnej pokladnice z predaja soli nepatrný zisk, len niečo okolo 2 až 30 zl.²¹⁴ Do roku 1692 sa zisk z predaja soli pohyboval medzi 10 až 30 zl. V nasledujúcich rokoch sa predaj zvýšil a s ním aj zisk a to až k 100 zl.²¹⁵ Od roku 1717 výdaje za kúpu soli, ktorá sa uskutočňovala väčšinou v Brne a občas aj vo Viedni, veľmi často prevyšovali príjem z jej predaja.²¹⁶ O zisku, ktorý stojí za zmienku, možno hovoriť napr. v rokoch 1726, 1739 a 1740.²¹⁷ Soľ bola neodmysliteľnou súčasťou života všetkých obyvateľov, a tak sa v prípade potreby predávala aj za cenu straty zisku pre obec.

5.1.3. Zisky z vína

Značný príjem peňazí predstavovalo pre Rousínov šenkovanie vína. Právo na predaj vína potvrdil mestečku už v roku 1460 Juraj Podebradský. Rousínov dostal výhradné právo v okruhu pol míle šenkovat' víno.²¹⁸ Pre okolité obce to bolo trochu tvrdé, pretože Rousínov sa nachádzal vo vinárskej oblasti. Vinice počas tridsaťročnej vojny značne trpeli a svoje vykonal aj tatársky vpád na južnú Moravu v roku 1663.²¹⁹

V Rousínove síce boli vinice, ale víno sa napriek tomu dovážalo z okolitých moravských miest, ako aj zo vzdialenejších oblastí. Najčastejšie sa víno dovážalo

²¹² Viacej k téme rybníkářství v okolí Rousínova vid.: Hurt, R.: Rybníkářství na Vyškovsku. ZMV 11, X. 1957. Tenže: Dějiny rybníkářství na Moravě a ve Slezsku, Opava 1960.

²¹³ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 6.

²¹⁴ V rokoch 1645 až 1648 a 1651 až 1654 sa so soľou v mestečku neobchodovalo.

²¹⁵ Zisk prevyšujúci 100 zl zaznamenalo mestečko v rokoch 1693 až 1695 a v roku 1700. Vid: MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 1150 – 1152, 1155.

²¹⁶ V roku 1717 sa síce prijalo za predanú soľ 605 zl 15 kr, ale vydania na jej kúpu predstavovali sumu 676 zl 54 kr. V roku 1725 bol obchod so soľou v ešte väčšom mínuse – predaj vyniesol 600 zl, ale obec nakúpila soľ v tom roku za 772 zl. Vid: tamže, i.č. 1167, 1175.

²¹⁷ V roku 1726 zisk predstavoval takmer 200 zl, v rokoch 1739 a 1740 280 zl. Vid: tamže, i.č. 1176, 1190 a 1191.

²¹⁸ Tamže, i.č. 1. Právo na vinný šenk potvrdzovali Rousínovu aj nasledujúci panovníci.

²¹⁹ Na slavkovskom panstve spustlo množstvo viníc, jedine Slavkov si dokázal počas vojny udržať rozsiahle vinice. Vid.: Matějka, F.: Moravské vinice a třicetiletá válka, str. 60.

z Dambořic, Brna, Slavkova, Habrovan, Tvarožné, Slavíkovíc, Hustopeč²²⁰, v mladšom období zo *Starvic*²²¹, z Perné a z *Pausram*²²². Ďalšími dodávateľmi vína pre Rousínov boli Židlochovice, Dunajovice, Prušánky, Kloboučky, Letonice, Blučina, Opatovice, Šumice, Borkovany, Horní Věstonice, Uherčice, Němčany, Kovalovice, Nosislav, Morkůvky, Popice a Rašovice.

Obec získavala peniaze za vyšenkované staré a mladé víno. Od roku 1692 je v účtovných knihách nepravidelne zapisovaný aj predaj *vína na kvasnicích*.²²³ Cenu vína ovplyvňovala jeho úroda v danom roku a taktiež od koho bolo víno zakúpené.²²⁴ Okrem toho cenu udávala aj vzdialenosť, odkiaľ bolo víno privezené a od prípadného mýta, ktoré počas dovozu muselo byť zaplatené.²²⁵ Zisky z vyšenkovaného mladého a starého vína sa pohybovali približne od 100 do 300 zl, a to aj počas tridsaťročnej vojny. Len v roku 1645 bol zisk pod 100 zl.²²⁶

Zvláštnou položkou bol *příjem peněz z přesporního složeného vína*, s ktorým sa stretáme v účtoch od roku 1658. Ide o víno židovské. Potom, čo Židia odmietli platiť kresťanskej obci stály plat 40 zl ročne za šenkovanie vína, vrchnosť urovnala tento spor nariadením, aby namiesto tohto platu Židia platili skladné z každého sudu vína, ktorý bol privezený do židovskej obce, po 15 kr za sud od cudzích Židov a od kresťanov po 30 kr.

²²⁰ Mesto Hustopeče malo vtedy najrozsiahlejšie vinice na Morave a tvorilo základ moravského vinohradníctva. Vid. Matějka, F. Moravské vinice a třicetiletá válka, str. 57.

²²¹ Pravdepodobne sa jedná o Starovice alebo Starovičky, ktoré sa nachádzajú pri Hustopeči. Vid: Hosák, L.: Historický místopis země Moravskoslezské, Brno 1938, str. 253.

²²² Pausram je nemecký názov pre Pouzdřany, ktoré sa nachádzajú v blízkosti Hustopeč. Vid. Mayerhofer, H.: Orts-Lexikon Oesterreich-ungarisches, Wien 1896, str. 552.

²²³ Pravdepodobne ide o kúpený burčiak. Záznamy o jeho šenkovani sú však aj z januára, februára a z jarných mesiacov. Je teda zrejmé, že do mestečka sa nakúpil burčiak, ktorý sa tu nechal vykvasiť a ako mladé víno sa predával počas nasledujúcich mesiacov. O tom by nasvedčovalo aj to, že v niektoré roky sa zisk za vyšenkované víno na kvasniciach zaznamenáva medzi mladé víno. Keď sa zaznamenával predaj vína na kvasnicích v samostatnej položke, predával sa zrejme samotný burčiak. Vid: MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 1149 – 1198.

²²⁴ Víno, ktoré bolo odkúpené od primátora alebo nejakého iného spoločensky vyššie postaveného človeka, bolo drahšie.

²²⁵ V roku 1671 sa zaplatilo „... z vyšenkovanej jednej bečky starého vína ze Ždánic kúpeného z outratů postiháři, mýtem a dolěvků“ 40 zl 27 gr 6 den, hoci ďalšie sudy vína bez mýta sa v tom roku kúpili za sumu okolo 20 zl.

²²⁶ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 1113.

Pre obecnú pokladnicu to znamenalo nepravidelný príjem, ktorý sa pohyboval od 2 do 33 zl.²²⁷

5.1.4. Úverové podnikanie

Obec zarábala na pôžičkách pre okolité mestá aj domácich mešťanov. V roku 1652 sa v účtoch stretáme prvýkrát s položkou *Príjem peněz na dluhy obecní k obci povinné*. V tom roku obec prijala z Hustopeč „...na zápis 4 bečky vína, jedna každá po 25 zlr činí 85 zl 21 gr 3 den“ a „...od pánů Brňanů na zápis protiv quitanci přijato peněz 113 zl 21 gr 3 den“.²²⁸ Brňania²²⁹ aj Hustopečskí²³⁰ splácali svoje dlhy k Rousínovu aj v nasledujúcich rokoch a pridalo sa k nim aj mesto Prostějov.²³¹ Obec začala s pravidelným výberom týchto dlžných čiastok až po odznení vojenských udalostí, kedy sa mestá pozviechali z vojnových strát a mohli postupne splácať svoje pôžičky.²³²

V nasledujúcich rokoch sa obec obohacovala úrokmi z požičaných peňazí mešťanom, pivovarským správcom, aj samotnej vrchnosti.²³³ Úrok predstavoval pre obecnú pokladnicu 6 % z požičanej sumy, ako to dokazuje napr. poznamenanie z roku 1694: „Od Josefa Žida a jeho kamarádů v koních handlujících dle mil. vrchnosti povolení za půjčených 600 zl celo roční 6 pro cent interese 36 zl.“²³⁴ Šesťpercentný úrok poskytovala obec aj na pôžičky pre susedov z kresťanskej obce. V roku 1700 sa však

²²⁷ Okrem toho mali Židia zakázané pod pokutou 15 zl nalievať víno kresťanom. Z prípadnej pokuty mala polovica pripadnúť vrchnosti a druhá polovica kresťanskej obci. Vid. Čáda, F. – Janák, J. – Hladký, S.: Rousínov, Brno 1982, str. 54. Porov. MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 1132 – 1198.

²²⁸ Tamže, i.č. 1117. Mesto Hustopeče svoj dlh v Rousínove splácalo bečkami vína.

²²⁹ Tamže, i.č. 205. Tento súpis obsahuje mená brňanských mešťanov a ich dlžné čiastky voči Rousínovu, ktoré boli postupne v rokoch 1652 – 1692 splácané. Dohromady sa jednalo o splatenie sumy 2790 zl 48 kr 1 den.

²³⁰ Tamže, i.č. 201. „...kterak V. O. nám pomínulého času na přátelské pohledání naše, jistou sumu peněz, totižto 2000 zl podle ouroku obyčejného půjčiti připověděli, poněvadž pak čas sv. Jiří se přibližuje, a my takové peníze potřebovati budem, ...7. Aprilis 1614.“ Purkmajster mesta Hustopeče v roku 1614 požiadaval Rousínov o požičanie takto vysokej sumy na potreby mesta.

²³¹ Tamže, i.č. 1118. „Z města Prostějova za termín sv. Bartoloměje přijato peněz k obci na dluh mimo sirotků a nápadníků 15 zl 12 gr 6 den.“

²³² Tamže, i.č. 204, f. 6-7. Z Brna prišlo do Rousínova niekoľko listov počas tridsaťročnej vojny i po nej, v ktorých Brňania žiadali odklad splátok kvôli zlým časom. „Ale poněvadž nám, (ačkoliv povinnosti uznáváme) tento těžký čas, naší prostředky peněžitý, nikterak postačovati na ty přemíry nacházející vydání, nemohou...“ Vid: tamže, i.č. 201, 202, 204, 205.

²³³ Od roku 1700 sa zaznamenával takýto príjem do samostatnej položky *Príjem peněz interesních*.

²³⁴ Tamže, i.č. 1151.

stretáme s 5 % pri pôžičke 3000 zl pre vrchnosť.²³⁵ Otázkou je, či sa tento zvýhodnený úrok poskytol kvôli značnej výške pôžičky, alebo kvôli skutočnosti, že sa jednalo o vrchnosť. V roku 1703 sa stretáme s ešte vyššou úrokovou sadzbou a to 10 % za pôžičku pivovaru.²³⁶ Mešt'ania, či už z kresťanskej alebo židovskej obce, si požičiavali sumy od 20 do 100 zl. Najvyššie zisky na úrokoch, ktoré sa pohybovali okolo 260 až 496 zl, zaznamenala obec v rokoch 1700 až 1708. V nasledujúcom období sa zisky pohybovali okolo 100 až 150 zl a v tridsiatych rokoch 18. storočia táto suma poklesla pod 100 zl.²³⁷

5.1.5. Mimoriadne príjmy

V roku 1662 sa v účtovnej knihe prvýkrát objavila položka *Extra ordinární příjem* so záznamom o predaji obecného koňa a prijatých peňazí na vinné a pivné resty.²³⁸

V tejto položke sa objavovali pravidelné záznamy a aj také, ktoré sa vyskytovali ojedinele len raz alebo niekoľkokrát v priebehu desaťročí. Medzi tie časté patrila predaj obecných zvierat: koní, kráv a býkov. Ďalším pravidelným zdrojom príjmov bol predaj stavebného materiálu, najmä dosiek, šindľov a klinec.

Medzi tie ojedinelé patrí napr. predaj jablák zo stromu na obecnom trávniku v roku 1672.²³⁹ Z roku 1684 zase pochádza zápis: „*Při spravování obecního rybníčka vynalezly se v něm 3 štičky. Jsou prodaný a peníze se zde za příjem pokládají.*“²⁴⁰

Pred rokom 1700 sa sem zapisovali prijaté úroky z pôžičiek. Za mimoriadny príjem sa pokladali peniaze, ktoré neboli očakávané a isté, napr. peniaze vyberané na pokutách.²⁴¹ Z nich 1/3 patrila richtárovi, ktorý ich vyberal a 2/3 išli do obecnej pokladnice.

²³⁵ Tamže, i.č. 1155. „*Za příjem se bere z J. V. H. Exc. slavkovských důchodů ze 3000 zl od ubce půjčených od 14. 9bris a. 1699 až zase do 14. 9bris 1700 za celý rok 5 pro cento interehse. 150 zl.*“

²³⁶ Tamže, i.č. 1156.

²³⁷ Tamže, i.č. 1155 – 1198. Viacej k téme splácania dlhov mešt'anov vid napr.: Chocholáč, B.: Selské peníze, Brno 1999.

²³⁸ Tamže, i.č. 1126. Od roku 1717 sa označuje táto položka ako *Rozličný příjem*.

²³⁹ Tamže, i.č. 1133.

²⁴⁰ Tamže, i.č. 1140.

²⁴¹ Tamže, i.č. 1153 – 1155. Napr.: „... od dívek že na obecní louce trávu brali“, „... od jednoho formana skrz bití Žida“, „... od třech pekařů že menší chléb pekli než taxa byla“.

Často sa jednalo o príjem peňazí, ktoré sa prijali za účelom ich ďalšieho investovania. Napr. v roku 1698 obec prijala od Židov peniaze na vystavenie nových obchodíkov. V roku 1700 to boli vyzbierané peniaze od susedov na stavbu kostola. Jednalo sa o čiastku 136 zl a ďalších 307 zl sa prijalo z hlavného kostolného registra.²⁴² K príjmu obce sa počítalo aj 150 zl, ktoré zaplatil nový sládek ako kauciu.²⁴³

V posledných desaťročiach sa k obci bralo „... z *mejtních peněz na rozličné potřebné obecné vydání mezi obecní peníze na pomoc.*“ Zväčša sa použili na nákup vína a soli. Napr. v roku 1726 sa jednalo o čiastku 1367 zl 25 kr, v roku 1732 o niečo menej, a to 900 zl.²⁴⁴

²⁴² Tamže, i.č. 1154, 1155.

²⁴³ Tamže, i.č. 1173. Nový sládek pri nástupe na tento post musel zaplatiť kauciu 150 zl. Po odchode z jeho funkcie mu bola vrátená. Ak sa však počas jeho pôsobenia v pivovare stala nejaká škoda, bola odpočítaná z tejto kaucie.

²⁴⁴ Tamže, i.č. 1176, 1182. Výber mýta mali v prenájme od vrchnosti Židia. Keďže sa nejednalo o pôžičku, muselo medzi kresťanskou a židovskou obcou dôjsť k nejakým dohodám, na základe ktorých Židia zrejme takýmto spôsobom splácali kresťanskej obci svoje pôžičky. Ďalšou možnosťou je, že si za to Židia od kresťanskej obce brali zadarmo soľ, stavebný materiál, alebo iné veci k potrebám židovskej obce.

5.2. Výdaje mestečka

Ako každé poddanské mestečko, aj Rousínov mal množstvo finančných povinností voči svojej vrchnosti a správa mestečka a starostlivosť oň tiež vyžadovala určité výdaje. Na výške obecných vydaní v štyridsiatych rokoch sa podpísala najmä tridsaťročná vojna. Ďalšie desaťročia si vyžiadali investície najmä do stavebnej činnosti v mestečku.

5.2.1. Plat vrchnosti

Jedným z hlavných pravidelných a nákladných výdajov mestečka bol odvod peňazí vrchnosti na slavkovské panstvo. Tento stály plat sa odovzdával v dvoch termínoch: na sv. Juraja, v tzv. *svatojiřskom termíne* a na sv. Václava, v tzv. *svatováclavskom termíne*.²⁴⁵

Tridsaťročná vojna spôsobila, že sa v roku 1643 odviezol plat vo výške 179 zl 22 gr 2 den len na svätojiřský termín, v rokoch 1644, 1645 a 1648 sa tento plat neodviezol vôbec.²⁴⁶ V nasledujúcich rokoch až do roku 1667 sa výška odvádzaného platu menila. V roku 1647 Rousínov odviezol dlžnú čiastku za rok 1644 aj za prebiehajúci rok.²⁴⁷ Od roku 1649 obec riadne platila za oba termíny po 193 zl 7 gr 3 ½ den a navyše musela postupne odvádzat' určitú čiastku na *zápis ujištění J. H. M.*²⁴⁸ To, že si obec mohla dovoliť opäť pravidelne platiť do dôchodku slavkovskej vrchnosti a popritom splácať to, čo počas vojny nebola schopná odvádzat', je dôkazom toho, že sa Rousínov dostal z najhoršieho a začína opäť prosperovať.

Od roku 1667 až do roku 1740 sa odvádzala pravidelne čiastka 386 zl 15 gr, od roku 1685 prepočítaná na zlaté rýnske, čo bola suma 450 zl 45 kr. Výnimkou bolo len

²⁴⁵ Na začiatku 17. storočia mal ročne Rousínov slavkovskej vrchnosti odvádzat' 400 zl. Na platbu tejto čiastky obec prikladala peniaze vyzbierané na ourokoch od susedov v sume 51 zl. Okrem toho vrchnosť prepustila obci židovský ročný plat 28 zl a 40 zl, ktoré Židia odvádzali za právo vinného šenku. Obec tak musela na plat vrchnosti dokladať k týmto čiastkam sumu 294 zl 14 gr 5 den. Vid: MZA Brno, G 436, i.č. 1009, f. 81 – 92.

²⁴⁶ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 1109.

²⁴⁷ Tamže, i.č. 1113.

²⁴⁸ Tamže, i.č. 1115. Za roky 1649-50 odovzdala obec do *důchodu Jeho Milosti* 1232 zl 10 gr 5 den. Túto sumu tvorili platby počas dvoch rokov za oba termíny, svätováclavský a svätojiřský, a peniaze na *zápis ujištění* z roku 1647, ktorý sa platil tiež dvakrát ročne. Z tejto sumy 1200 zl sa platil dvakrát ročne úrok 6 %.

niekoľko rokov. Najskôr v roku 1675 sa odvedená suma vyšplhala na 772 zl.²⁴⁹ V roku 1708 vrchnosť prisľúbila Rousínovu odpustiť jeden celoročný plat a tak v predchádzajúcom roku bol odvedený len svätováclavský plat a v roku 1708 svätojiřský.²⁵⁰ V nasledujúcom roku „... dle poslušné žádosti majíc obec v příčině domu freundlovského nemalou outratu, tak jest J. V. Hrab. Exc. ráčila za ten rok úplně plat pohsírovati.“²⁵¹ V roku 1726 bol mestečku kvôli požiaru, ktorý vypukol 4. augusta, odpustený plat na svätováclavský termín.²⁵²

5.2.2. Obecní služobníci

Obec si platila niekoľkých služobníkov. Najvýznamnejšie miesto medzi nimi zaujímal kňaz. Do roku 1696 spadal Rousínov pod farnosť v Rousínovci a tak bohoslužby v mestečku dovtedy vykonával starorousínovský farár. Ročne „...na službu jeho, za posluhování v Chrámě Páně a vykonávání jiných církevních ceremonií“ dostával 46 zl 40 kr.²⁵³ V rokoch 1653 až 1655 tu omše slúžili dominikáni a jezuiti, ktorí za to od obce dostávali pohostenie.²⁵⁴ Kňaz okrem ročného platu dostával po odsľúžení omše, takmer každú nedeľu, jedlo a pitie v hodnote 48 kr.²⁵⁵ Od roku 1700 dostával farár ustanovený v Rousínove 150 zl ročne a odvtedy sa stratili výdaje na jeho občerstvenie po sv. omši. To sa podávalo farárovi a rôznym duchovným, ktorí prislúhovali pri sv. omši počas významných cirkevných sviatkov. Suma vynaložená na takéto pohostenie sa

²⁴⁹ Tamže, i.č. 1136. Do dôchodku bolo odvedených navyše „... po nebohém Pavlovi Břečkovi předešlým sousedu zdejší na 700 zl, takový napad pak dle milostivé resolucii a učiněného Accordu dne 11. januarii létha 1675 na 450 zlr na termíny milostivé ráčily platiti, který dle quitanty do J. V. H. M. důchodu zaplacený jsou, činí na moravský 385 zl 21 gr 3 den.“

²⁵⁰ Tamže, i.č. 1160.

²⁵¹ Tamže, i.č. 1162. V tomto roku Maxmilián Oldrich z Kounic Rousínovu potvrdil právo variť pivo a prenechal mu pivovarský dom s pivnicou.

²⁵² Tamže, i.č. 1176. „Jsouce Jejich V. Hr. Exc. z ohledu téhož vystalého hrozného neštěstí ohně v tomto r. 1726 sub dei 4. aug. z milostivého utrpení, obci termín svatováclavský milostivě daroval a přehlédł, odkudž se tuto dle quitanci a důchodenského přiznání, povinného platu na termín svatojiřský, odvedeno, za vydání se klade 225 zl 27 kr 3 den.“

²⁵³ Tamže, i.č. 1107 – 1153.

²⁵⁴ Tamže, i.č. 1119. Vo vydaniach na služobníkov obecných je zápis: „V tomto roce 1654 nebudouc faráře v městečku žádného není dáno nic 0.“ V obecných výdajoch sa však nachádza zápis: „V tom roku 1654 Pánům Pátrům řádu dominikánům, jezovitům, i jinším řeholným lidem, jak s Polska i odjinud, nemajíce faráře žádného mšemi svatými co posluhovali v městečku rozdílne s nimi útrata se vedla a podle sečení summaliter se vynalezlo a vydalo 6 zl 12 gr 5 den.“

²⁵⁵ Tamže, i.č. 1689. „Po vykonaných službách božích na pana faráře všeliký outraty za jídlo a pití se za vydání pokládá 48 kr.“

pohybovala okolo 10 zl.²⁵⁶ V tridsiatych rokoch sa zvlášť vyplácala farárovi odmena za odslúžené, odspievané sv. omše, za kázanie a litánie na deň sv. Floriána a na oktáv, za litánie na sv. Máriu Magdalénu a „... za mšu svatou na den aniversární, za duše všech zdejších v Pánu usnulých“.²⁵⁷

Ďalším stálym služobníkom bol rektor. Jeho úlohou bolo vyučovanie detí, ale popritom mal množstvo iných povinností. Medzi ne patrilo „... mazání a natahování hodin“²⁵⁸, „... vyzvánení frejunku k sv. Bartoloměji a k svaté Trojici dle starodávního obyčeje“²⁵⁹ a k tomu mal niekoľko povinností v kostole. Patrilo k nim spievanie na bohoslužbách a na pohreboch, okrem toho spieval pašie a „... muzicíroval na mši sv. při obnově“.²⁶⁰ Rektor dostával ročný plat, ktorý sa z 9 zl v roku 1652 zvýšil postupne na 52 zl na začiatku 18. storočia. K pravidelnému platu dostával zvlášť zaplatené za vyzváňanie frejunku a spievanie pašíí. Okrem platu dostával rektor od obce drevo na kúrenie a soľ.²⁶¹

Obecný pisár dostával za svoju službu ročný plat od 30 do 58 zl na konci sledovaného obdobia. Okrem platu mu obec preplácala výdavky na živobytie a starala sa o jeho bývanie.²⁶² Mal na starosti všetky písomnosti mestečka, od vedenia účtovných kníh po spisovanie rôznych zmlúv. Od roku 1671 sa medzi služobníkov obecných volili spomedzi mešťanov štyria obecní vartujúci. Dohromady na ich plat obec vyčlenila každoročne 30 až 40 zl. Obec im zabezpečovala za ich službu aj obilie.²⁶³

Keďže mal Rousínov vlastné mestské súdnictvo, mal aj svojho súdneho zriadenca, tzv. právneho posla. Právny posol dostával za svoju službu, *od vystrkování ruky* a vyhlasovania ortielov, stály plat. Spočiatku sa mu platilo ročne 3 až 10 zl, rozdelených do niekoľkých splátok. Neskôr sa jeho plat ustálil na 12 zl a postupne po pár

²⁵⁶ Tamže, i.č. 1155 – 1198.

²⁵⁷ Tamže, i.č. 1184.

²⁵⁸ Na túto službu bol od roku 1723 najímaný samostatný služobník a dostával za ňu ročný plat 8, neskôr 10 zl. Vid: tamže, i.č. 1173.

²⁵⁹ Frejunk bol deň pred jarmokom alebo po ňom, a jeho zvonením sa oznamovalo konanie slobodného trhu. Zvyšovaním počtu jarmokov sa zvyšoval aj počet vyzváňaných frejunkov.

²⁶⁰ Tamže, i.č. 1170. Spieval zrejme len na slávnostných sv. omšiach, ktoré boli spojené s konaním procesíí.

²⁶¹ Tamže, i.č. 1109. „Urbanovi Ryvolovi, rektoru za 1 fúru dříví zaplaceno 7 gr 5 den.“

²⁶² Tamže, i.č. 1107 – 1198.

²⁶³ Tamže, i.č. 1155.

rokoch sa pravidelne zvyšoval až na 20 zl v roku 1716. Túto čiastku jeho plat až do roku 1740 neprekročil.²⁶⁴

Od roku 1692 sa v účtovných knihách prvýkrát môžeme stretnúť s uvedením pánov radných medzi obecnými služobníkmi. Vďaka tomu vieme, aký plat dostávali. Primátor bol ohodnotený 12, neskôr 18 zl a ďalší konšeli dostávali 6 a od roku 1693 9 zl ročne. K tomuto platu dostávali aj soľ, víno a pivo. O ich občerstvenie sa postarala obec aj počas zasadaní obecnej rady a pri ďalších príležitostiach.²⁶⁵

Od začiatku 18. storočia sa v obecných službách nachádzali noví služobníci. Servus dostával ročne 1 až 6 zl za výpomoc v obecných pivniciach, kde mal na starosti utieranie sudov. Kominár dostával za svoje kominárske služby 20 zl ročne. Tovariši čo mu vypomáhali s čistením komínov dostávali od obce pivo a jedlo. Poľný hotár za 3 až 6 zl ročne strážil obecné polia. V obecných službách pôsobil aj šafár, ktorý mal na starosti dobytok. Jeho ročný plat sa pohyboval okolo 50 zl. Pri kostole pôsobil kostolník, ktorý za svoje služby dostával ročne 3 zl. Advokát sa objavuje v obecných službách nepravidelne od roku 1718. Ročne stál obec „... *za dané naučení* ...“ 50 zl. O čosi nižšiu sumu vyplácala obec pacholkovi, ktorý sa tiež počítal medzi obecných služobníkov.²⁶⁶

Dôležitým obecným služobníkom bol sládek, ktorý varil pivo. V prvom rade bol povinný viesť *bohabojný život*. Musel dávať veľký pozor na zverený mu pivovar, pretože zodpovedal za všetky škody v ňom. Musel dbať na to, aby sa varilo dobré pivo. „*Kdyby se přitrefilo, že by piva mimo se mu něco více vynacházelo, má sládek takové pro svůj zisk nezatajovati, nýbrž pánům pivovarním věrně oznámiti, tak aby takové pro obecní dobro do počtu prodané býti mohlo. Z navareného piva mal odovzdávať 2 vedrá piva rektorovi, 1 ½ vedra šafárovi s pacholkom, pomáhačovi 1 vedro, a po 2 vedrá sebe a tiež chudobným ľuďom. Jednou z jeho úloh bol aj dozor nad sudmi. Tie, ktoré sa vracali prázdne späť do pivovaru, mal udržiavať v čistote, aby nesplesnivali a neskazilo sa v nich pivo. Nikomu nemal „... *z náklonnosti neb proti nějakému oplátku novou bečku piva**

²⁶⁴ Tamže, i.č. 1107 – 1198. Slovné spojenie *od vystrkování ruky* alebo *od vystrkování frejunku*, je označenie toho, že právny posol povolil mávnutím ruky konanie jarmoku.

²⁶⁵ Tamže, i.č. 1149 – 1198. Viac o obecnej rade v 4. kapitole o správe mestečka.

²⁶⁶ Tamže, i.č. 1155 – 1198. Podobná výška platu u advokáta a pacholka môže budiť nedôveru. Ale zatiaľ čo pacholek pracoval v obci celoročne, advokát svoje služby neponúkal len v Rousínove a tak plat, ktorý dostával v mestečku, nebol jediným zdrojom jeho príjmov.

vystavovati“, ale mal ich brať v poradí, v akom boli uložené.²⁶⁷ Sládek dostával ročný plat 36 zl. Pri nástupe do tejto služby musel zložiť kauciu 150 zl. Tá mu bola vrátená pri jeho odchode. Keď došlo k nejakým škodám, za ktoré bol zodpovedný sládek, boli zaplatené z tejto kaucie.²⁶⁸

Celková suma, ktorú obec vydávala na platy, drevo a jedlo pre služobníkov, sa v priebehu desaťročí vyšplhala k celkovej sume okolo 650 zl. Táto suma narastala postupne najímaním nových obecných služobníkov. V časoch, keď k nim patril len farár, rektor, pisár a právny posol, spoločná suma ich platov sa pohybovala okolo 100 zl.²⁶⁹ Keďže plat radných pánov v tom období v účtoch zaznamenaný nie je, je pravdepodobné, že prvé desaťročia po ukončení tridsaťročnej vojny sa jednalo v ich prípade o čestnú funkciu, ktorá im prinášala len materiálne výhody vo forme občerstvenia počas ich zasadaní na radnici a počas slávností, ktoré sa konali v mestečku.

5.2.3. Obecné výdaje

Krátko po tridsaťročnej vojne sa medzi obecné výdaje zaznamenávalo všetko, čo zabezpečovalo chod obce, hoci nemôžeme s istotou tvrdiť, že sa do účtovných kníh zapisoval každý výdaj. Pre obecnú kanceláriu sa kupoval čierny a biely papier, pečatný vosk, krieda a kalendár.²⁷⁰ Na radnicu sa kupoval hospodársky kalendár, financovali sa rôzne opravy, za obecné peniaze sa vymieňali okná, dvere, kupoval sa nábytok a najímali sa pomocníci na upratovanie radných siení. Umývali sa tam dlážky, schody a okná.²⁷¹ Ďalšou skupinou obecných výdajov bolo financovanie opráv v mestečku, výdaje na materiál a za prácu remeselníkov a nádenníkov.²⁷²

²⁶⁷ Tieto pravidlá sú uvedené v kontrakte uzatvorenom medzi Antonínom Kuchanovským, majstrom sládkom novoroušínovským, a obcou v roku 1740. Vid: tamže, i.č. 189.

²⁶⁸ Tamže, i.č. 1173. „*Sládku Jiříku Lefleru při odpravení podle učiněného oučtu po srážce kyselého piva a za 20 měřic ječmene, který na opravu sladu in natura dáti měl, ze 150 zl cauti položené 102 zl 40 kr ...*“ sa mu vrátilo po ukončení jeho služby v pivovare.

²⁶⁹ Tamže, i.č. 1115 – 1191. Prvé platy obecným služobníkom boli vydané v roku 1649.

²⁷⁰ Tieto kancelárske potreby, okrem kalendára, sa kupovali niekoľkokrát ročne. Vid: tamže, i.č. 1107 – 1191.

²⁷¹ Pravidelne sa platilo kominárovi za vymetanie komínov u radného pisára, nad školou, na radnici, v mlyne a v šatlave. Vid: tamže, i.č. 1145.

²⁷² Nádenníci boli platení napr. za pomocné práce na rybníčku, v tehelni od skladania tehál, za sadenie alebo sekanie vrb, za vynášanie vody z obecných pivníc, za „...vyvážení neřádu hnojného z lázně a náležitě vyčištění...“ Vid: tamže, i.č. 1114, 1115, 1126.

Z obecnej pokladnice sa financovalo aj pohostenie pre duchovných po odslúžených omšiach a procesiách počas významných sviatkov. Tak isto sa platilo niekoľkokrát do mesiaca jedlo a pitie pre pánov radných, ktorí sa na radnici zišli k úradovaniu v obecných potrebách. Na radnici sa prichystalo občerstvenie aj pre prípadné návštevy z vyšších kruhov.²⁷³

Niektoré zápisy vypovedajú o povodniach, silnom vetre a nimi napáchaných škodách a ich následnom odstraňovaní.²⁷⁴ Zápisy z roku 1673: „*Za jídlo pro pány commisaři od vyměřování stran*“ alebo o niekoľko týždňov neskôr „... *za jídlo pro pány commisaře v příčině prohledávání pohořelých domů*“ sú dôkazom lánovej vizitácie na pôde slavkovského panstva a teda aj Rousínova.²⁷⁵

Ďalšie peniaze sa vynakladali na kúpu zvierat k obci. Najčastejšie sa jednalo o kúpu koní a býkov.²⁷⁶ Určité výdaje si vyžadovali aj žne. Obec zabezpečovala žencom pitie a jedlo a po skončení prác aj oslavy konané v mestečku. Okrem nich sa platili nádečníci za menšie práce na poli, napr. „... *od nakládání a rozhazování hnoje*“, „*od hlídání pšenice, aby škody nebylo*“, alebo „... *od rozhazování krtinčních kopců na obecní louce*“.²⁷⁷

Od začiatku 18. storočia sa stretáme s pohrebmi chudobných ľudí na obecné náklady. V roku 1702 obec prispela na jednoduchý pohreb „... *zemřelé chudé ženě*“ alebo „... *chudého v pastoušce zemřelého člověka*“. Obidvom obec dala spraviť truhlu a zaplatila hrobárovi náklady spojené s pochovaním týchto zosnulých.²⁷⁸

V priebehu 17. a 18. storočia sú v obecných vydaniach zaznamenané aj ojedinelé zápisy, ktoré informujú o dôležitých udalostiach. Jedným z nich je aj zápis z roku 1705, ktorý vypovedá o smrti cisára Jozefa I.: „*In maie jistým od vyzvánění po smrti jeho jasnosti císařské na trunk*“.²⁷⁹

²⁷³ Tamže, i.č. 1133. „*Budouc J. O. Páni v potřebách obecních na Rathauzi, outrata za jídlo a pití za vydání se pokládá 29 gr 4 den.*“ V neskoršom období sa platilo za občerstvenie radných pánov 1 zl 20 kr. Vid: tamže, i.č. 1145. „*Obnovující pan hejtman vedle jiných pánu oficírů zde při městečku ouřad zůstanouc na obědě vedle ouřadu a všech sousedů outrata za jídlo a pití 28 zl.*“

²⁷⁴ Tamže, i.č. 1135. „*Za pivo jež dávali Židům, že pomáhali hasiti, když hořelo v městečku v 1673.*“

²⁷⁵ Tamže, i.č. 1134.

²⁷⁶ Zvieratá sa kupovali mladé a za nízku cenu. Za staršie zvieratá pri predaji obec získavala vyšší obnos.

²⁷⁷ Tamže, i.č. 1151.

²⁷⁸ Tamže, i.č. 1155.

²⁷⁹ Tamže, i.č. 1158.

V obecných vydaniach sa odzrkadľujú aj vojenské časy. Mestečko robilo opatrenia na svoju obranu, vynakladalo peniaze na „... *spravování mušket a za mušketový prach*“ a opravovalo, čo sa dalo. O tom svedčí napr. výdaj peňazí „*Adamovi Malíři od postavení kamen, co je vojáci zbořili.*“²⁸⁰

Určitú sumu z obecných peňazí vyžadovali aj *všelijaké pojezdy a vejpravy* radných pánov, ktoré uskutočňovali pre potreby obce. Primátor a konšeli často jazdili do Brna ku krajskému hajtmánovi v príčine kontribúcie a do Slavkova za vrchnosťou v rôznych obecných potrebách.²⁸¹ V štyridsiatych rokoch to bolo najmä kvôli vojne. Často navštívili krajského hajtmána kvôli vojakom ložirovaným v mestečku, kvôli muškétam a proviantu a „... *aby Rousínov nebyl povinen mušketyřů*“.²⁸² V nasledujúcich rokoch sa príčiny ich pojazdov točili okolo obecných potrieb a kontribúcie. Po okolí sa jazdilo aj kvôli nákupom vína, soli, či dlhom voči obci.²⁸³

V potrebách obce vysielal úrad niekoľkokrát ročne obecných poslov. Ich úlohou bolo doručovať nielen listy od rady mestečka, ale aj rôzne veci, ako napr. ryby, mäso, sviečky, pšenicu, a v roku 1654 obecný posol doručil „... *uhlí a kolovrátek pro hraběnku*“.²⁸⁴

Na obecné potreby mestečko vydávalo počas tridsaťročnej vojny a po jej ukončení obrovské čiastky, ktoré v niektorých rokoch prevyšovali obecné príjmy. Jednalo sa o vydania okolo 300 až 900 zl ročne. Postupne sa tieto výdaje pohybovali medzi 200 až 300 zl a v 1. polovici 18. storočia, až na niekoľko výnimiek, sa táto suma ustálila na približne 100 zl.²⁸⁵

²⁸⁰ Tamže, i.č. 1112.

²⁸¹ Tamže, i.č. 1115. „... *do Brna za krajským hejtmánem vyrovnat peníze na vojáky, co se odváděli do Slavkova.*”

²⁸² Tamže, i.č. 1108 – 1112.

²⁸³ Tamže, i.č. 1115 – 1198. „*Do Brna strany dluhů v zdejší ubci prominutého*“, „*Do Brna kvůli zakoupení a vyšenkování vína*“.

²⁸⁴ Tamže, i.č. 1117 – 1119. Obecní poslovia sa využívali aj na dovoz zvierat k obecným potrebám, alebo boli vysielaní s vojakmi, aby im ukazovali cestu. „*Jaklovi, který komisaři z Brna jdouc naprotiv vojákům, cestu až do Drnovic ukazoval.*“ Vid: tamže, i.č. 1123.

²⁸⁵ Tamže, i.č. 1107 – 1198.

5.2.4. Výdaje na obecné podniky

Nemalé investície si vyžadovali aj obecné podniky. Síce prinášali do obecnej pokladnice každoročne značnú sumu peňazí, ale pravidelné udržiavanie ich chodu a občasné investovanie do ich opráv alebo rozšírenia, celkový zisk z nich znižovali.

Najväčšie výdavky malo mestečko kvôli pivovaru. Musela sa kupovať pšenica a chmeľ potrebný na výrobu piva, stály plat sa dával sládkovi a mnohým ďalším remeselníkom, ktorí odvádzali v pivovare svoju prácu. Z nich najdôležitejší bol debnár. Ďalšími, ktorí sa pri pivovare užívali, boli kováč, kolár, sedlár, zámočník, povrazník, hrnčiar, murár, kamenár a tesár. Nápomocní boli aj rôzni nádenníci. Každoročne sa k pivovaru kupovalo drevo, rôzne pracovné nástroje a iné potrebné veci, ako napr. vrecia, špagáty, lopaty, metly, rebríky,...²⁸⁶ Okrem pravidelných vydaní sa muselo občas investovať do rôznych opráv, ako tomu bolo napr. v roku 1689.²⁸⁷ Najväčšie výdavky kvôli pivovaru mala obec v roku 1708, kedy „*J. V. Hr. Exc. v příčině podstoupení freuntovského domu a vrchního sklepu tolikož dle poděleného ujištění že bude privilegírovat na obecní pivovar a k tomu darujíc ouroky tenž 1709 a to 450 zl 55 kr cedírováno mu, co vypůjčený zdejší obecní kasy měl 6500 zl a k tomu u Židů má interes vykázaných 500 zl*“. Obec tak stál zisk pivovarských priestorov 7000 zl.²⁸⁸

Kým sa rozbehla po tridsaťročnej vojne prevádzka obecnej tehelne, musela sa v roku 1653 investovať do jej opráv čiastka takmer 30 zl.²⁸⁹ Tehliar dostával plat podľa počtu vypálených tehál a tak si najviac zarobil v čase, keď sa v mestečku rozmáhala stavebná činnosť.²⁹⁰ Okrem neho v tehelni našiel drobnú prácu kováč, zámočník, kolár, stolár, debnár, tesár a vypomáhali im nádenníci. Nakupovalo sa rôzne náradie a pomôcky potrebné na výrobu tehliel, napr. lešenie, na ktorom sa tehly sušili.²⁹¹ Najvyššie náklady na tehelnú malo mestečko práve v rokoch 1698 – 1703, kedy prebiehala stavba kostola.

²⁸⁶ Tamže, i.č. 1111 – 1198.

²⁸⁷ Tamže, i.č. 1147. „*Od vyzdívání a spravování obecního pivovaru*“, „*tesaři od stavení krovu nad pivovarem obecním*“.

²⁸⁸ Tamže, i.č. 1160.

²⁸⁹ Tamže, i.č. 1118.

²⁹⁰ V roku 1700, keď prebiehala v Rousínove stavba kostola, jeho plat činil 223 zl. Napr. v roku 1690 to bolo len 43 zl. Vid: tamže i.č. 1148, 1155.

²⁹¹ Tamže, i.č. 1155.

Vyšplhali sa až na 372 zl. Po iné roky sa výdaje pohybovali okolo 100 zl a v roku 1711 klesli na čiastku 3 zl.²⁹²

Mlyn si vyžadoval každoročne výdavky na mlynský kameň, pravidelne sa obstarávalo „... *plátno a provázky na pytlíky*“ na múku, „... *hřebíky, háčky*“, množstvo loja a samozrejme raz za čas aj mlynské koleso. Často si prácu pri mlyne našiel okrem mlynára debnár, ktorý pobíjal obruče na meranie obilia. Dôležití boli aj *rybníkáři*, ktorí otvárali a zatvárali podľa potreby hrádze nad mlynom. Všetky tieto výdavky nepresahovali 50 zl.²⁹³

Nákladnejším podnikom bol obecný rybník. Hlavné výdaje sa spájali s nákupom násady do rybníka²⁹⁴ a s jeho údržbou. V zime sa na ňom musel vysekávať ľad, opravovať hrádza „... *po příchodě velké vody*“, čistili sa priekopy a opravoval splav.²⁹⁵ Obec občas najímala dvoch vartujúcich, „... *který v noci u rybníčka obecního vartovali*“, keď hrozili povodne, možno aj kvôli zlodejom.²⁹⁶ V roku 1704 sa zaplatilo „... *kdy konopná voda od habrovanské na hořejší rybníček přišla a plod se zvýchal, od lovení lovcům*“.²⁹⁷ Obec si pravidelne platila aj správcu rybníka. Po niektoré roky sa investovalo do rybníka okolo 20 až 60 zl, ale občas si vyžiadala aj výdaje presahujúce 300 zl, ako tomu bolo napr. v rokoch 1688 a 1692.²⁹⁸

5.2.5. Almužny

Pre barok bola chudoba dôležitá, pretože práve ten, kto bol chudobný, mal blízko k dokonalej láske k Bohu, práve najchudobnejší mal najbližšie ku Kristovi. Kresťania považovali za povinnosť majetnejších podporovať chudobných almužnou, aby takýmto skutkom odčinili aspoň čiastočne svoje hriechy. Na druhej strane však pre tých, ktorí sa živili od skorého rána do neskorého večera namáhavou prácou, bol almužník nevítaným hosťom, ktorý takýmto spôsobom vďaka добрote okolia ľahko prichádzal k obžive.²⁹⁹

²⁹² Tamže, i.č. 1154 – 1163.

²⁹³ V rokoch 1712 až 1720 obec nezaznamenala žiadne výdavky na mlyn.

²⁹⁴ Najčastejšie sa nasádzali do rybníka mladé karasy, kapry a šťuky.

²⁹⁵ Tamže, i.č. 1135.

²⁹⁶ Tamže, i.č. 1158. „*Kdy přival vody byl tak na hráz voda se vylívala bráníc a pozorujícím na trunk*“.

²⁹⁷ Tamže, i.č. 1157.

²⁹⁸ Tamže, i.č. 1146, 1149.

²⁹⁹ Štindl, M.: *Almužníci 17. století na cestě do Bíteše a Meziříčí*. ZM 2, 1998, str. 82.

Pre Rousínovských sa vydávanie milodarov chudobným stalo súčasťou obecných výdajov. Po tridsaťročnej vojne sa podrobne zapisovali všetky výdaje almužien a možno vďaka tomu zrekonštruovať, kto sa v mestečku o almužnu uchádzal a z akého dôvodu.

Často o almužnu žiadali duchovné osoby. Medzi nimi prevažovali členovia niekoľkých rádov, najmä žobravých, napr. bernardíni z Prahy,³⁰⁰ františkáni, kapucíni, aj jednoduchí kňazi a mnísi. Niektorí z nich pochádzali až z Poľska.³⁰¹ Možno sú tieto osoby tými duchovnými, ktorí v čase neprítomnosti či choroby starorousínovského farára slúžili v mestečku sv. omše. Jedni prichádzali vyberať almužny na zbožné účely, iní boli na ceste za misijnými povinnosťami. Najčastejšie sa almužna vydávala *prosícím na kostely*. Kostoly utrpeli značné poškodenia požiarom a prechádzajúcimi vojakmi cez obce a bez príspevkov z okolia by si ich opravy nemohli dovoliť. Ľudia žiadali peniaze na kostoly z okolia Rousínova, ale aj zo vzdialenejších končín.³⁰²

O dôležitom postavení Rousínova na križovatke obchodných ciest svedčí i to, že mnoho *pútnikov* idúcich do Ríma prechádzalo práve cez Rousínov. Jednalo sa najmä o poľských pútnikov.³⁰³ Obec im prispievala malou čiastkou na ich púť do večného mesta. Pútnici aj duchovné osoby boli dobrovoľnými nositeľmi zbožnej chudoby.³⁰⁴

V dôsledku vojny a iných nešťastí o almužnu prosili *pohořelí*, obeť požiarov. Väčšinou žiadali individuálne o peniaze pre svoju potrebu. V roku 1654 však obec poskytla menšiu finančnú čiastku „... *dvoum měšťanům z Uher prosícím na spomožení, že 80 domů vyhořelo*.“³⁰⁵ Medzi almužníkmi sa objavilo aj niekoľko väzňov a zajatcov. Často chodili po mestečku ľudia, ktorí vyberali peniaze potrebné na oslobodenie ľudí

³⁰⁰ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 1118. Bernardíni sú vetvou rádu menších bratov, ktorých zreformoval Bernardín Sienský. Ide o žobravý rád.

³⁰¹ Tamže, i.č. 1115.

³⁰² Tamže, i.č. 1116, 1119. Mestečko prispelo na kostoly do Dambořic, Tvarožné, do Křtin, Brtnice, ale zápisy v účtoch hovoria aj o peniazoch na kostol do Uhorska.

³⁰³ Tamže, i.č. 1122. „*Poutníku z Krakova do Říma jdoucím*.“, „*Duchovním z Říma do Polště jdoucím*.“, „*Jednomu Peregrinu, který z Říma šel*.“

³⁰⁴ Štindl rozdelil almužníkov na dobrovoľných, medzi ktorých zaradil duchovné osoby, kostolníkov a pútnikov. Nedobrovoľných almužníkov rozdelil na neočakávaných a očakávaných. Do skupiny neočakávaných almužníkov zaradil šľachticov, pohorelých a zajatých, druhú skupinu tvorili vojaci, študenti, žobráci a salariát (inteligencia). Vid.: Štindl, M.: *Almužníci 17. století na cestě do Bíteše a Meziříčí*. ZM 2, 1998, str. 82 - 100.

³⁰⁵ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 1121.

z tureckého zajatia.³⁰⁶ V roku 1651 sa almužna vyplatila „... *jednomu zajatému v Moskvě*“.³⁰⁷

O almužnu žiadali aj študenti. Keďže odchádzali na štúdie väčšinou ďaleko od domova, potrebovali nemalý finančný obnos na cestu a výdavky spojené so štúdiom. Okrem študentov dostávali almužnu už vyučení a vzdelaní ľudia.³⁰⁸ V účtoch sa môžeme niekoľkokrát stretnúť s vydaním almužny rektorovi. V jednom prípade išlo o starého rektora, ktorý už zrejme nevyučoval a nedostával od obce plat.

Almužnu často dostávali chromí a prepustení vojaci, ktorí mali pri sebe od svojho veliteľa nariadenie, aby bolo o nich postarané. Mestečko tak uvoľňovalo pre nich menšie finančné príspevky aj jedlo. Značné zastúpenie mali aj slepí a chromí.³⁰⁹ Aby bol výpočet almužníkov kompletný, treba spomenúť samotných žobrákov, ktorých bolo medzi almužníkmi naozaj veľké množstvo. V roku 1649 bola ojedinele vydaná almužna „... *zemanu ze Slíska*“.³¹⁰

Výdaje na almužníkov patrili medzi stabilné výdaje mestečka. Medzi množstvo ľudí s rôznymi životnými osudmi boli rozdeľované malé čiastky peňazí, ktoré dali ročne dohromady zopár zlatých. Počas tridsaťročnej vojny a po jej ukončení sa našlo v obecnej pokladnici len 1 až 2 zl na almužníkov. Táto čiastka sa zvýšila až v sedemdesiatych rokoch a to nad hranicu 10 zl. Súviselo to zrejme s ukončením tureckého konfliktu, ktorý mal za následok prílev nových almužníkov. Odvtedy mestečko pravidelne darovalo sumu od 10 do 20 zl ľudom v núdzi.³¹¹

V porovnaní s ďalšími mestečkami na južnej a západnej Morave, kde situáciu skúmala Petra Foffová, je na tom Rousínov s výdajmi na almužníkov veľmi dobre.³¹² Percentuálne jeho výdaje na almužny predstavovali v štyridsiatych a päťdesiatych rokoch 0,12 až 0,78 % z celkových vydaní mestečka, pričom najviac sa v tomto období darovalo

³⁰⁶ Tamže, i.č. 1115, 1122.

³⁰⁷ Tamže, i.č. 1116.

³⁰⁸ Do Rousínova často prichádzali vandrujúci remeselníci. Almužna sa vydala napr. „... *třem mládencům pekařského řemesla*“. Vid: tamže, i.č. 1119.

³⁰⁹ Tamže, i.č. 1119. „*Jednomu chromýmu na ruce.*“

³¹⁰ Tamže, i.č. 1115. Ojedinele sa stretáme aj s almužnou pre ženy: „*Jednej ženě, co se jí muž zabil.*“ Vid: tamže, i.č. 1118.

³¹¹ V rokoch 1693 až 1709 sa výdaje na almužnu zapisovali spolu s fedrunkom vojakom a teda nemáme presné informácie o tom, o akú čiastku sa v tomto období jednalo.

³¹² Foffová, P.: *Péče o chudé v městech jižní a západní Moravy v 17. století*. Oborová práce HÚ FF MU, Brno 2002.

v rokoch 1645 a 1646 (0,74 a 0,78 %). Od druhej polovice sedemdesiatych rokov sa stalo pravidelnosťou, že suma peňazí vydaná z celkových výdajov na almužníkov, sa pohybovala na 0,83 až 1,81 percentách.

Blučina v päťdesiatych až osemdesiatych rokoch vydala na almužníkov približne 0,06 až 0,22 % z celkových obecných výdajov. Ročne sa suma týchto peňazí pohybovala okolo 12 kr až 1 zl 25 kr. V Židlochovicích sa dávala almužníkom čiastka približne 1 až 4 zl, čo tvorilo asi 0,3 % z celkových výdajov tohto mestečka. Nosislav odvádzala na almužníkov z celkových výdajov približne 0,35 %, čo predstavovalo čiastku od 1 do 4 zl 4 kr ročne.³¹³ Rousínov je tak v porovnaní s týmito mestečkami voči almužníkom skutočne štedrejší.³¹⁴

Podľa P. Foffovej mali medzi almužníkmi v Blučine najväčšie zastúpenie duchovní, zajatí a pohorelí. V prípade Židlochovic sa na almužníkoch najviac podieľali zajatí, žobráci a pohorelí a do Nosislavi najčastejšie zamierili pútnici, vojaci a tretou najpočetnejšou skupinou boli žobráci.³¹⁵ V Rousínove tvorili tri najčastejšie skupiny almužníkov prosiaci na kostol, pútnici a zajatí.

Vydania týchto peňazí poukazujú na rozvoj rousínovského hospodárenia, bez ktorého by si nemohla obec dovoliť darovať almužníkom vyššie čiastky.³¹⁶ Táto štedrosť určite súvisela aj s náboženskými predstavami o pomoci blížnemu, ktoré boli v mysli vtedajších ľudí hlboko zakorenené.

5.2.6. Mimoriadne výdaje

Prvé mimoriadne vydania malo mestečko v roku 1649. Keďže sa susedia nemohli poskladať na kontribúciu, pomohla mestečku radnica, ktorá na chýbajúcu čiastku uvoľnila peniaze z obecnej pokladnice.³¹⁷ S odvodom kontribúcie „... za všechny sousedy

³¹³ Tamže.

³¹⁴ Všetky štyri mestecká mali približne rovnaký počet usadlých: okolo 100 usadlých pred tridsaťročnou vojnou a približne 60 usadlých po jej ukončení.

³¹⁵ Tamže.

³¹⁶ Celková čiastka vydávaná na almužny však súvisela najmä s počtom prechádzajúcich almužníkov cez mestečko. Ich počet sa úmerne zvyšoval s prebiehajúcimi vojnovými konfliktami.

³¹⁷ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 1115. „*Přicházejíc nemírná kontribuce na panství slavkovské skrze rozvržení mnoho, nemožno poskládat se mezi susedy, z Rathausu vydáno na kontribuci 88 zl 15 gr.*“ Vyberači kontribúcie vyzbierali peniaze v mestečku od susedov, zanesli ju vrchnosti do Slavkova a odtiaľ bola posielaná zemskému vyberačovi do Brna.

z domu radního panu kontribučnímu v Slavkově“ sa možno stretnúť pravidelne aj o niekoľko desaťročí neskôr, napr. v roku 1686.³¹⁸

Za mimoriadne vydania obec považovala aj nezaplatené dlhy mešťanov. V roku 1698 musela obec doplatiť 133 zl „... za zběhlýho Jana Knaura restu majíce na domě Tomáše Blahounka 39 zl zde a Michala Šuberta domě 94 zl“.³¹⁹ Sumu 1000 zl dala obec v rokoch 1694 až 1697 „... za skoupených 4183 zl 25 kr verunků které milost vrchnost na jistých gruntech zdejšího městečka, jak specificati poukazuje, v pretensi měla a takové k obecnímu ... zaprodala“.³²⁰

V roku 1698 mala obec mimoriadne výdavky spojené s významnou návštevou až z Poľska. „Budouc tu noclehem ovdovělá polská královna Sobiejska svým panem otcem kardinálem a mnohejma dvořany“, mestečko ich pohostenie a ubytovanie vyšlo na 111 zl 24 kr.³²¹

Ďalšími závažnými udalosťami, ktoré si vyžadovali mimoriadne výdavky boli požiare. Za mimoriadne výdavky treba považovať peniaze, ktoré slúžili ako odmena pri hasení ohňa, peniaze, za ktoré sa nakúpil materiál na opravu poškodených budov, aj tie, ktoré sa odpočítavali pohorelým z povinných platieb. Menšiu sumu muselo mestečko minúť „... při vyšetření škody od ohně s pány komisaři“. Napr. v roku 1721 to bolo 12 zl.³²² Ďalší väčší oheň v mestečku vypukol v roku 1726 a s jeho hasením boli tiež spojené určité výdavky.³²³

V roku 1732, keď cisár Karol VI. potvrdil Rousínovu jeho staré privilégiá, muselo mestečko zaplatiť za túto službu taxu 175 zl. Okrem tejto hlavnej taxy českej kancelárii muselo mestečko zaplatiť aj moravskému guberniu, ktoré bolo informované o potvrdení privilégií mestečka a aj ono ho muselo potvrdiť.³²⁴

Mimoriadne výdaje predstavovali pre mestečko ročne niekoľko stoviek zlatých z obecnej pokladnice. O väčší obnos sa jednalo práve v roku 1732 a 1735. Najviac však

³¹⁸ Tamže, i.č. 1144.

³¹⁹ Tamže, i.č. 1154.

³²⁰ Tamže, i.č. 1151, 1152.

³²¹ Spomínaná vdova bola ženou poľského kráľa Jana III. Sobieskeho, ktorý vládol v Poľsku od roku 1674 do svojej smrti v roku 1696. V archívnom fonde R 1 ani v G 436 sa mi nepodarilo objaviť ďalšie záznamy spojené s touto návštevou.

³²² Tamže, i.č. 1171.

³²³ Tamže, i.č. 1176.

³²⁴ Tamže, i.č. 1182.

obecný rozpočet zaťažil zisk pivovaru do obecného vlastníctva v roku 1708. V tom roku dosiahli mimoriadne výdaje výšku 7275 zl 13 kr a z toho celých 7000 zl boli investície do pivovaru. V nasledujúcom roku si pivovar vyžiadal 2200 zl a za celý rok tak suma dosiahla výšku 3683 zl 36 kr. Išlo o čiastku podstatne nižšiu ako v predchádzajúcom roku, ale oproti iným rokom sa jednalo o druhý najvyšší mimoriadny výdaj v priebehu sto rokov.³²⁵

³²⁵ Tamže, i.č. 1160, 1162, 1182, 1186.

5.3. Zhrnutie hospodárskeho vývoja

Jadro obecných príjmov tvorili výnosy, ktoré mestečku zabezpečovalo várečné právo a výnosy z predaja vína a soli. Stály príjem plynul do obecnej pokladnice z dávok platených obyvateľmi z domov a polí a z prenájmu obecnej lázne, váhy, splavu pri mlyne a obecných obchodíkov, ktoré stáli na námestí. Dôležitou zložkou príjmov bol aj predaj tehiel, ktoré sa vyrábali v obecnej tehelni a predaj rýb z obecného rybníčku.

Naopak značnú časť peňazí odvádzalo mestečko pravidelne na plat vrchnosti do Slavkova a kontribučný plat do Brna. Z obecnej pokladnice sa vyplácali obecní služobníci, ktorých počet sa neustále zvyšoval. Nemalé finančné čiastky spotrebovali každoročné slávnosti v mestečku, aj bežné vydania na chod obce. Mestečko síce dosahovalo určité príjmy z obecných podnikov, zisky z nich však znižovali vydania na zabezpečovanie ich chodu. V období vojen muselo mestečko mnohonásobne väčšie vydania peňazí na vojakov a na obranu mestečka.

Zhrňme si na záver hospodársky vývoj mestečka v priebehu skúmaných rokov 1641 až 1746.³²⁶ Jedná sa o obdobie poznačené množstvom vojnových konfliktov, ktoré mali negatívny dopad aj na samotné hospodárenie Rousínova.

Keď sa pozrieme na graf uvedený v prílohe, môžeme na ňom vidieť v štyridsiatych rokoch 17. storočia nespochybniteľný vplyv tridsaťročnej vojny, ktorá sa v roku 1645 priblížila až k bránam mestečka. V jeho bezprostrednom okolí sa nachádzalo množstvo švédskych vojakov, ktorí mali na svedomí úbytok usadlých v mestečku, tí, ktorí zostali, prišli o časť svojho majetku, ak nie hneď aj o strechu nad hlavou. To všetko malo za následok pozastavenie, alebo aspoň stagnáciu výroby v mnohých obecných podnikoch, ktoré v mestečku fungovali pred začiatkom tridsaťročnej vojny. Prebiehajúca vojna sťažila aj obchodovanie s okolím.

V závere tridsaťročnej vojny mestečko vykazovalo v účtovných knihách len základné príjmy a výdaje z obecnej pokladnice, ktorých výška nedosiahla u príjmov ani u výdajov čiastky prevyšujúce 200 zl. V roku 1646 mal najväčší podiel na obecných výdajoch výdaj fedrunku vojakom, ktorý predstavoval až 64,6 %, o dva roky neskôr až

³²⁶ Pre lepší prehľad o finančných ziskoch mestečka v priebehu 2. polovice 17. storočia a 1. polovice 18. storočia je v prílohe uvedený graf, ktorý zaznamenáva príjmy a výdaje obecných peňazí počas daného obdobia.

73,9 % z celkových výdajov obce. V tomto období boli zisky mestečka len nepatrné, v rokoch 1642 a 1643 dokonca výdaje prevyšovali príjmy mestečka. V ďalšom období, až do roku 1652 sa stretáme s len nepatrnými ziskami do obecnej pokladnice, ktoré predstavovali zanedbateľnú sumu 1 až 8 zl. Na tomto mieste je však vhodné podotknúť, že aj ročný zisk 1 zl je vzhľadom na končiacu sa vojnu a prežité útrapy, ktoré so sebou priniesla a s ktorými sa museli vyrovnávať obyvatelia aj po podpísaní vestfálskeho mieru, dôkazom toho, že sa ňou mestečko nenechalo zlomiť.

Už v päťdesiatych rokoch začali do obecnej pokladnice smerovať zisky v hodnote okolo 300 zl. V tom čase začal opäť fungovať mlyn aj tehelňa, ktorej činnosť však bola až do sedemdesiatych rokov veľmi nepravidelná a zisky z predaja tehál sa pohybovali len okolo 10 zl. V roku 1652 začali mestečku splácať požičané peniaze mestá Brno, Hustopeče a Prostějov. Jednalo sa o slušnú sumu peňazí, ktorá napr. v roku 1653 dosiahla výšku 255 zl.

S koncom vojny sa znížili výdaje na fedrunk vojakom, ktoré v období päťdesiatych rokov a nasledujúcich desaťročiach predstavovali 0,1 až 6,5 % z celkových výdajov mestečka. Znížili sa aj vydania na obecných poslov vysielaných najmä vo vojenských príčinách a nekonali sa z rovnakých dôvodov ani pojazdy radných pánov do okolia.

Na druhej strane sa však stretáme po prvýkrát s výdajmi na platy obecných služobníkov, dosahujúcimi sumy od 30 do 142 zl. Výdaje na opravu a obnovu prevádzky si vyžiadali obecné podniky. Nákladnejšou opravou prešla najmä tehelňa a obecná lázeň. Na obecných výdajoch sa podieľali najmä vysoké platy odvádzané vrchnosti do Slavkova. Mestečko totiž krátko po ukončení tridsaťročnej vojny začalo opäť platiť predpísané dávky vrchnosti a k nim pridávalo aj dlžné čiastky z vojnového obdobia, kedy tieto platy odvádzalo len čiastočne, popr. vôbec.

Kvôli týmto položkám celkové vydania obce vzrástli v päťdesiatych rokoch na 600 až 700 zl a približne na 700 až 800 zl v šesťdesiatych rokoch, hoci výdaje spojené s vojakmi boli oproti predchádzajúcemu obdobiu minimálne. Počas tureckého nebezpečenstva na začiatku šesťdesiatych rokov síce vzrástli výdaje fedrunku na sumy okolo 30 až 50 zl, predstavovali ale len 4,3 až 8,3 % z celkových výdajov v spomínanom období.

V šesťdesiatych rokoch predstavovali príjmy mestečka sumy presahujúce 1000 zl, v porovnaní s výdajmi v tej dobe však išlo stále len o zisky do obecnej pokladnice v hodnote niekoľkých stoviek zlatých. V tomto období už vykazoval pivovar stabilné zisky predstavujúce prevažne sumy nad 300 zl do výšky 913 zl, ktoré obec získala z pivovaru v roku 1668. Výnimkou bol len rok 1663 so 135 zl prijatými od pivovarských správco, čo je však vzhľadom na vtedy sa odohrávajúci vpád Turkov na Moravu pochopiteľné. Zisky okolo 200 až 300 zl prinášalo mestečku v šesťdesiatych rokoch aj šenkovanie vína a desaťnásobne menší zisk predstavoval predaj soli.

Na konci sedemdesiatych rokoch 17. storočia zisky mestečka dosahovali až k sume 2000 zl. Veľký podiel na tom mali zisky z pivovaru, ktoré napr. v roku 1678 dosiahli 1226 zl 26 kr. Druhým hlavným zdrojom získaných peňazí bolo šenkovanie vína. Peniaze, ktoré zostávali v obecnej pokladnici, umožnili rozvoj stavebnej činnosti v mestečku. Tá spolu s platom odvádzaným vrchnosti a peniazmi vyplácanými obecným služobníkom predstavovala najväčšie vydania obce. Výška celkových vydaní obce sa držala v sedemdesiatych aj osemdesiatych rokoch okolo 1000 až 1500 zl.

Keď opäť nahliadneme do grafu, na prvý pohľad nás upúta obrovský nárast príjmov a vydaní, ku ktorému došlo od roku 1692. Na tomto mieste je potrebné upozorniť, že v roku 1692 došlo k podstatnej zmene vo vedení účtov. Dovtedy samostatne vedený počet pivovarských a hospodárskych správco bol začlenený do obecného počtu a tým došlo k zvýšeniu celkových finančných príjmov a výdajov mestečka. Počet hospodársky na ne nemal až taký vplyv, pretože pravidelne vykazoval do tohto obdobia len nepatrné zisky, vo výške najviac 50 zl.

Iná situácia je v prípade pivovarského počtu. Do roku 1692 sa do obecných príjmov zaznamenávali zisky, ktoré vykazovali pivovarskí správcovia za vyšenkované pivo. Od tohto roku sa však započítaval medzi obecné peniaze príjem peňazí z jednotlivých várok piva a zisky z predaja mláta. Do obecných vydaní sa začali započítavať všetky výdaje spojené s pivovarom, počnúc nákupom pšenice a chmeľu potrebného na výrobu piva, cez nákup náradia, až po platy na všetkých remeselníkov a nádenníkov, ktorí v pivovare pracovali.

A tak môžeme skonštatovať, že v najväčšej miere sa na zvýšených príjmoch mestečka podieľal pivovar s varením piva a jeho následným predajom. Tu však treba

podotknúť, že vysoké príjmy zabezpečoval mestečku ešte pred rokom 1692. Zisk neustále zabezpečovalo aj šenkovanie vína, obecný mlyn prinášal peniaze z mletia obilia na múku, výrazne sa zvýšil aj zisk z predaja soli. Obecné príjmy sa zvyšovali aj vďaka splácaniu vejrunkov a pôžičiek obyvateľmi mestečka aj ľudí z okolia.

Príjmy mestečka sa neustále zvyšovali a kulminovali v roku 1708, kedy dosiahli výšku 19 247 zl 36 kr.³²⁷ Do roku 1713 sa postupne znížili pod 10 000 zl, ale už v roku 1716 sa opäť výrazne zvýšili a prekročili hranicu 15 000 zl. Od roku 1717 sa príjem do obecnej pokladnice postupne znižoval a držal sa v rozmedzí od 8600 zl až do 13 500 zl v závere skúmaného obdobia.

Hoci výnos z obecného pivovaru postupne klesal, nešlo o taký výrazný pokles, aby sa prejavil v grafe až tak viditeľne. Menšie príjmy v nasledovnom období mali na svedomí najmä vyššie výdaje a tým celkový menší zisk, ktorý sa započítal do príjmov v nasledujúcom roku.

Výdaje mestečka tvorili od roku 1692 najmä výdaje spojené s prevádzkou pivovaru a ďalších obecných podnikov, pravidelný odvod kontribúcie a platu slavkovskej vrchnosti, a platy obecných služobníkov, ktoré dlhú dobu predstavovali čiastku 240 zl a od roku 1716 sumu pohybujúcu sa od 610 zl po 680 zl.

Vďaka veľkému finančnému obnosu, ktorý zostával v obecnej pokladnici aj napriek vyššie spomínaným vydaniam, mohlo mestečko na začiatku 18. storočia realizovať dva veľké podniky. Jedným z nich bola stavba nového kostola a tým druhým zisk pivovaru z meštianskych rúk do obecného vlastníctva a k nemu kúpa nových priestorov od vrchnosti v celkovej sume 7000 zl.

V závere skúmaného obdobia malo mestečko značné vydania na nákup vína, soli, dreva, tiež za obilie, seno a slamu. Mnohé výdaje sa spájali opäť s vojakmi: vydania na regrútov, na vojakov kvartirujúcich v mestečku a zvýšená kontribúcia zatťažovali pravidelne obecný rozpočet. Mestečko síce stále vykazovalo nemalé príjmy a po zaplatení väčšiny bežných vydaní zostávalo v reste ešte niekoľko tisíc zlatých, tie sa však nenachádzali priamo v obecnej pokladnici, ale vo forme pôžičiek u obyvateľov

³²⁷ Treba mať na zreteli, že do celkových príjmov mestečka sa započítavali aj zisky z minulého roka a teda samotný príjem peňazí v danom roku nedosahoval až také rozmery. V roku 1708 sa do obecných príjmov započítalo aj 13 455 zl 6 kr 1 den, ktoré predstavovali čistý zisk v predchádzajúcom roku 1707. V samotnom roku 1708 malo mestečko čistý zisk 5792 zl 29 kr.

Rousínova ako aj okolitých obcí. A tak keď prišli nečakané vydania, obec často nemala hotovosť na ich zaplataenie. Preto sa stretáme od dvadsiatych rokov 18. storočia s nepravidelným príjmom z mýtnych peňazí na nákup najmä vína, soli a ďalších vecí k obecným potrebám.

6. Život obyvateľov mestečka

Účty, hoci s veľkou pravdepodobnosťou nezaznamenávajú všetky obecné vydania a príjmy, sú zaujímavým zdrojom informácií o slávnostiach, o živote počas vojny, podávajú prehľad o remeselníkoch, obchodníkoch a stavebnej činnosti v mestečku.

6.1. Náboženský život a s ním spojené slávnosti a trhy

Rousínov sa osamostatnil v duchovnej správe koncom 17. storočia. Až do tej doby patrila pod faru v Rousínovci, o ktorej máme doklad už z roku 1398.³²⁸ V Rousínove zatiaľ stála, zrejme už v 15. storočí, kaplnka, neskôr filiálny kostol, zasvätený sv. Márii Magdaléne.³²⁹ Okolo kostolíka vznikol malý cintorín, ktorý sa neskôr rozširoval. Do 15. storočia boli obyvatelia Rousínova nepochybne katolíckeho vierovyznania. Keď sa však v neďalekom Slavkove a Habrovanoch rozšírila jednota bratská, aj Rousínovskí zrejme patrili k bratskému náboženstvu, keďže aj vtedajšia vrchnosť bola tohto vyznania.³³⁰

Evanjelický a celkovo nekatolícky ráz Rousínova, ktorý bol v súlade s vierovyznaním jeho vrchnosti, nedopúšťal až do tridsaťročnej vojny, aby bola v meste zriadená samostatná katolícka farnosť. Potom evanjelictvo postupne zaniklo, hoci tesne pred vojnou sa tu v roku 1610 pripomína evanjelický farár Tomáš Prajs. Až počas vojny v roku 1626 mestská rada mohla žiadať o ustanovenie katolíckeho kňaza.³³¹

Rekatolizácia v Rousínove postupovala len pozvoľna a preto tejto žiadosti ešte dlho nebolo vyhovené. V roku 1630 ešte evanjelici vzdorovali, a to tak, že sem kardinál Ditrichštejn poslal jezuitu, aby v Rousínove vyučoval katolícke náboženstvo.³³² Až v roku 1696 dalo olomoucké biskupské konzistórium povolenie na zriadenie samostatnej

³²⁸ CDM XII, č. 498, str. 442. "...Alssyco Plebanus ecclesie in Antiqua Raussins..."

³²⁹ V privilegii kráľa Vladislava II. z roku 1497 je kladený termín jarmoku na sviatok sv. Márie Magdalény. Súvisí zrejme s posvätením tejto kaplnky. Vid. MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 2.

³³⁰ Rousínov. Historie města Rousínova. VN, č. 32, 8. 8. 1941, str. 3. Od roku 1560 bol Rousínov v rukách Dubčanských. Ján starší Dubčanský bol zakladateľom sekty Habrovanských.

³³¹ Čáda, F. – Janák, J. – Hladký, S.: Rousínov, Brno 1982, str. 42.

³³² Rousínov. Historie rousínovského kraje mluví.... VN, č. 35, 30. 8. 1940, str. 3.

farnosti v mestečku a tým vzniku nového farského obvodu pre Rousínov a Kroužek. Prvým farárom bol ustanovený v tom roku Antonín Kirchsteiner.³³³

V roku 1699 dostal Rousínov od biskupského konzistória povolenie k stavbe nového kostola, na mieste doterajšieho chátrajúceho kostolíka. Kostol bol postavený v barokovom slohu s tromi oltármi a zo starého kostolíka bol na jeho vežu prenesený zvon z roku 1581, nazývaný *Prostřední*.³³⁴ Pri kostole bol starý cintorín, ktorý sa v roku 1706 rozšíril³³⁵ a v rok 1711 sa okolo neho vystaval nový múr.³³⁶

V rokoch 1727 a 1728 bola postavená na opačnom konci námestia, pri východe z mesta smerom k Vyškovu, kaplnka zasvätená sv. Floriánovi, ochrancovi mesta pred požiarmi, ktorými mesto často trpelo. Do kaplnky sa dal vyrezať oltár, kríž a namaľovať obrazy sv. Floriána a Vavrinca³³⁷. O rok neskôr, v roku 1729, došlo za účasti rôznych hostí k jej vysväteniu.³³⁸

Fara existovala v mestečku ešte skôr ako získalo povolenie na vytvorenie nového farského obvodu. Svedčia o tom rôzne opravy na fare a v jej okolí.³³⁹ Farská budova stála mimo kostola, na severnej strane námestia v domovej zástavbe.³⁴⁰

Kým nemal Rousínov vlastnú farnosť, sv. omše v mestečku slúžil starorousínovský farár. V čase jeho neprítomnosti ho zastupovali duchovní z rôznych, najmä žobráckych rádov. Raz tu odslúžili sv. omšu kapucíni či jezuiti, inokedy to boli františkáni.³⁴¹ Starorousínovský farár dostával za svoje služby v Rousínove od obce stály ročný plat v hodnote do 50 zl a po každej sv. omši dostal občerstvenie, väčšinou za 48 kr.

³³³ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 349. Zachovaný zoznam farárov Starého a Nového Rousínova pre roky 1641 - 1724.

³³⁴ Ličman, A.: Slavkovský okres. VM, Brno 1921, str. 320.

³³⁵ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 1159. „*Panu faráři, kdy hodný kus krchova přistaven, jej světil.*“

³³⁶ Fr. Čáda uvádza, že starý cintorín okolo kostola bol v tom čase opustený a zrušený a krátko potom bol v roku 1706 založený nový cintorín za mestskou bránou smerom k Vážanom. Zápisy v účtovných knihách však v tomto období stále hovoria o cintoríne pri kostole: „*Na vystavení novéj zdi krchovní při kostele...*“. Vid: MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 1163. Cintorín pred mestečkom je spomínaný ešte skôr. Z roku 1694 pochádza zápis: „*Zedníkovi od postavení tej vybořené zdi při krchově před městečkem 8 zl.*“ Vid: tamže, i.č. 1151.

³³⁷ Tamže, i.č. 1178.

³³⁸ Tamže, i.č. 1179. „*Při svěcení kaple sv. Floriána pro pana faráře, s jinší hostí, p. primátoru ...*“.

³³⁹ S finančnými výdajmi na faru sa stretáme v účtovných knihách od roku 1694. Týkali sa menších opráv na farskom dome, opráv plotu okolo farskej záhrady a nového múru okolo fary. Vid: tamže, i.č. 1151 – 1165.

³⁴⁰ Čáda, F. – Janák, J. – Hladký, S.: Rousínov, Brno 1982, str. 42.

³⁴¹ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 1115, 1119.

Od roku 1700 už novoustanovený miestny farár dostával ročný plat 150 zl.³⁴² Jeho hlavnou náplňou bolo slúžiť sv. omše v nedeľu a vo sviatky. Počas väčších sviatkov boli pozvaní k prisluhovaniu na sv. omši aj kňazi z okolia. Často sa jednalo o kňazov z Komořan, Dražovic, Pozořic a Vážan.³⁴³

Okrem sv. omše mal farár na starosti vysluhovanie cirkevných sviatostí. Medzi tie bezplatné patrila spoveď a udelenie posledného pomazania. Platilo sa ale za pokrstenie, udelenie sviatosti manželstva a za vykonaný pohreb.³⁴⁴

Ku kostolu v tej dobe neodmysliteľne patrila rektor. Jeho úlohou bolo spievať na sv. omšiach, počas procesií a na pohreboch. Na Veľkú noc mu patrilo spievanie pašíí. Okrem toho mal na starosti hodiny na kostolnej veži a vyzváňanie frejunku.³⁴⁵ Ďalšou z jeho povinností bolo „... psáti drobných dítek do knih kostelních kterej den jsou vokřtěný a který kmotrové jsou.“³⁴⁶

Farárovi boli nápomocní v kostole kostolníci. K ich obnove malo dochádzať každoročne na sv. Juraja. Úlohou kostolníkov bolo plniť príkazy farára, viesť v kostole kostolné ceremónie a v nedeľu a vo sviatok „... pilně velkejmi zvony zvoniti Avemaria večer neb ráno ke mši svatej.“ Okrem týchto úloh boli povinní zaznamenávať všetky príjmy ku kostolu do kostolných kníh a tie neskôr predkladať na radnici purkmajstrom.³⁴⁷

Pohreby mali rôznu formu podľa finančných možností pozostalých. Ak chcela byť rodina pochovaná na farskom cintoríne pri kostole, musela si svoje miesto vopred poistiť zaplatením sumy 10 zl.³⁴⁸ Slávnostný pohreb sprevádzala spievaná sv. omša.

³⁴² Výdavky na kňazov možno nájsť v obecných vydaniach jednotlivých účtovných kníh. Vid: tamže, i.č. 1107 – 1198.

³⁴³ Tamže, i.č. 1147.

³⁴⁴ Tamže, i.č. 348. Ceny za jednotlivé úkony stanovil pre starorousínovského farára generálny vikár pri generálnej vizitácii na vyškovskom diaconstve 2. augusta 1679:
„Odekřtu 5, 6, 7, 8, nanejvyší 10 grošů
Od ouvodu nevěsty nic jistýho, ale přes 3 groše nic více
Od ohlášek manželstva nic
Od zdávek manželstva 15 gr, 1 zl, nanejvyší 1 zl 10 gr
Od pohřbu s officium, spívanou mší a kázáním 3 zl
se čtenou mší a conductem 1 zl 10 gr, taky 15 gr a méněji
bezemši a kázání 1 zl.“

³⁴⁵ Tamže, i.č. 1107 – 1198.

³⁴⁶ Tamže, i.č. 348. Fr. Čáda kladie založenie matrík do roku 1697. Povinnosť viesť knihy pokrstených mal rektor o niečo skôr.

³⁴⁷ Tamže.

³⁴⁸ Tamže. „Kterejkolivěk umře, na krchově v městečku Rousínově chce býti pochován při kostele farním, jest povinen dáti ku kostelu předkem 10 zl a potom jeho rod všechen má býti pochován ...“.

U skromnejších pohrebov sa odslúžila sv. omša bez spevu a nemajetní sa zaobišli bez sv. omše a spievania. Zvonenie a spievanie rekviem mal na starosti rektor.³⁴⁹

Účasť na sv. omšiach bola pre všetkých povinná. Dokonca jednou z povinností richtára bolo v každú nedeľu a sviatok pred sv. omšou prehliadať všetky hostinské domy a tých, čo by v nich našiel, mal zahnať do kostola. Predné miesta v kostole boli vyhradené pre obecnú radu. Jej členovia sa bez vážnejšieho dôvodu nemohli nezúčastniť konaných bohoslužieb alebo litánií. Museli ísť totiž príkladom celej obci.³⁵⁰

Prvou významnou udalosťou nového roku bola v mestečku obnova rady, ktorej neodmysliteľnou súčasťou bola aj odslúžená sv. omša. Zúčastňovala sa na nej celá obec a taktiež hajtmán a ďalší úradníci zastupujúci tu slavkovskú vrchnosť.³⁵¹

Počas cirkevného roku sa striedalo slávenie nedeľ s významnými cirkevnými sviatkami. Jednými z najdôležitejších boli veľkonočné sviatky. Ich slávenie sa zaobišlo bez účasti slavkovských úradníkov v mestečku. Každoročne sa im však od obce posielalo na Zelený štvrtok teľacie mäso.³⁵² Za Veľkou nocou nasledovali svätodušné sviatky. Na Božie Telo sa s pravidelnosťou uskutočňovala procesia cez mestečko. Niesli sa obetné dary, zvonilo sa a strieľalo z muškiet. Pred radnicu sa postavil oltár, kde sa zrejme za dobrého počasia konala slávnostná sv. omša.³⁵³

Na konci roka sa slávil druhý vrchol medzi cirkevnými sviatkami - Vianoce. Z obecného rybníku obec darovala pánom radným a ďalším služobníkom kaprov na štedrovečerný stôl. Na sv. Štefana po mestečku chodili koledujúci. Po kolede nasledoval spoločný obed pána farára s radnými.³⁵⁴

³⁴⁹ V roku 1651 učinila obec dohodu týkajúcu sa pohrebov s rektorom Šebestom. Na jej základe „... když bude vyzvánět u přinešení těla, též od spívání má se dáti 36 kr. Jestliž kdo potřebovati bude víceji zvonění mimo toho dvojího, pokaždý dáti povinen jest 15 kr. A od rekvijem spívání při těle mrtvým při mši svatej dáno býti má 45 kr.“ Vid: tamže.

³⁵⁰ Tamže, i.č. 306.

³⁵¹ Podrobnejšie o priebehu obnovy obecnej rady v kapitole 4.2. Obecná rada a jej povinnosti.

³⁵² Tamže, i.č. 1154.

³⁵³ Tamže, i.č. 1174. V roku 1724 malo mestečko nasledujúce výdaje spojené so slávením sviatku Božieho Tela:

„Na boží tělo a příští neděly rectorovi, střelcům, kostelníkům od nešení regálů, kornuky, od zvonění, vartýřům a poslu právnímu za 116 másů piva 2 zl 54 kr
Dle purg. rejs.: za máje do kostela k oltářům 1zl
Kostelníkům od stavění oltáře při Rathausy 58 kr
Za 2¼ lib. prachu na boží tělo střelcům 43 kr.“

³⁵⁴ Tamže, i.č. 1107 – 1198.

Snáď najdôležitejšou spoločenskou udalosťou sú pre každú obec hody. V Rousínove sa konali 22. júla na sviatok sv. Márie Magdalény, ktorej bola zasvätená kaplnka a neskôr kostol. Do mestečka sa pozvali z okolia niekoľkí duchovní, ktorí prislúhovali pri slávnostnej sv. omši, na ktorej mohli veriaci získať plnomocné odpustky.³⁵⁵ Po sv. omši bol prichystaný slávnostný obed pre duchovných, obecnú radu a ďalších obecných služobníkov. O zábavu sa v mestečku starali zaplatení muzikanti.³⁵⁶

Okrem nedelí a dôležitých cirkevných sviatkov sa slávil aj sviatok sv. Floriána, sv. Jána Nepomuckého a „... *den anniversární, za duše všech zdejších v Pánu usnulých*“, čiže dušičky.³⁵⁷

Sv. omše ku cti sv. Jána Nepomuckého sa začali v mestečku slúžiť v tridsiatych rokoch 18. storočia, po dokončení kanonizačného procesu, ktorý bol v Prahe zahájený v roku 1722 a dovŕšený 19. 3. 1729.³⁵⁸ Jeho svätorečenie bolo vrcholom cirkevných osláv v Čechách aj na Morave. Tá zaradila sv. Jána Nepomuckého medzi svojich zemskejších patrónov. Na mnohých miestach sa konali miestne slávnosti, najvýznamnejšie v Žďáre, kde vzniklo slávne nepomucké pútnické miesto.³⁵⁹

Z tohto roku nemáme v účtovných knihách Rousínova záznam o tejto udalosti, ale v roku 1731 sa vydalo z obecných peňazí „... *za svíčky při iluminaci sv. Jana Nepomuckého ...*“ a v novembri „... *p. faráři za mši ke cti sv. Jana Nepomuckého.*“³⁶⁰ Mestečko sa aktívne zúčastnilo aj kanonizačného procesu, hoci len menšou finančnou podporou.³⁶¹ Prehlásenie Jána Nepomuckého za svätého v mestečku pripomína aj jeho baroková socha z roku 1772. Zbierky na jeho sochu ale prebiehali v Rousínove už v rokoch 1711 a 1712. V týchto dvoch rokoch „*K statui svatého Jana Nepomuckého*

³⁵⁵ Tamže, i.č. 1159.

³⁵⁶ Tamže, i.č. 1140. „22.7. budouce zde v městečku slavnost sv. Maří Magdalény kterežto slavnosti páni duchovní pozvaní jmenovitě pan děkan slavkovský, p. farář komořanský, dražovský a važanský vedle našeho pana faráře, zůstanouce pak všichni dle starobylého obyčeje s J. O. pány radními u oběda spolu s rektory, muzikanty, kostelníky a všema jinšíma přisluhujícíma outrata 14 zl 9kr 2d.“

³⁵⁷ Za odslúžené omše počas týchto sviatkov dostával kňaz navyše zaplatené 1 až 3 zl.

³⁵⁸ Beatifikačný proces Jána Nepomuckého (* 1340 - † 1393) zahájil v roku 1715 pražský arcibiskup Ferdinand Khünburg. Za blahoslaveného ho prehlásil pápež Inocent XIII 31. 5. 1721. O rok neskôr bol zahájený kanonizačný proces, ktorý 19. 3. 1729 zavŕšil pápež Benedikt XIII jeho prehlásením za svätého. Vid.: www.sjn.cz.

³⁵⁹ Válka, J.: Morava reformace, renesance a baroka, str. 240.

³⁶⁰ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 1180. Z roku 1730 sa účtovná kniha nedochovala, ale nedá sa vylúčiť, že už v tomto roku sa objavili v Rousínove reakcie na túto významnú udalosť, napr. v podobe odslúženej sv. omše.

³⁶¹ Tamže, i.č. 1175. „Na pomoc canonisati na Jana Nepomuckého ... 11 zl.“

*přidáno okrem co dobrodincové složili z casy dáno 30 zl.*³⁶² Už niekoľko rokov pred jeho vyhlásením za svätého, dokonca ešte pred začiatkom beatifikačného procesu, si ho už ľudia ako svätého uctievali.³⁶³

So sviatkami svätých sa spájali aj svetské udalosti, akými boli výročné trhy. Prvá zmienka o výročnom trhu pochádza z roku 1460. V ten rok dal Juraj Podebradský Rousínovu právo na výročný trh na sviatok najsvätejšej Trojice a nasledujúce tri dni po ňom.³⁶⁴ Dovtedy sa konali v Rousínove len denné trhy na námestí, ktorých centrom boli obchodíky židovských a kresťanských obchodníkov pri radnici a na ďalších miestach.

Dátum konania tohto jarmoku však Rousínovským nevyhovoval, pretože v tom období ich zamestnávali práce na poliach. Riešiteľ s celou radou tak žiadali vrchnosť o preloženie trhu na iný termín. Ponúkal sa sviatok sv. Márie Magdalény 22. júla, ktorý spadal pred začiatok žatvy. Kráľ Vladislav II. ich žiadosti vyhovel v roku 1497. Konanie výročného trhu presunul na 22. júla a pridal k nemu ešte jeden deň, išlo teda o sviatok sv. Márie Magdalény a štyri nasledujúce dni.³⁶⁵ Udelenie tohto trhu sa zhoduje s výročím posvätenia kaplnky sv. Márie Magdalény.

Za vlády Ferdinanda I. držalo mestečko právo na dva trhy. Došlo k opätovnému presunu trhu zo sviatku sv. Márie Magdalény na sviatok sv. Trojice, ktorý sa slávil prvú nedeľu po svätodušných sviatkoch a druhý výročný trh pripadol na deň sv. Bartolomeja 24. augusta, s ôsmimi nasledujúcimi dňami.³⁶⁶

Konanie trhov vypovedá o narastajúcom význame mestečka. Zasiahla však doň tridsaťročná vojna, ktorá konanie trhov, ale aj celkové obchodovanie v mestečku obmedzila. Až v roku 1669 oba trhy opäť potvrdil Leopold I. a pridal k nim aj právo na

³⁶² Tamže, i.č. 1163, 1164. Počas týchto rokov sa vyčlenilo na sochu Jána Nepomuckého 36 zl 18 kr. Potom však zbierky ustali.

³⁶³ Prehlásenie Jána Nepomuckého za svätého sa prejavilo aj v okolitých obciach. Sochy sv. Jána Nepomuckého sa postupne objavili v Slavíkoviaciach (r. 1728), Vážanoch (r. 1729), Vítoviciach (r. 1756), na konci 18. storočia aj v Čechyni a Komořanoch. Na začiatku 19. storočia mal svoju sochu sv. Jána Nepomuckého aj susedný Kroužek. Vid.: www.volny.cz/rousinovsko.

³⁶⁴ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 1.

³⁶⁵ Tamže, i.č. 2.

³⁶⁶ Tamže, i.č. 3. K presunu trhu na deň sv. Márie Magdalény došlo potvrdením starých privilégii Juraja Podebradského z roku 1460.

dva nové trhy. Tie sa mali konať v nedeľu a pondelok po sviatku sv. Jozefa (19. marca) a v nedeľu a pondelok po sviatku sv. Františka Serafínskeho (4. októbra).³⁶⁷

Okrem nedeľ, cirkevných sviatkov a sviatkov svätých a patrónov, ako lokálnych tak zemských, sa oslavovali aj mimoriadne udalosti, akými bol príchod nového farára, posvätenie stavby nového kostola a kaplnky sv. Floriána.³⁶⁸ Zo svetských udalostí sa v mestečku oslavovali, alebo aspoň pripomínali, narodenia a úmrtia panovníkov a vrchností.³⁶⁹ Z nich najväčšiu pozornosť a peňažné výdavky si v mestečku vyžiadala smrť Maxmiliána Oldricha grófa z Kounic, slavkovskej vrchnosti a od roku 1720 moravského zemského hajtmána.³⁷⁰ Veľkou udalosťou muselo byť pre obyvateľov aj prenecovanie vdovy po poľskom kráľovi Jánovi Sobieskom v mestečku v roku 1698.³⁷¹

Pripomeňme si na záver slávnosti, ktoré sa v mestečku slávili pravidelne každý rok. Medzi najdôležitejšie cirkevné sviatky patrila Veľká noc, svätodušné sviatky, sviatok Božieho Tela s procesiou cez mestečko a Vianoce, počas ktorých na sviatok sv. Štefana chodili po mestečku koledníci. Ďalšou významnou udalosťou boli hody, ktoré sa tu konali na sviatok sv. Márie Magdalény 22. júla. Väčší význam mali aj sviatky niektorých svätých, ktorých si uctievali v mestečku sv. omšou. Medzi nimi treba spomenúť sv. Bartolomeja, sv. Floriána, sv. Jána Nepomuckého a najsvätejšie meno Panny Márie. Nezabúdalo sa ani na pamiatku zosnulých.

Výdaje, ktoré sa s nimi spájali, predstavovali pre mestečko každoročne sumu okolo 30 až 50 zl. Slávenie Veľkej noci si väčšinou vyžiadalo výdaje za 2 zl a na svätodušné sviatky sa pohybovali okolo 1 zl. Nákladnejšie bolo slávenie Božieho Tela, na ktoré sa vyčlenila suma okolo 4 zl a o 1 zl viac predstavovala pre obecnú pokladnicu oslava vianočných sviatkov. Sviatky vyššie spomínaných svätých si vyžadovali sumu

³⁶⁷ Nové trhy udelil Rousínovu až v roku 1782 Jozef II. Jednalo sa o zvláštny trh na vlnu, ktorý sa mal konať dvakrát ročne, 14. mája a 20. septembra. Vid: tamže, i.č. 8. 13.

³⁶⁸ Tamže, i.č. 1154.

³⁶⁹ Mestečko vydalo menšiu čiastku v roku 1705 „... od vyzvánění po smrti Jeho Jasnosti císařské...“ Leopolda I., o rok neskôr „Panu faráři za spívanou mši za J. Hr. Mil. starou pani hraběnkou ...“. V roku 1711 zaplatila obec „... panu faráři za mši svatou za narozeného mladého pana...“, Václava Antonína, syna slavkovskej vrchnosti Maxmiliána Oldricha grófa z Kounic. Vid: tamže, i.č. 1158, 1159, 1163.

³⁷⁰ „23. 9. za officium, requiem, conduct, od zvonění po J. V. Hr. Exc. našej milostivej vrchnosti smrti, totiž: předně za svíčky na oltář 6 zl 45 kr, dvoum páňům kaplanům 3 zl, kostelníkům 18 kr, rectoru od zvonění 36 kr, na ofieru 24 kr, od svíček na offeru 18 kr, žebrákům a školním dítkám 54 kr 3 den.“ Vid: tamže, i.č. 1746.

³⁷¹ Tamže, i.č. 1154.

okolo 1 až 4 zl, ktoré inkasoval farár za odslúžené slávnostné bohoslužby konané pri tej príležitosti.

To sú však minimálne čiastky oproti tým, ktoré sa každoročne investovali v mestečku na oslavu hodov. Tie sa pohybovali od 10 zl v polovici 17. storočia až po čiastku 30 zl, ktorú mestečko vynakladalo na oslavu hodov v čase svojej najväčšej prosperity, teda na prelome 17. a 18. storočia.³⁷²

Nie všetky konané slávnosti mali náboženský charakter a preto pripomeňme ešte jednu udalosť, pre samotné mestečko najdôležitejšiu, ktorou bola renovácia rady na začiatku každého roka. Zo všetkých udalostí, ktoré sa v mestečku slávil, bola aj najnákladnejšou. Zúčastňoval sa jej okrem domáceho obyvateľstva aj hajtman a ďalší slavkovskí úradníci a občerstvenie pre všetkých, najmä chutný obed pre pánov zo Slavkova a rousínovskú radu, stáli pokladnicu mestečka väčšinou od 60 zl až po sumu 120 zl, ktorá sa investovala do osláv spojených s renováciou rady v roku 1698.³⁷³ Celkové výdaje mestečka na jednotlivé oslavy, ktoré sa počas každého roka pravidelne slávil, tak dosahovali spolu sumu okolo 90 až 170 zl.³⁷⁴

Pri vymenúvaní týchto slávností a významných udalostí, som vychádzala zo záznamov v účtovných knihách, pretože práve tie, ktoré sú v nich uvedené, boli najvýznamnejšie, lebo sa na ich slávení finančne podieľala aj obec. Samotní obyvatelia mestečka slávil aj mnoho iných významných udalostí a výročí. V každej rodine sa nepochybne slávil rodinné udalosti, akými bol krst detí, svadby a pohreby. Napriek tomu, že išlo o súkromné udalosti, spolu s rodinou ich prežívala určite celá obec, ako tomu bolo, a v niektorých kútoch Slovenska a Česka, je dodnes.

³⁷² Z týchto peňazí sa platilo menšie občerstvenie pre obyvateľov mestečka, obedy pre radných pánov a hostí, ktorí sa osláv v mestečku zúčastnili. Časť peňazí sa dávala farárovi a ďalším kňazom alebo rehoľníkom, ktorí prislúchovali na bohoslužbách. Platila sa z nich aj výzdoba obce v časoch konania niektorých spomínaných slávností.

³⁷³ Aj v tomto prípade platí, tak ako u hodových osláv, že čiastka, ktorá sa vynakladala pri obnove rady, záležala od prosperity mestečka v danom období.

³⁷⁴ Jedná sa o približné sumy, ktoré sa vyskytovali od sedemdesiatych rokov 17. storočia do polovice 18. storočia najčastejšie. Z obdobia štyridsiatych až šesťdesiatych rokov 17. storočia nemáme v účtovných knihách pravidelné záznamy o konaných slávnostiach v mestečku a ak áno, vynakladali sa na ne nižšie sumy.

6.2. Dotyk vojen

Poloha Rousínova na ceste medzi Olomoucom a Brnom bola pre mestečko z obchodného hľadiska výhodná, avšak v čase vojny sa pre Rousínov stala nevýhodou. Počas tridsaťročnej vojny po nej prešlo množstvo vojakov, ktorí sa v Rousínove zastavovali a vynucovali si nocľah a jedlo. Rousínov musel vynaložiť obrovské čiastky na stravu, nocľah a pivo pre vojakov cisárskych, ale i švédskych a postarať sa aj o množstvo koní, ktoré im patrili.³⁷⁵

Aby sa vyhli ešte vyšším výdajom spojeným s ubytovaním vojakov, museli podplatiť „... kvartýrmistra, který chtěl v městečku ložírovati, by toho nečinil, peněz hotovejš se mu dáti muselo 16 zl 2 gr 5 ½ den.“³⁷⁶ V roku 1645 boli v mestečku škody spôsobené nepriateľským vojskom vyčíslené na 2714 zl 40 kr.³⁷⁷ Ľudia v snahe uchrániť svoj majetok pred vojskom, schovávali svoje veci v horách.³⁷⁸

Ľuďom nehrozilo nebezpečenstvo len zo strany nepriateľského vojska, ale boli ohrozovaní i domácimi ľuďmi, ktorí zneužívali neľahkú situáciu. Švédske rabovanie sa nezastavilo pred ničím. Brali sa šaty, obrusy, plášte, plátna, obohatili sa aj na zlate, striebre a perlách.³⁷⁹ Škody utrpeli Rousínovskí aj krádežou koní a hovädzieho dobytku. Prišli o zásoby obilia, a to, čo bolo na poli, bolo zničené prechádzajúcim vojskom.³⁸⁰ Domácich to postavilo pred neľahkú situáciu, čeliť hladomoru. Vojaci sa nezastavili ani pred vypaľovaním domov.³⁸¹

Obec vynakladala značné peniaze na obranu mestečka. Opravovali sa hradby, nakupovali sa a opravovali muškety, ručnice, robili sa zásoby strelného prachu.³⁸²

³⁷⁵ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 411.

³⁷⁶ Tamže, i.č. 1108.

³⁷⁷ Tamže, i.č. 414. „Léta 1645. Skrze nešťastnej vpád nepřitele Švejdy do Markrabství Moravského, celej armády, která při městě Brnu, oblehnouc je 16. neděly pořád zběhlých zůstávala, jakž škody se staly v městečku Rousínově, od téhož nepřitele jednomu každému sousedu, od dobytku, šatů, obilí, a jinejš všelijakých věcí, níže vše poznamenáno jest.“

³⁷⁸ Tamže, i.č. 414. Že sa to nevyplatilo Martinovi Hymnerovi, svedčí i zápis: „Skrze partaje rabující v horách, všechny věci pobrané jsou, které vedle mírného šacování, stali se za 35 zl.“

³⁷⁹ Tamže.

³⁸⁰ Tamže. „Od lidu nepřátelského obilí sousedům městečka Rousínova pobráno a na polích pokaženo jest.“ Nasleduje výpočet ukradnutého, odvezeného a poškodeného obilia.

³⁸¹ Tamže, i.č. 414. U Pavla Koppa „V domě škod počiněno, co potloukli, kamna zbořili, a jiné všelijaké věci popálili, dajíc se to zase spraviti, naloženo 10 zl.“ Nebol to jediný prípad, kedy museli ľudia vynakladať väčšie sumy na opravy svojich domov.

³⁸² Tamže, i.č. 1108 – 1110.

Mestečko si platilo aj strážnych, ktorí mali varovať pred nebezpečenstvom v podobe nepriateľského vojska.³⁸³ Vojsko sa prejavovalo aj na *pojezdech a vejpravách*, ktoré museli radní absolvovať do Brna a do Slavkova k vrchnosti kvôli proviantom, zbraniam a mušketerom.³⁸⁴

Počas vojny, ale i po nej, prichádzalo množstvo chromých vojakov, vracajúcich sa zo zajatia, z väzenia, ktorým sa mestečko snažilo pomôcť aspoň malými finančnými čiastkami alebo jedlom.³⁸⁵ Okrem nich sa mnoho vojakov potulovalo po okolí a znepríjemňovalo život ľuďom na vesniciach, ako aj v Rousínove. Vynucovali si nocľah, rabovali, v horších prípadoch zakladali požiare.³⁸⁶ V zimnom období bola navyše zlá zdravotná starostlivosť príčinou častých ochorení vojakov. V Rousínove ich jednu zimu ležalo až 130 v pustých domoch jeden na druhom a radní sa snažili vyjednávať o ich prevezení do Slavkova.³⁸⁷

Vojnové časy mali na svedomí stagnáciu, pokles, ba až prerušenie obchodnej činnosti mestečka. Napr. v roku 1645 dostala obec veľmi nízke svätotojarské a svätováclavské ouroky „... *od pekařů z chlebních krámků, protože v nich nesedali, museli před lidem nepřátelským ustoupiti...*“ a z pivovaru obec prijala v tomto roku len 14 zl.³⁸⁸

Po ukončení tridsaťročnej vojny v roku 1648 naďalej zostávalo švédské vojsko na území Moravy a uplynulo niekoľko rokov, kým poslední vojaci odtiaľ odišli. Dovtedy musel Rousínov stále čeliť finančnému i materiálnemu výdavku na vojakov. Mnoho domov zostalo pustých, počet obyvateľov Rousínova sa značne znížil a trvalo dve desaťročia, kým sa dostal Rousínov na svoju predvojnovú úroveň. V porovnaní s okolitými obcami však na tom nebol Rousínov tak zle. Napr. v susedných

³⁸³ Tamže, i.č. 1110.

³⁸⁴ Tamže, i.č. 1108. „... *za komisařem, který k nám chtěl 2 ½ tisíce rakouského lidu ložírovati, do Vyškova*“, „... *k panu zemskému krajskému v příčině nemoc. rakouského lidu.*“ Vid: tamže, i.č. 1111. „... *kvůli mušketám, proviantu, za krajským hejtmanem, aby Rousínov nebyl povinnen mušketýřů.*“

³⁸⁵ Záznamy o nich možno nájsť v obecných vydaniach na almužníkov, alebo vo vydaniach fedrunku vojakom. Vid napr.: tamže, i.č. 1110, 1112.

³⁸⁶ Tamže, i.č. 414.

³⁸⁷ Tamže, i.č. 1108. Radní učinili pojezd „... *k panu zemskému krajskému hejtmanu v příčině nemocného rakouského lidu.*“ Porov. Matějka, F.: *Morava za třicetileté války*, str. 262–3. MZA Brno. SOKA Vyškov, AMR, R1, i.č. 411. „*Léta 1642 dostanou se k nám z města Prostějova, dva Capraly, a 50 mušketýřův nemocných, ... aby tu u nás v městečku Rousínově do některého času ložírovaly, čehož jsme odepřítí, ani se jim ničemž vymluvití nemohli.*“

³⁸⁸ Tamže, i.č. 1111.

Slavíkoviaciach a Vážanoch sa na svoju predvojnovú úroveň usadlých domov nedostali ani po tridsiatich rokoch od ukončenia vojny.³⁸⁹

Len čo sa spamätali ľudia z tridsaťročnej vojny, museli čeliť novému nepriateľovi z juhu – Turkom. Osmanská ríša v čase, keď Európou zmietala tridsaťročná vojna, riešila vlastnú hlbokú krízu. V 2. polovici 17. storočia však došlo k obnove Osmanského impéria a pre habsburskú ríšu to znamenalo nové obdobie tureckých vojen.³⁹⁰

V auguste roku 1663 Turci zahájili so stotisícovou armádou vojenské ťaženie do Horného Uhorska.³⁹¹ Na Moravu odtiaľ posielali Turci zvedov, aby tam zisťovali stav opevnení a možnosti zisku tučnej koristi. V troch krátkych nájazdoch 6 až 10 tisíc tureckých a tatárskych jazdcov spustošilo brniansky a hradištský kraj. Vyrabované boli aj blízke Hustopeče, Rajhrad a Měnin.³⁹² Aj Rousínova sa tento vpád priamo dotkol, keď v roku 1664 prišli dvaja rousínovskí susedia o 100 oviec vinou prechádzajúceho tatárskeho ľudu.³⁹³ V lete toho roku sa podarilo postaviť proti Turkom cisársku armádu a vďaka víťazstvu generála Montecuccoliho v bitke u sv. Gottharda, boli Turci nútení uzatvoriť mier, ktorý zaručoval na dvadsať rokov pokoj od tureckého nebezpečenstva.³⁹⁴

Rousínovskí sa pokojne pustili do stavebnej činnosti v mestečku a do nerušeného obchodovania. Dvadsať rokov relatívneho pokoja však rýchlo ubehlo a v roku 1683 sa Turci objavili pred bránami Viedne a zahájili jej obliehanie. Morava sa stala v bitke o Viedeň strategickým predpolím. Bola chránená lepšie ako pred dvadsiatimi rokmi. Mestá boli vybavené posádkami, pravý breh rieky Moravy bol opevnený a uhorské hranice boli strážené. K porážke Turkov prispel poľský kráľ Ján Sobieski, ktorý zhromaždil pri Krakove asi 30 tisíc vojakov a cez Moravu s nimi vyrazil smerom k Viedni. Jazda postupovala po cestách východnej Moravy, aby chránila celý presun pred nájazdmi kurucov. Pechota s kráľom sa presúvala po trase Ratiboř – Olomouc – Brno do

³⁸⁹ Čáda, F. – Janák, J. – Hladký, S.: Rousínov, Brno 1982, str. 22.

³⁹⁰ Válka, J.: Morava reformace, renesance a baroka, Brno 1995, str. 119.

³⁹¹ V roku 1663 Turkom pri tomto ťažení padla do rúk Nitra, Levice, Nové Zámky a ďalšie nechránené miesta.

³⁹² Válka, J.: Morava reformace, renesance a baroka, Brno 1995, str. 120. Vpád Turkov a Tatárov spôsobil spúšť v okolí Uherského Brodu, Hradišťa, Strážnici, Lanžhota, Hodonína a Brna.

³⁹³ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 407.

³⁹⁴ Po prehranej bitke pri sv. Gotthardovi nad riekou Ráb 31. júla 1664, boli Turci nútení uzatvoriť Vašvársky mier.

Mikulova.³⁹⁵ V roku 1684 tak vydalo mestečko z obecnej pokladnice príspevok „... *na marš polskýho lidu a vojska*.“³⁹⁶ O dva roky neskôr malo mestečko mimoriadne vydania na proviant „... *na vojenský lid skrze Moravu do Uher maršující*.“³⁹⁷

Rousínov, tak ako aj ostatné mestá a mestečká, sa podieľal nielen finančne ale aj verbovaním vojakov, na oslobodzovaní Uhorska a Balkánu od Turkov a po uzatvorení karlovického mieru v roku 1699, museli vypomôcť aj pri potláčaní uhorského povstania Juraja II. Rákocziho.³⁹⁸ Po jeho potlačení a uzatvorení Szatmárskeho mieru v roku 1711 však neprišiel pokoj. Opäť sa rozhorela vojna s Turkmi a popri nej sa cisár Karol VI. zapojil do vojny o nástupníctvo v Poľsku.

Aby sa mohli financovať tieto nákladné vojenské podniky, zvýšila sa hodnota kontribúcie, ktorej platením boli zaťažené všetky mestá a mestečká. Aj v Rousínove sa na ňu museli všetci skladať. Vyzbierané peniaze sa odvádzali vrchnosti do Slavkova, ktorá ich odovzdávala do Brna a tam sa prerozdeľovali tieto peniaze na platy vojakov. Pre ľudí poznačených vojnou to bolo často nad ich sily a preto obci vypomáhala finančne aj radnica.³⁹⁹

Okrem toho bol Rousínov povinný od začiatku tridsaťročnej vojny, počas tureckých vojen až po vojnu vedenú s Pruskom, poskytovať stravu a ubytovanie vojakom, ktorí smerovali k Viedni alebo do Uhorska, poprípade tým, čo sa z bojov vracali.

Pešie vojsko malo vždy oddychovať po dvoch dňoch pochodu a kavaléria na štvrtý deň. Každý väčší oddiel musel byť sprevádzaný komisárom alebo krajským hajtnanom. Ten išiel popredu pred oddielom so zoznamom jeho členov a pre nich

³⁹⁵ Keďže táto trasa vedie cez Rousínov, s veľkou pravdepodobnosťou sa sprievod zastavil aj v mestečku. Z roku 1683 sa však nedeľoval hlavný účet, ani iný pomocný účtovný materiál, z ktorého by sme mohli vyčítať z výdajov na ich občerstvenie alebo ubytovanie, akej starostlivosti a privítania sa im v Rousínove dostalo.

³⁹⁶ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 1142.

³⁹⁷ Tamže, i.č. 1144. Proviant podľa zoznamu obsahoval: teľa, ovce, hus, 10 párov kureniec, hovädzie mäso, pivo, víno, maslo, hrušky, míšeňské jablká a zemličky.

³⁹⁸ Na jar roku 1704 oddiely Uhrov napadli vesnice a mestečká juhovýchodnej Moravy. Až po Kyjov a Hustopeče sa dostali oddiely grófa Berecsényiho. Vid. Válka, J.: Morava reformace, renesance a baroka, Brno 1995, str. 123 – 124.

³⁹⁹ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 1115 - 1198. Pravidelne sa odvádzalo z obecnej pokladnice na kontribúciu od roku 1692. Odvedená suma sa pohybovala od 360 zl v tom istom roku do 788 zl v roku 1708. O ťažkostiach s vyberaním kontribúcie medzi rousínovskými susedmi a ich odvodom do Slavkova svedčí aj korešpondencia od slavkovskej vrchnosti, v ktorej je obec nabádaná k ich pravidelnému vyberaniu a odvodom. Vid. tamže, i.č. 302.

zabezpečoval toto ubytovanie. Väčšinou sa jednalo o ubytovanie v hostincoch a u hospodárov. Vojsko pod pokutou nemohlo dohodnutý nočný kvartýr meniť. Vojaci nemali dostávať žiadnu domácu stravu od miestnych obyvateľov, pretože každý mal pridelenú svoju porciu od zemského komisára – dostávali na ňu finančnú hotovosť. Za nocľah, teda strechu nad hlavou, posteľ, drevo a svetlo, mali vojaci platiť podľa svojej vôle. Na deň dostávali po 15 kr nižšie postavení vojaci a vrchní oficieri dostávali 21 kr na deň. Pre svoje kone dostávali vojaci žrádlo v naturáliách a museli zaň hneď zaplatiť, 6 kr za koňa. Ak došlo u vojakov v kvartýre k výchovnému prečinu, malo sa to oznámiť oficerovi a potom komisárovi, no a do šiestich dní krajskému úradu. Mestečko si muselo zaznamenávať počet všetkých ložírovaných a všetky výdavky s nimi spojené.⁴⁰⁰

V období tridsaťročnej vojny takéto vydania, tzv. fedrunk na vojakov, tvorili 1/3 zo všetkých obecných výdajov.⁴⁰¹ V roku 1646 predstavoval výdaj fedrunku dokonca takmer 65% z výdajov mestečka a v roku 1648 presiahol 73% z celkových výdajov.⁴⁰²

V päťdesiatych rokoch, teda v čase, keď neprebiehala žiadna vojna, výdaje na vojakov predstavovali len minimálnu čiastku. Švédske i cisárske vojská odtiahli preč a cez mestečko prešlo len zopár vojakov s pasmi, ktorí dostali stravu či nocľah na noc.⁴⁰³ Výdaje na vojsko sa opäť zdvihli na sumu okolo 30 zl v dôsledku tureckého nebezpečenstva v priebehu šesťdesiatych rokov.

Vedenie novej vojny s Turkmi v osemdesiatych a deväťdesiatych rokoch sa v účtoch prejavilo vznikom nových položiek. Okrem zvyčajného fedrunku musela obec každoročne vyčleniť peniaze „... na vojáky v kvartýre ležící“, „... na mundírun g zemských vojáku“, „... na march polskýho lidu a vojska“, „... na zemský šancíře“ a „... na daný provianty všelikého vojska skrze Moravu maršírujícího“.⁴⁰⁴ Tieto vydania predstavovali pre obec každoročne niekoľko desiatok až stoviek zlatých.⁴⁰⁵

⁴⁰⁰ Tamže, i.č. 179 I.

⁴⁰¹ Fedrunk predstavuje pomoc, podporu. V Rousínove mal podobu financií vynaložených na ubytovanie, stravu pre vojakov a ovos pre ich kone.

⁴⁰² Tamže, i.č. 1112, 1114.

⁴⁰³ V tomto období sa pohyboval výdaj fedrunku na vojakov okolo 1 zl. V čase návštev Rousínova generálmi, ktorí boli sprevádzaní niekoľkými vojakmi a s koňmi, sa tieto výdaje kvôli ich pohosteniu a zabezpečeniu pobytu v mestečku zvýšili na sumu okolo 20 zl. Vid: tamže, i.č. 1116 – 1124.

⁴⁰⁴ Tamže, i.č. 1141 - 1198.

⁴⁰⁵ Tamže, i.č. 1144 - 1198.

Od roku 1688 muselo mestečko pravidelne odvádzať dvoch regrútov za celú obec. Zverbovaní vojaci sa odvádzali do Slavkova a na Špilberk. Obec im musela zabezpečiť „*vychování*“ čiže vojenský výcvik, mundúr, zbroj a žold. Celkové vydania na regrútov sa pohybovali spočiatku okolo 20 zl, v rokoch 1708 až 1721 výdaje presahovali sumu 100 zl.⁴⁰⁶ Potom sa záznamy o regrútoch v účtoch neobjavujú až do roku 1733. Do začiatku vojny s Pruskom sa na odvody regrútov odvádzalo okolo 100 až 200 zl.⁴⁰⁷ Mimoriadne vydania obci pripravili niekoľkokrát zverbovaní, ktorí ušli počas ich odvodu. Tak sa stalo napr. v roku 1705, kedy sa odviekli dvaja zverbovaní do Hodonína, „... *kdežto jeden tam odtá i se všechnu zbroji utekl.*“⁴⁰⁸

Rousínov bol počas takmer celého skúmaného obdobia zapojený do prebiehajúcich vojen. Najskôr to bola tridsaťročná vojna, ktorá so sebou priniesla najväčšie ekonomické a demografické straty a priamo sa týkala aj Rousínova a jeho okolia. Potom nasledovalo obdobie relatívneho pokoja, ktorý postačil na to, aby sa mestečko spamätalo zo strát, ktoré v predchádzajúcom období utížilo a už bolo zapletené do novej vojny s Turkmi. Tentoraz sa to zaobišlo bez strát na ľudských životoch a veľkých materiálnych škôd, vyžiadalo si to však veľké finančné výdaje na kontribúciu a na vojakov, ktorí po ríšskej ceste vedúcej cez Rousínov, prechádzali do Uhorska a k Viedni a navyše bolo mestečko povinné okrem finančnej pomoci odvádzať aj dvoch zverbovaných ľudí k vojsku.

Túto kapitolu sme začínali so škodami, ktoré Rousínovu spôsobili švédске vojská v závere tridsaťročnej vojny a musíme ju ukončiť opäť negatívne, a to škodami, ktoré Rousínovským spôsobil vpád pruských vojakov na Moravu v roku 1742. Hneď na začiatku februára toho roku si mestečko požičalo na šesťpercentný úrok 700 zl „... *od p. Mates Štrosera na nenadanou předcházející potřebu obecní času nepřítel.*“⁴⁰⁹ Značné výdaje nespôsobilo mestečku len pruské vojsko, ale aj kráľovskí vojaci, na ktorých kvartýr od januára do augusta musela obec vynaložiť sumu 420 zl.⁴¹⁰ V kresťanskej obci celkové škody sa v tom roku v kresťanskej obci vyčíslili na 2762 zl 47 kr a v židovskej

⁴⁰⁶ Tamže, i.č. 1160 - 1171.

⁴⁰⁷ Tamže, i.č. 1184 - 1198.

⁴⁰⁸ Tamže, i.č. 1158.

⁴⁰⁹ Tamže, i.č. 1193.

⁴¹⁰ Tamže, i.č. 1193.

obci na 1612 zl 2 kr, čo bola značná suma.⁴¹¹ A tak aj sto rokov po ukončení tridsaťročnej vojny bol Rousínov súčasťou mocenských bojov, tentoraz medzi cisárovnou Máriou Teréziou a pruským kráľom Fridrichom II. vo vojne o rakúske dedičstvo.

⁴¹¹ MZA Brno, G 436, i.č. 171. V dňoch 19. 2. až 10. 4. spôsobili Prusi na slavkovskom panstve celkové škody v hodnote 74 265 zl 3 kr 2 den, z toho v meste Slavkove sa jednalo o škody za 31 716 zl 46 kr.

6.3. Stavebná činnosť

Rousínov utrpel počas tridsaťročnej vojny nemalé materiálne škody. Krátko po vojne sa však začalo čulo stavať a napravovať škody spôsobené vojskom. Židia si v roku 1658 postavili na dvoch pustých miestach špitál a obecný dom. Za bránou smerom k Brnu vznikla nová štvrť, ktorej základ tvorilo sedem domov. Kresťanských pustých domov bolo v Rousínove po vojne 13, v roku 1668 už len dva. Povojnový Rousínov tak predstihol svoj stav pred vojnou.⁴¹²

Roky sedemdesiate a nasledujúce desaťročia boli poznačené stavebnou činnosťou mestečka. Svedčia o tom nové výdajové položky v obecných účtoch, *Vydání peněz na nové stavení k obecnému dobrému, vydání obecních peněz na náklady na Chrám Páně* a mnohé ďalšie.⁴¹³

Vojnou bol značne poškodený kostolík zasvätený sv. Márii Magdaléne. V roku 1669 sa začalo pracovať na jeho obnove. Odstránila sa stará kazateľnica, vydláždila sa podlaha pred oltárom, spravili nové schody ku dverám.⁴¹⁴ V roku 1679 sa peniaze investovali do *Positivu*, za zámok na jeho uzamykanie, za modré plátno k nemu. V tomto roku sa posvätil i zvon, ktorý mal byť umiestnený na vežu kostola.⁴¹⁵

Od roku 1699, po získanom povolení na stavbu nového kostola, začalo mestečko investovať nemalé čiastky na jeho stavbu. Už v roku 1698 sa začalo s prípravami stavebného materiálu.⁴¹⁶ V roku 1700 už prebiehali práce na stavbe naplno a stáli obecnú pokladnicu 1567 zl 19 kr. Boli vydané za stavebný materiál, najmä kameň, piesok, tehly, škridlicu, vápno, rôzne typy dreva, železo a klince, ďalšie peniaze zhltoľ nákup množstva lopát, táčok a iných pracovných náradí. No a samozrejme značné peniaze na stavbe zarobili rozliční remeselníci. K najdôležitejším patrili majster murár, *maltař*, kováči, kolár, zámočník, stolár, tesár, pokrývač, debnár a veľké množstvo nádenníkov, ktorí

⁴¹² Matějek, F. (ed.): Lánové rejstříky brněnského kraje z let 1673 – 1675, Praha 1981, str. 86-88.

⁴¹³ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 1138.

⁴¹⁴ Tamže, i.č. 1138, 1142.

⁴¹⁵ Tamže, i.č. 1140.

⁴¹⁶ Tamže, i.č. 1154. „Od nalámání 135 sáh kamení k přestavování zdejšího Chrámů Páně, od každé sáhy po 21 kr i za 2 másy piva 47 zl.“

vypomáhali pri rozoberaní starých múrov kostola, chodili do lesa pre drevo a pomáhali pri stavbe lešenia.⁴¹⁷

Podobné vydania na stavbu kostola mali Rousínovskí ešte niekoľko nasledujúcich rokov. V roku 1703 sa pustili do stavby strechy a o rok neskôr už investovali do vybavenia kostola.⁴¹⁸ V roku 1711 bol pre mestečko nemalou položkou nový veľký zvon na kostolnú vežu.⁴¹⁹ V nasledujúce roky sa stretáme s menšími vydaniami za nový oltár a rôzne opravy. Medzi tie častejšie patrila najmä oprava na kostolných vežiach.⁴²⁰

Stavba sa nezaobišla aj bez zranení medzi pomocníkmi, ako o tom hovorí nasledujúci zápis z roku 1700: „*Lazebníkovi od hojení a spravování jednoho nádenníka co z lešení spadl a ruku nalomil ...*“⁴²¹ Pri kostole bola farská záhrada, okolo ktorej sa postavil nový múr a začala sa starostlivosť o ňu.

K ďalším nákladným cirkevným staveniam patrí kaplnka sv. Floriána, ktorá sa v mestečku vybudovala v rokoch 1727 a 1728 na opačnom konci námestia, pri východe z mesta smerom k Vyškovu.⁴²²

Drobné opravy sa v priebehu rokov vykonávali na ďalších cirkevných budovách. Patrili medzi ne najmä opravy na farskej budove, ako bola výmena okien, oprava podlahy, strechy či vybielenie izieb.⁴²³ V roku 1687 sa vykonali opravy na zádušnom dome a o tri roky neskôr došlo k oprave plotu okolo záhrady, ktorá pri tomto dome stála.⁴²⁴ Na tomto mieste treba spomenúť aj cintorín, ktorý pravidelne zhltol menšie čiastky na „... nový vrata na krchov“ a časté opravy plotu okolo cintorína. Značné investície si vyžiadal v roku 1706, keď sa musel o značný kus rozšíriť.⁴²⁵ V roku 1711 sa

⁴¹⁷ Tamže, i.č. 1155.

⁴¹⁸ Tamže, i.č. 1156, 1157. „... za vysoký vykládaný nový stolice do kostela pro radní pány.“

⁴¹⁹ Tamže, i.č. 1163. „Zvonáři brněnskýmu na velké zvon dle contractu dáno tento 1711 500 zl.“

⁴²⁰ Tamže, i.č. 1175. „Skrz povětří skřivenej popravít anděle a jinší potřeby, podobně na kostelní věšce udělali.“ „Pobíjení kříže na velkou věž.“ V roku 1738 za 30 zl kúpili malý zvon do kostola, pretože sa starý roztrhal. Vid: tamže, i.č. 1189.

⁴²¹ Tamže, i.č. 1155.

⁴²² Tamže, i.č. 1177 – 1179. V roku 1729 sa do kaplnky postavil drevený oltár a ešte v tom roku došlo k jej vysväteniu.

⁴²³ Tamže, i.č. 1141.

⁴²⁴ Tamže, i.č. 1145, 1148.

⁴²⁵ Tamže, i.č. 1142, 1159.

okolo novej rozšírenej časti musel pristaviť múr.⁴²⁶ V roku 1704 obec postavila novú miestnosť pre hrobára.⁴²⁷

Neustále sa pracovalo na opravách a rozširovaní obecných stavení. Nutné opravy absolvovali všetky obecné podniky. Tehelňa získala novú kôľňu a pec. Zmenami prešla aj obecná lázeň. Tá bola v rokoch 1694 až 1698 rozšírená o zvláštnu miestnosť pre vojakov, aby sa tu mohli okúpať, keď sa v mestečku zastavili na odpočinok počas svojho pochodu.⁴²⁸ V roku 1694 bola zahájená výstavba múčnice.⁴²⁹

Takmer každoročne sa pristavovali nové obchodíky na námestí pre kresťanských a židovských obchodníkov. V roku 1694 sa popri výstavbe múčnice postavilo aj päť obchodíkov.⁴³⁰ Ešte jeden nový k nim pribudol hneď v nasledujúcom roku.⁴³¹ Ďalších šesť sa postavilo pre židovských obchodníkov v roku 1698.⁴³² „2 nové dřevěné krámky z každé strany moučnice ...“ pribudli o dva roky neskôr. Vedľa nich sa postavili ďalšie štyri obchodíky v roku 1702.⁴³³ V nasledujúcom roku išlo o „4 nové nad vodú stavené řeznické krámky.“⁴³⁴

Nemalé čiastky investovala obec do obecných domov a *světniček*. Od roku 1672 vydávala obec peniaze na „... vystavení pustého domu Rotterovského k obci puštěného.“ Na jeho opravu musela obec uvoľniť v tom roku sumu takmer 310 zl, v nasledujúcom roku 105 zl, čo tiež nebola malá suma.⁴³⁵ V roku 1677 obec vydala peniaze na nové stavenie k obecnému úžitku kúpené na grunte Pavla Briegera. V roku 1678 sa k obecným staveniam započítal aj *fišarovský dům* a obec financovala opravy na ňom.⁴³⁶ V roku 1704 sa v ňom zriadili štyri nové izby, ktoré sa dali do užívania poddruhom.⁴³⁷

Všetky tieto nemalé výdaje na obecné stavenia, najmä najnákladnejšia investícia, ktorou bola stavba nového kostola, svedčia o prosperite Rousínova a zaraďujú ho medzi

⁴²⁶ Tamže, i.č. 1163.

⁴²⁷ Tamže, i.č. 1157.

⁴²⁸ Tamže, i.č. 1151 – 1154. „Náklad na stavení světnice staré lázně, maštale a dvorka pro quartýrovaného vojáka.“

⁴²⁹ Tamže, i.č. 1151 – 1155.

⁴³⁰ Tamže, i.č. 1151.

⁴³¹ Tamže, i.č. 1152.

⁴³² Tamže, i.č. 1154.

⁴³³ Tamže, i.č. 1155.

⁴³⁴ Tamže, i.č. 1156.

⁴³⁵ Tamže, i.č. 1133, 1134. Tieto peniaze sa vydali na zaplatenie stavebného materiálu (za dosky, late, vápno, šindel, klince,...) a remeselníkov.

⁴³⁶ Tamže, i.č. 1139.

⁴³⁷ Tamže, i.č. 1157.

významnejšie mestečká na Morave. Bez veľkých ziskov, najmä z pivovaru a iných obecných podnikov, by nebolo možné investovať toľké peniaze z obecnej pokladnice na tieto obecné stavby.

Na tomto mieste sa môžeme ešte zmieniť o rousínovských remeselníkoch. V roku 1673 ich bolo v mestečku zaznamenaných 41: 9 tkáčov, 6 kováčov, 3 krajčíri, 4 tesári, 2 pekári, 5 obuvníkov, 2 mäsiari, 4 debnári, po jednom kolárovi, mydlárovi, povrazníkovi, kožušníkovi, zámočníkovi a sedlárovi.⁴³⁸ V tom čase bolo napočítaných 52 kresťanských domov a tak pripadol jeden remeselník takmer na každý dom v obci.

Šesť kováčov je celkom značný počet na veľkosť mestečka, no možno si ho vysvetliť tým, že sa v Rousínove zastavovali počas jazdy cisárskou cestou furmani, ktorí si u nich dávali opravovať svoje vozy a podkovy koňom. Okrem toho sa pre nich našiel dostatok práce aj v obci. Dostávali zaplatené za podkovy pre obecné kone, dokonca „... *od pouštění žil obecním koňům*“, za opravu hospodárskeho náradia a za rôzne služby na radnici, v pivovare a iných obecných podnikoch.⁴³⁹

Práve vďaka polohe mestečka na cisárskej ceste, si tu prácu našli aj kolári. Vyrábali nové kolesá, ale aj opravovali kolesá na vozoch a v zimnom období sanice na saniach, ktoré mestečkom prechádzali. Zišli sa však aj pri oprave kolies na pluhoch a ich služby využíval aj mlyn a pivovar.⁴⁴⁰

Veľké množstvo zákaziek mali v mestečku debnári. Tie im zadával miestny pivovar, obecné vinárske pivnice, ale aj poľnohospodárske okolie. A tak vyrábali debne, vedrá, „... *půlvědra, putýnky, škopky, kádečky*,...“ a pobíjali obruče.⁴⁴¹

Veľký význam mali v Rousínove aj tkáči – pančuchári. V roku 1703 dostali zákazku na dodávanie vojenských pančúch pre regrútov, ktorých vrchnosť musela postaviť k boju s uhorskými povstalcami.⁴⁴² Krajčíri pravidelne šili okrem iného vrecia a čierne plášte pre členov obecnej rady.

⁴³⁸ Matějka, F. (ed.): Lánové rejstříky brněnského kraje z let 1673 – 1675, Praha 1981, str. 86-88.

⁴³⁹ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 1180.

⁴⁴⁰ Tamže, i.č. 1190.

⁴⁴¹ Tamže.

⁴⁴² Čáda, F. – Janák, J. – Hladký, S.: Rousínov, Brno 1982, str. 52. V roku 1765 bola v Rousínove založená židovským richtárom Lazarom Abrahámom Pollitzerom tkalcovská manufaktúra. Vyrábali sa tu vlnené a bavlnené cajky, mlynárske plátno a zvláštny druh sukien, ktoré používali Židia. Dominik Ondřej z Kounic založil ešte predtým v roku 1701 manufaktúru v Slavkove a neskôr v Kroužku, kam prišli pracovať nemeckí plátenníci. Medzitým slavkovská manufaktúra zanikla a jej zamestnanci odišli do

Pravidelnú prácu nachádzali v mestečku na obecných stavbách murári, pokrývači a tesári. Tí často opravovali poškodené obchodíky na námestí a mali na starosti aj drobnejšie práce, napr. opravy stoličiek na radnici alebo v kostole.⁴⁴³ Sklenári mali na starosti opravu a výmenu okien na radnici, na fare, v kostole a v obecných domoch. Opravu a výrobu stolov, ale aj opravu organu v kostole zabezpečovali stolári.⁴⁴⁴

Okrem nich obec využívala služby zámočníkov, hrnčiarov, sedlárov a povrazníkov. Všetci menovaní nepochádzali len z Rousínova. Niekedy sem za prácou prichádzali aj remeselnícki tovariši. Na radnici odovzdali svoj výučný list a keď odchádzali ďalej za prácou, ak bola ich práca v mestečku v poriadku, dostali naspäť svoje doklady aj odpracované peniaze.⁴⁴⁵

Spomenuli sme remeselníkov, ktorí sa najčastejšie uvádzajú v účtovných knihách. Na radnici sa každému z nich viedli záznamy o ich práci k obci a celková suma vyplatená im za ich prácu sa zapisovala do hlavných účtov. Okrem týchto prací k obci remeselníci nepochybne odvádzali oveľa viac práce aj pre samotných obyvateľov, no o nej už účtovné knihy mlčia.

Kroužku. Tu však nenachádzali dostačujúci odbyť a niektorí z nich museli odísť za prácou do Uhorska. Zvyšní tkáči sa zamestnali u Pollitzera v Rousínove.

⁴⁴³ MZA Brno. SOkA Vyškov, AMR, R1, i.č. 1190.

⁴⁴⁴ Tamže, i.č. 1190.

⁴⁴⁵ Tamže, i.č. 179 I.

7. Záver

Zhrňme si na záver najdôležitejšie zistené poznatky o živote v Rousínove v rokoch 1641 až 1746. Rousínov bol v danom období moravským mestečkom, nachádzajúcim sa neďaleko Brna, Vyškova a Slavkova pri Brne. V poslednom menovanom meste sídlila jeho vrchnosť. V čele slavkovského panstva stál v danom období Oldrich z Kounic a po ňom nasledovali Bedrich, Lev Viliam, Dominik Ondrej I. a Maxmilián Oldrich, všetci grófi Kounicové. Styk medzi vrchnosťou a obcou sprostredkovával hajtmán.

Vrchnosť bola vládna, čo dokazuje aj jej snaha zabezpečovať Rousínovu potvrdzovanie jeho starých privilégií u panovníkov a znižovanie odvádzaného stáleho platu vrchnosti v prípade, že bolo mestečko postihnuté požiarmi, vojenským drancovaním alebo inými mimoriadnymi výdajmi.

Mestečko spravovala obecná rada, ktorú tvorilo v sledovanom období sedem členov, dosádzaných slavkovskou vrchnosťou na obdobie jedného roku. Rade predsedal primátor, ktorý sa s piatimi konšelmi striedal na dobu jedného, popr. dvoch mesiacov v úrade purkmajstra. Siedmym členom rady bol richtár. Jeho úlohou bolo prejednávanie menších priestupkov a vyberanie pokút, dohľad nad poriadkom v mestečku, nad hospodárením a v neposlednej rade aj nad riadnym životom obyvateľov.

Členovia rady mali ísť príkladom celému mestečku, čo znamenalo aj pravidelnú účasť na bohoslužbách. Úradné veci mali vybavovať bez straníckosti a v pokojnej atmosfére. Ich úlohou bolo hájiť práva vdov a sirôt, dozerať na to, aby pekári piekli pečivo so správnou váhou, aby mäsiari nepredávali pokazené mäso a aby ho správne vážili. Rada musela dbať aj na to, aby sa v mestečku nekonali podozrivé zhromaždenia a pre bezpečnosť v mestečku mali najímať štyroch nočných vartujúcich.

Obecná rada zasadala na radnici niekoľkokrát do mesiaca. Na jednotlivých zasadaniach prejednávala najčastejšie došlé nariadenia od vrchnosti a záležitosti týkajúce sa každodenného života v mestečku, počnúc nebezpečenstvom ohňa, cez rôzne nariadenia ohľadom dobytku a hydiny, až po riešenie rôznych susedských sporov.

Vďaka svojej výhodnej polohe na ceste vedúcej z Brna do Olomouca sa začal Rousínov sľubne rozvíjať už v priebehu 14. storočia. Postupne získavané privilégiá od

jednotlivých vrchností ho povýšili z dediny na mestečko a zabezpečili mu prosperujúce hospodárenie.

Príjmy do obecnej pokladnice v druhej polovici 17. storočia a v prvej polovici 18. storočia zabezpečovali najmä práva na vinný šenk, predaj soli a várečné právo. Zisk zabezpečoval aj obecný mlyn a rybníček, na ktoré dostali Rousínovskí práva na konci 16. storočia. Obec vyberala od svojich susedov peňažné dávky z ich domov a polí, od obchodníkov z prenájmu obchodíkov na námestí a od lazebníka z prenajímanej lázne. Peniaze prichádzali do obecnej pokladnice aj od dlžníkov, či už išlo o splácanie peňazí, ktoré Rousínov požičal veľkým mestám: Brnu, Prostějovu a Hustopečím, alebo domácim obyvateľom či z okolitých obcí, alebo sa jednalo o vejrunkové peniaze.

Naopak z mestečka sa pravidelne odvádzal plat slavkovskej vrchnosti vo výške 450 zl 55 kr a kontribúcia do Brna. Investovali sa peniaze do obecných podnikov, na nákup vína v okolí a nákup soli v Brne alebo vo Viedni. V priebehu daného obdobia sa zvyšoval aj plat pre obecných služobníkov, čo súviselo s ich narastajúcim počtom. Medzi osobami, ktoré slúžili v mestečku počas celého obdobia, treba spomenúť rektora, pisára a právneho posla. Stály plat dostával aj farár, najskôr starorousínovský a od roku 1696 novorousínovský.

Do perspektíve sa vyvíjajúceho hospodárenia mestečka negatívne zasiahla v 1. polovici 17. storočia tridsaťročná vojna. Chod obecných podnikov bol minimalizovaný, napr. v prípade obecnej tehelne bol celkom pozastavený. Utrpelo aj samotné obchodovanie s okolím. Mestečko sa muselo vysporiadať nielen s touto skutočnosťou, ale aj s obrovskými vydiami na ubytovanie a proviant pre švédskych aj domácich vojakov, s ich rabovaním v mestečku, poškodením obecných budov a následnými výdajmi na ich nákladné opravy, ako aj na opravy ciest a mostov.

Vďaka ohradeniu však neutrpel Rousínov také veľké straty usadlých a paralyzovanie hospodárenia, ako sa stalo v jeho okolí. Stačilo niekoľko rokov, aby sa obnovil chod podnikov, ktoré svoju činnosť pozastavili alebo obmedzili na minimum, a ich prevádzka mohla ísť opäť na plné obrátky. Ako sa zvyšoval dopyt, investovali sa peniaze do ich rozširovania.

Rousínov začal postupne splácať dlhy, ktoré si narobil voči vrchnosti a sám začal vymáhať splácanie peňazí, ktoré ešte pred tridsaťročnou vojnou požičal Brnu, Prostějovu

a Hustopečím. Nanovo sa rozbehlo obchodovanie, mestečko sa rozrástlo o nové domy a nových obyvateľov a postupne prebehlo svoj stav pred vojnou.

V sedemdesiatych rokoch sa v mestečku rozbehla aj stavebná činnosť, ktorá však v menšej miere prebiehala počas celého obdobia od ukončenia tridsaťročnej vojny. Napriek veľkým finančným výdajom sa mestečko neodvrátilo od almužníkov a počas každého roka medzi nich rozdeľovalo menšie sumy.

Hospodársky rast kulminoval na začiatku 18. storočia a jeho výsledkom bola aj nákladná stavba kostola a zisk pivovaru a jeho priestorov do obecného majetku za sumu 7000 zl. Od tohto obdobia príjmy mestečka postupne klesali a naopak výdaje vzrástli, čo mali na svedomí najmä ďalšie boje s Turkmi a v štyridsiatych rokoch vojna o rakúske dedičstvo.

Napriek tomu aj v tomto období predstavovali čisté zisky mestečka sumu okolo 3000 zl. O prosperite mestečka svedčia paradoxne aj menšie výdaje, akými bol plat vyplácaný členom obecnej rady, keďže v mnohých mestečkách sa jednalo len o čestnú funkciu. Veľké sumy vynakladala obec počas roka aj na početné oslavy kresťanských sviatkov a najmä na hody, ktoré pripadali na sviatok sv. Márie Magdalény.

Spomedzi všetkých dôležitých udalostí v mestečku patrila medzi najvýraznejšie a najnákladnejšie obnova rady na začiatku každého roka, ktorá sa v mestečku odohrávala za prítomnosti hajtmána slavkovského panstva a ďalších slavkovských úradníkov. Počas takýchto významných udalostí si prišli na svoje aj jednoduchí obyvatelia mestečka, ktorí mohli za obecné peniaze piť pivo a víno, tancovať a skromne hodovať.

Je ťažké spraviť na základe týchto poznatkov o situácii v Rousínove nejaké obcejšie a hlbšie závery o ranenovovekých mestečkách na Morave. K tomu je potrebné rozšíriť výskum na ďalšie moravské mestecká. Zaujímavé by bolo porovnať ich vývoj s vývojom mestečiek na Slovensku, resp. v Hornom Uhorsku. K samotnému Rousínovu je do budúcnosti možné rozšíriť poznatky štúdiom ďalšieho archívneho materiálu, napr. pozemkových kníh.

8. Zoznam skratiek

AMR	- Archiv městečka Rousínova
BAV	- Brněnský archívni věstník
CDB	- Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemie
CDM	- Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae
ČMM	- Časopis Matice moravské
MZA	- Moravský zemský archiv
MZDB	- Moravské zemské desky. Kraj brněnský
SH	- Sborník historický
SOkA	- Státní okresní archiv
VM	- Vlastivěda moravská
VN	- Vyškovské noviny
ZM	- Západní Morava
ZMV	- Zprávy muzea ve Vyškově

9. Zoznam použitých prameňov a literatúry

I. Použité pramene:

a) archívne pramene

Moravský zemský archiv v Brně:

D 8 Vceňovací operáty stabilního katastru

i.č. 1769 Vceňovací operát. Rousínov

D 11 Mapy stabilního katastru

i.č. 1769 Rousínov

G 436 Rodinný archiv Kouniců

i.č. 171 Popis škod od Prusů 1742

i.č. 875 Zpronevěra obecního majetku primátorem Floriánem 1726 - 1746

i.č. 1007 Urbář slavkovského panstva z roku 1597

i.č. 1008 Urbář slavkovského panstva z roku 1606 - 1658

i.č. 1009 Urbář slavkovského panstva z roku 1617

Moravský zemský archiv v Brně. Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna:

R 1 Archiv městečka Rousínova

i.č. 1. 1460, února 11. Jiří Poděbradský potvrzuje měšťanům městečka Rousínova užívání městského práva brněnského a dává jim další práva.

i.č. 2. 1497, února 19. Vladislav II. potvrzuje měšťanům městečka Rousínova všechny výsady udělené jim králem Jiřím a na prosbu rychtáře, konšelů a celé obce překládá trh ze svátku sv. Trojice na den sv. Marie Magdalény se čtyřmi dny po něm následujícími.

- i.č. 3. 1549, června 20. Ferdinand I. potvrzuje rousínovské privilegia udělené jim králem Jiřím a dává jim druhý trh na den sv. Bartoloměje s osmi následujícími dny.
- i.č. 4. 1582, května 29. Václav mladší Haugvic z Biskupic a na Rousínově dává městečku Rousínovu svoje dovolení a osvobození na rybníček a mlýn, který leží nad domem a zahradou Pavla Brunclíka a Jiřího Kloze.
- i.č. 5. 1584, července 13. Zikmund, převor kartouzského kláštera v Králově Poli, pouští a dědičně dává Rousínovu ostrůvek a oblouk země ležící u toho rybníčka, který leží pod vážanskými poli.
- i.č. 6. 1585, června 13. Hynek Brtnický z Valdštejna a na Brtnici potvrzuje poddaným v městečku Rousínově privilegia krále Jiřího a Ferdinanda I., dává jim další privilegia a potvrzuje privilegium Václava Haugvice na rybníček a mlýn a dává jim dědičně k užívání habrovanský potok.
- i.č. 7. 1598, srpna 21. Oldřich z Kounic, na Slavkově a Ždánicích, potvrzuje městečku Rousínovu všechny dosud udělené privilegia, osvobozuje všechnu křesťanskou a židovskou obec od všech robot, za co musí dávat roční plat 60 zl na dva termíny.
- i.č. 8. 1669, dubna 26. Leopold I. potvrzuje městečku Rousínovu všechny privilegia a přidává další dva trhy, a to na první neděli a pondělí po sv. Františkovi a první neděli a pondělí po sv. Josefovi.
- i.č. 9. 1709, ledna 1. Maxmilián Oldřich z Kounic přenechává městečku Rousínovu pivovarský dům s pivnicí a potvrzuje právo vařit pivo.
- i.č. 10. 1732, listopadu 21. Karel VI. potvrzuje městečku Rousínovu privilegia dané mu Ferdinandem I. a Leopoldem I.
- i.č. 11. 1747, srpna 11. Marie Terezie potvrzuje městečku Rousínovu všechny dosavadní privilegia.
- i.č. 12. 1782, května 1. Josef II. potvrzuje městečku Rousínovu všechny dosavadní výsady.
- i.č. 13. 1782, července 4. Josef II. přidává městečku Rousínovu trh na vlnu a to dvakrát ročně: 14. května a 20. září.
- i.č. 15a. 1573, června 22. Jindřich Březnický z Náchoda a na Tulešicích a Jan mladší Dubčanský ze Zdenína dávají k obecnému užívání radě a konšelům městečka Rousínova dům s pivovarem po nebohém Jiříkovi Hruškovi.

- i.č. 38 Protokoly o zasedání obecné rady 1700 – 1720
- i.č. 71 Purkrechtní kniha 1651 – 1760
- i.č. 92 Inventář pozůstalostí 1624 – 1673
- i.č. 189 Hospodářská korespondence 1700 – 1760
- i.č. 205 Vybavování dluhů s městem Brnem 1653 – 1691
- i.č. 218 Majetkové záležitosti splácení dluhů obci 1718 – 1760
- i.č. 302 Záписы obecných shromáždění 1656 – 1694
- i.č. 306 Pokyny o povinnostech rousínovské rady 1725
- i.č. 307 Zápis všelijakých událostí v r. 1700 1700
- i.č. 316 Korespondence přijatá od vrchnosti 1600 – 1700
- i.č. 348 Farské záležitosti týkající se obce 1611 – 1679
- i.č. 354 Kostelní počet 1666 – 1699
- i.č. 397 Soupis Židů 1639
- i.č. 398 Záležitosti s židovskou obcí 1697 – 1798
- i.č. 414 Sumář škod od nepřátelských vojsk 1645
- i.č. 421 Vojenské záležitosti 1720 – 1778
- i.č. 1107 – 1114 Hlavní účet 1637 – 1648
- i.č. 1115 Počet obecní 1649 – 1650
- i.č. 1116 – 1120 Hlavní účet 1651 – 1655
- i.č. 1121 – 1131 Počet obecní 1658 – 1669
- i.č. 1132 – 1133 Hlavní účet 1671 – 1672
- i.č. 1134 – 1142 Počet obecní 1673 – 1684
- i.č. 1143 – 1198 Hlavní účet 1686 – 1746
- i.č. 1600 Rejstřík příjmů a vydání 1611

b) tlačené pramene

Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemie, B. II, ed. G. Friedrich, Praha 1942.

Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae, B. VI, ed. P. R. v. Chlumecky, J. Chytil, Brünn 1854.

Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae, B. VIII, ed. V. Brandl, Brünn 1874.

Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae, B. IX, ed. V. Brandl, Brünn 1875.
Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae, B. XI, ed. V. Brandl, Brünn 1885.
Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae, B. XII, ed. V. Brandl, Brünn 1890.
Moravské zemské desky, kraj brněnský, II, ed. T. Kalina, Brno 1950.
Moravské zemské desky, kraj brněnský, III, ed. M. Rohlík, Brno 1957.
Matějek, F. (ed.): Lánové rejstříky brněnského kraje z let 1673 – 1675, Praha 1981.

II. Použitá literatura:

Berengo, M. : L'Europa delle città, Torino 1999.
Borelli, G.: Città e campagna in età preindustriale XVI – XVIII secolo, Verona 1986.
Breschi, M.: La popolazione Toscana 1640 – 1940, Firenze 1990.
Burian, V.: Purkmistrovský rejstřík příjmů a vydání obecních peněz městečka Rousínova v únoru 1689. VN, č. 4, 23. 1. 1942, str. 3.
Clark, P. (Hg.): Small towns in early modern Europe, Cambridge 1995.
Čáda, F. – Janák, J. – Hladký, S.: Rousínov, dějiny a socialistická přítomnost, Brno 1982.
Černý, A. – Procházková, E.: 750 let města Rousínova, Rousínov 1972.
Drápal, T.: Rousínov. VN, č. 23, 2. 6. 1944, str. 3.
Dřímal, J. a kol.: Dějiny města Brna I, Brno 1969.
Eckl, P.: Život obyvatel městečka Dolní Kounice ve 2. polovině 17. století a 1. polovině 18. století. Diplomová práce HÚ FF MU, Brno 2003.
Epstein, S. R. (Hg.): Town and country in Europe, 1300 – 1800, Cambridge 2001.
Foffová, P.: Péče o chudé v městečkách jižní a západní Moravy v 17. století. Odborová práce HÚ FF MU, Brno 2002.
Ginatempo, M. – Sandri, L.: L'Italia delle città. Il popolamento urbano tra Medioevo e Rinascimento (secoli XIII – XVI), Firenze 1990.
Gräf, H. T. (Hg.): Kleine Städte im neuzeitlichen Europa, Berlin 1997.
Hálová, P.: Život městečka Rousínova v druhé polovině sedemnástého století ve světle účetních knih. Odborová práce HÚ FF MU, Brno 2004.
Hosák, L.: Historický místopis země Moravskoslezské, Brno 1938.
Hurt, R.: Rybníkářství na Vyškovsku. ZMV 11, X. 1957.

- Hurt, R.: Dějiny rybníkářství na Moravě a ve Slezsku, Opava 1960.
- Chocholáč, B.: Selské peníze, Brno 1999.
- Chocholáč, B.: Soudní znalci, notáři či špekulanti? Role rychtářů na západní Moravě v 16. a 17. století. In: Ad vitam ed honorem. Profesoru Jaroslavu Mezníkovi přátelé a žáci k pětasedmdesátým narozeninám. Brno 2003, str. 753 – 759.
- Chocholáč, B.: Stalo se Léta Páně za rychtářství... Příspěvek k dějinám správy městečka Dolní Bobrová a k majetkovým poměrům jeho představitelů v 2. polovině 16. a v 17. století. ČMM 116, 1997, str. 119 – 136.
- Janáček, J.: České dějiny. Doba předbělohorská, I-II, Praha 1968 a 1984.
- Kalina, E.: Archiv židovské obce Rousínov. BAV 2, 1958.
- Kokojánová, M. (ed.): Měšťané, šlechta a duchovní v rezidenčních městech raného novověku (16. – 18. století), Prostějov 1997.
- Kolářek, F.: Půdorysy moravských měst, Brno 1930.
- Kuča, K.: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 6, Praha 2004.
- La demografia storica delle città italiane, Bologna 1982.
- La popolazione italiana nel Seicento, Bologna 1999.
- La popolazione italiana nel Settecento, Bologna 1979.
- Láznička, Z.: Moravská města (Antropogeografická studie), Brno 1948.
- Ličman, A.: Slavkovský okres. VM, Brno 1921.
- Macek, J.: Jagellonský věk v českých zemích 3, Města, Praha 1998.
- Macková, M. (ed.): Poddanská města v systému patrimoniální správy, Ústí nad Orlicí 1996.
- Matějek, F.: Morava za třicetileté války, Praha 1992.
- Matějek, F.: Moravské vinice a třicetiletá válka. SH 30, 1984, str. 49-119.
- Matějek, F.: Řemesla v moravských městečkách za třicetileté války a po ní. ČMM 109, 1990, str. 255-274.
- Mayerhofer, H.: Orts-Lexikon Oesterreich-ungarisches, Wien 1896.
- Pěkný, T.: Historie Židů v Čechách a na Moravě, Praha 1993.
- Pühringer, A.: Contributionale, Oeconomicum und Politicum: die Finanzen der landesfürstlichen Städte Nieder- und Oberösterreichs in der Frühneuzeit, München – Wien 2002.

Rousínov. Historie města Rusínova. VN, č. 32, 8. 8. 1941, str. 3.

Rousínov. Historie rousínovského kraje mluví. VN, č. 35, 30. 8. 1940, str. 3.

Rousínovské obecné hospodaření v roce 1620. VN, č. 23, 6. 6. 1941, str. 4.

Slavík, F. A.: O Novém Rousínově, Brno 1891.

Slavík, F. A.: Židé na Moravě po třicetileté válce. ČMM 16, 1892, str. 63-65.

Šebánek, J.: Dějiny brněnského obchodu do r. 1740. In: Listy z dějin brněnského obchodu, Brno 1938.

Ševčík, A.: Židovské obce na Moravě. BAV 2, 1958.

Štindl, M.: Almužníci 17. století na cestě do Bíteše a Meziříčí (Pokus o zachycení pohybu na okraji barokní společnosti). ZM 2, 1998, s. 83–100.

Tenora, J.: Statek sv. Petra v Brně, I, Brno 1933.

Válka, J.: Dějiny Moravy II. Morava reformace, renesance a baroka, Brno 1995.

Vorel, P.: Rezidenční vrchnostenská města v Čechách a na Moravě v 15. - 17. století, Pardubice 2001.

Vries, J. de: European urbanization 1500 – 1800, London 1984.

Winter, Z.: Řemeslnictvo a živnosti XVI. věku v Čechách, Praha 1909

Winter, Z.: Český průmysl a obchod v XVI. věku, Praha 1913.

Winter, Z.: Zlatá doba měst českých, Praha 1913.

Wolny, G.: Kirchliche Topographie von Mähren, Abtheilung II, Brünn Diöcese, Brünn 1856 – 1861.

III. Použité webové stránky:

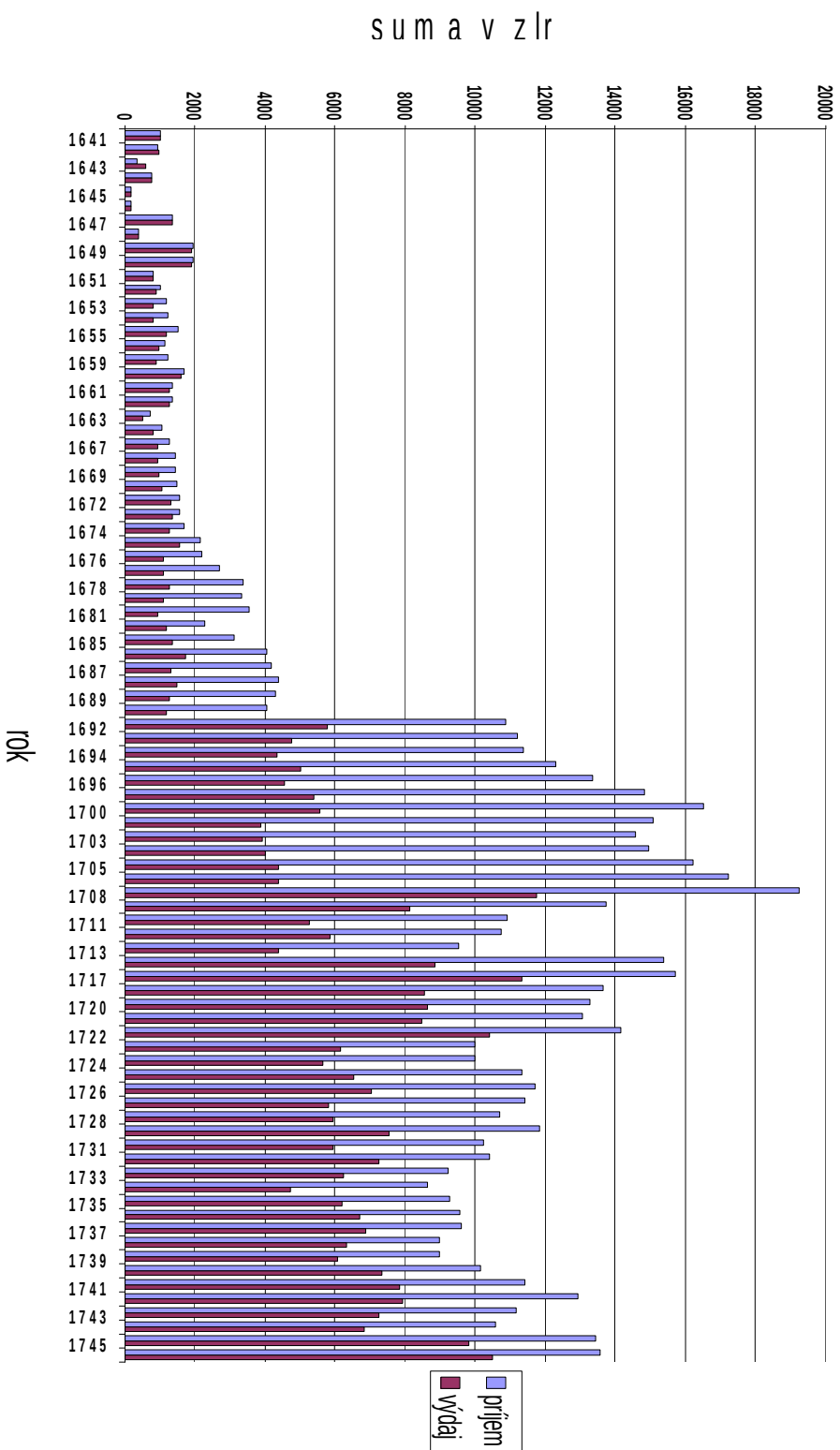
[http:// www.volny.cz/rousinovsko](http://www.volny.cz/rousinovsko) /2006-12-05/
[http:// www.sjn.cz](http://www.sjn.cz) /2006-12-05/

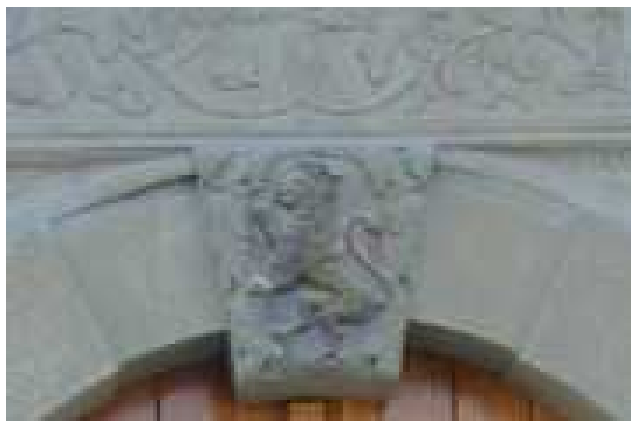
Prílohy

Zoznam príloh:

1. Príjmy a výdaje mestečka v rokoch 1641 – 1746.
2. Mestský znak Rousínova na portáli radnice.
3. Kostol sv. Márie Magdalény.
4. Kaplnka sv. Floriána.
5. Rousínov a jeho najbližšie okolie.
6. Plán Rousínova zo stabilného katastra z roku 1826.
7. Listina panovníka Juraja Podebradského z roku 1460.
8. Listina panovníka Ferdinanda I. z roku 1549.
9. Listina vrchnosti Oldricha z Kounic, na Slavkove a Ždánicích z roku 1598.
10. Listina panovníka Leopolda I. z roku 1669.
11. Titulný list hlavného počtu pre rok 1643.
12. Titulný list obecného počtu pre rok 1702.
13. Ukážka príjmu peňazí z obecného počtu pre rok 1653.
14. Ukážka extra ordinárneho príjmu z obecného počtu pre rok 1700.
15. Ukážka vydania obecných peňazí z obecného počtu pre rok 1681.
16. Ukážka vydania fedrunku vojakom z obecného počtu pre rok 1641.
17. Ukážka vydania almužien z obecného počtu pre rok 1651.
18. Kontrolný zápis hajtmána v obecnom počte pre rok 1671.
19. Výčítky slavkovského účtovníka k obecnému počtu pre rok 1728.
20. Ukážka obilného počtu z pivovarského počtu pre rok 1647.
21. Ukážka konceptu obecného počtu pre rok 1718.
22. Ukážka zápisu zo zasadania obecnej rady z roku 1705.

Příjmy a výdaje městečka v letech 1641-1746

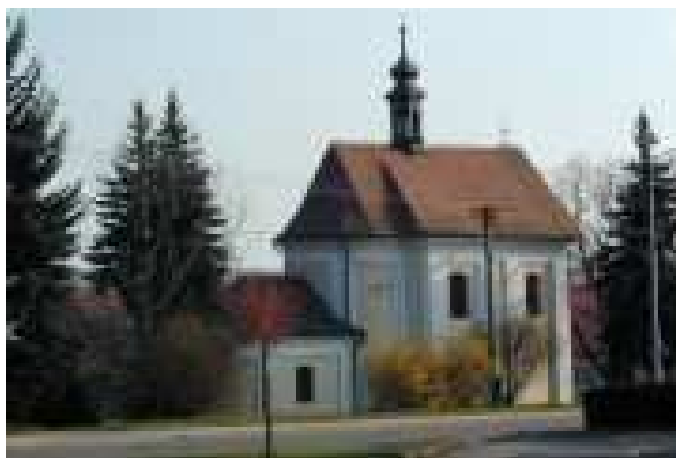

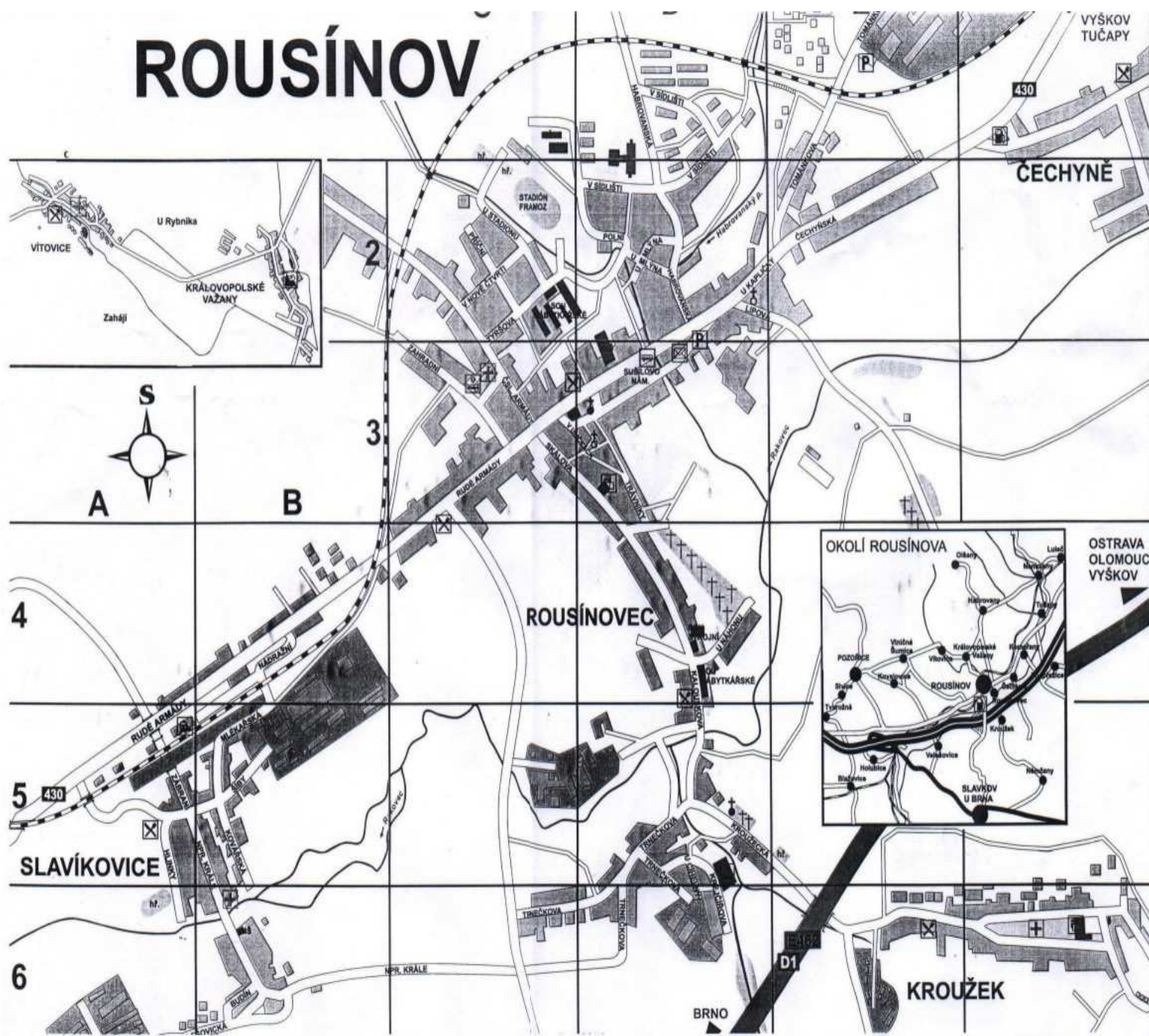
Obr. 2. Mestský znak Rousínova na portáli radnice.

Obr. 3. Kostol sv. Márie Magdalény.

Obr. 4. Kaplnka sv. Floriána.

Obr. 5. Rousínov a jeho najbližšie okolie.

Obr. 6. Plán Rousínova zo stabilného katastra z roku 1826.

A. 1466. k
Ad. P. 10. m. k
w. 1466. k

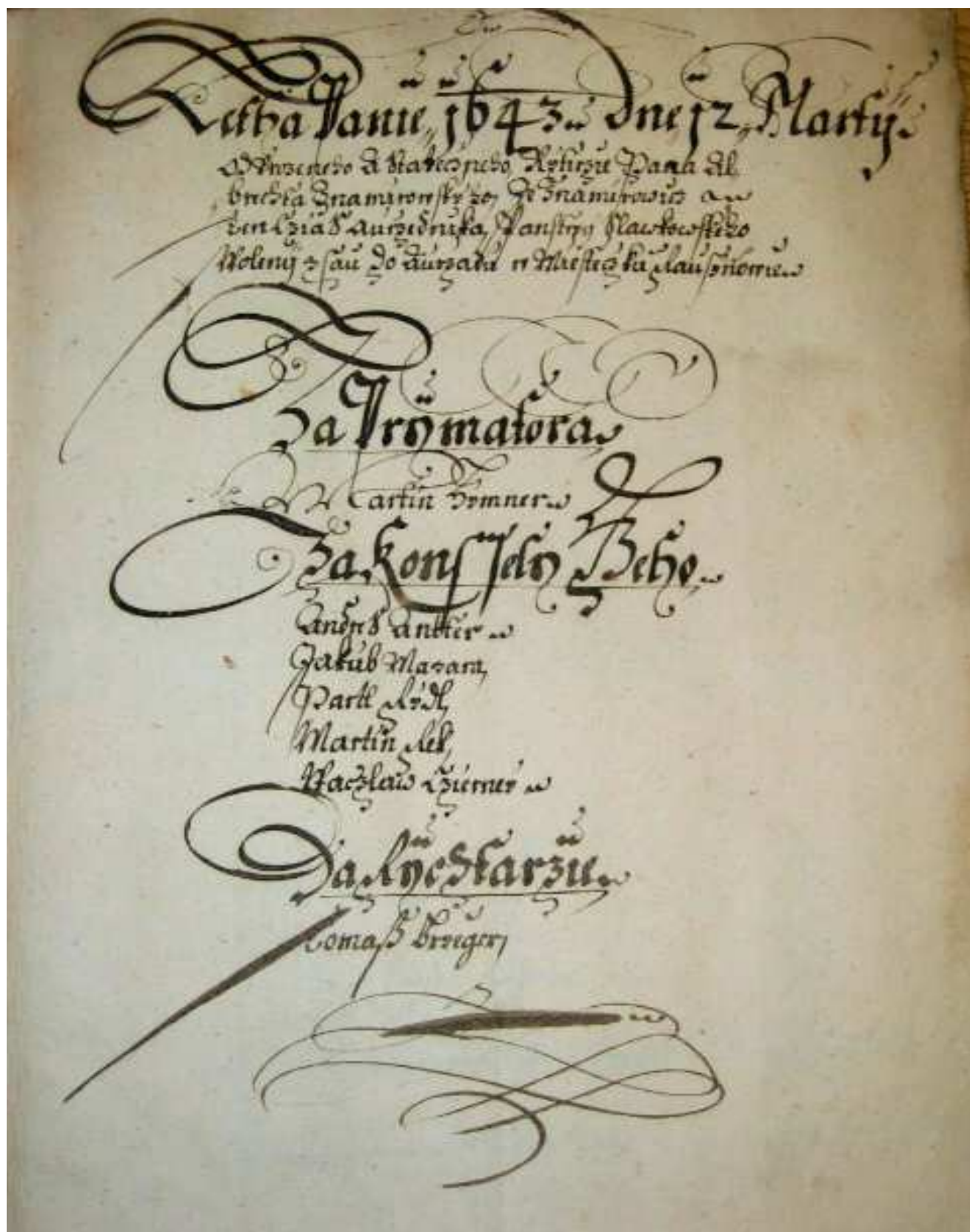
Two decorative braided cords are shown against a light-colored, textured background. One cord is a vibrant red, and the other is a cream or off-white color. Both cords are intricately braided and feature tassels at their ends. The red cord is positioned diagonally from the bottom left towards the top right, while the cream-colored cord is positioned diagonally from the top left towards the bottom right.

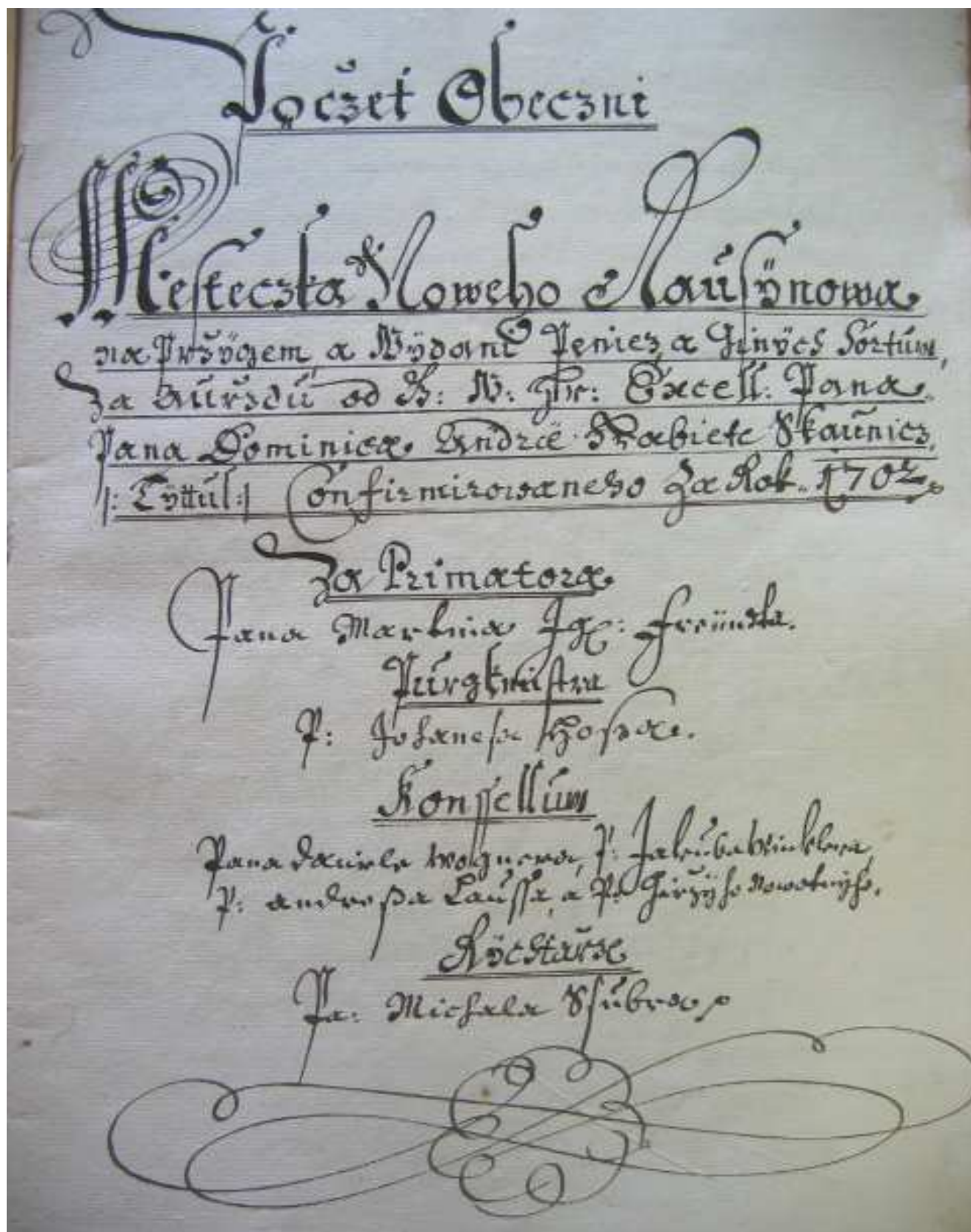
Obr. 9. Listina vrchnosti Oldricha z Kounic, na Slavkove a Žďánicích z roku 1598.

Obr. 10. Listina panovníka Leopolda I. z roku 1669.

Obr. 11. Titulný list hlavného počtu pre rok 1643.

Obr. 12. Titulný list obecného počtu pre rok 1702.

九 三

[Faint handwritten text, likely bleed-through from the reverse side]

88 19 4 $\frac{1}{2}$
Jigs

45. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} \times \frac{1}{2} \times \frac{1}{2}$

4000 - -

534 R 59 2¹/₂ 9

Obr. 13. Ukážka príjmu peňazí z obecného počtu pre rok 1653.

Int. Dr. Schürer fra Nina Tomasse Briegger

p. 17. Gto. Ony Engharum z Regimentu Nawaizyjsa Pana Ica.
 Kote z Wan woldi; Kowij na Dypki do dli ka goly, ofio.
 gize zle Chidmiti; Lale Adwintu. - - - - - 18.4.3.8.

[illegible]

10. R. zig.

Obr. 16. Ukážka vydania fedrunku vojakom z obecného počtu pre rok 1641.

Druhom Lidem Hospodskom tuz na Kofte ly prosperom Almuiznikam a Becnim 1651. Na Huzkništrouh Jana Pavla Koppa		
Dnr. 23. Mavly Tvratli na Kofte Huzkništrouh Dano Huzkništrouh Dano Huzkništrouh Tvratli na Kofte Huzkništrouh Dano	1 12 1 12 1 12	1 12 1 12 1 12
Dnr. 5. Kavisli na Kofte Lidem Huzkništrouh Dano	1 12	1 12
Dnr. 13. Datto Huzkništrouh Huzkništrouh Dano	1 12	1 12
Dnr. 27. Datto Huzkništrouh Huzkništrouh Dano	1 12	1 12
Dnr. 28. Datto Huzkništrouh Huzkništrouh Dano	1 12	1 12
Dnr. Datto Huzkništrouh Huzkništrouh Dano	1 12	1 12
Dnr. 1. May Huzkništrouh Huzkništrouh Dano	1 12	1 12
Dnr. Datto Huzkništrouh Huzkništrouh Dano	1 12	1 12
Dnr. 3. May Huzkništrouh Huzkništrouh Dano	1 12	1 12
Dnr. 4. Datto Huzkništrouh Huzkništrouh Dano	1 12	1 12
Dnr. Datto Huzkništrouh Huzkništrouh Dano	1 12	1 12
Na Huzkništra Martina Neta		
Dnr. 9. May Datto Huzkništrouh Huzkništrouh Dano	2 14	2 14
Dnr. 11. Datto Huzkništrouh Huzkništrouh Dano	2 14	2 14
Dnr. 25. Datto Huzkništrouh Huzkništrouh Dano	2 14	2 14
Dnr. 7. Datto Huzkništrouh Huzkništrouh Dano	2 14	2 14
Dnr. 9. Datto Huzkništrouh Huzkništrouh Dano	2 14	2 14
Dnr. 13. Datto Huzkništrouh Huzkništrouh Dano	2 14	2 14
Dnr. Datto Huzkništrouh Huzkništrouh Dano	2 14	2 14
Dnr. Datto Huzkništrouh Huzkništrouh Dano	2 14	2 14
Dnr. Datto Huzkništrouh Huzkništrouh Dano	2 14	2 14

Obr. 17. Ukážka vydania almužien z obecného počtu pre rok 1651.

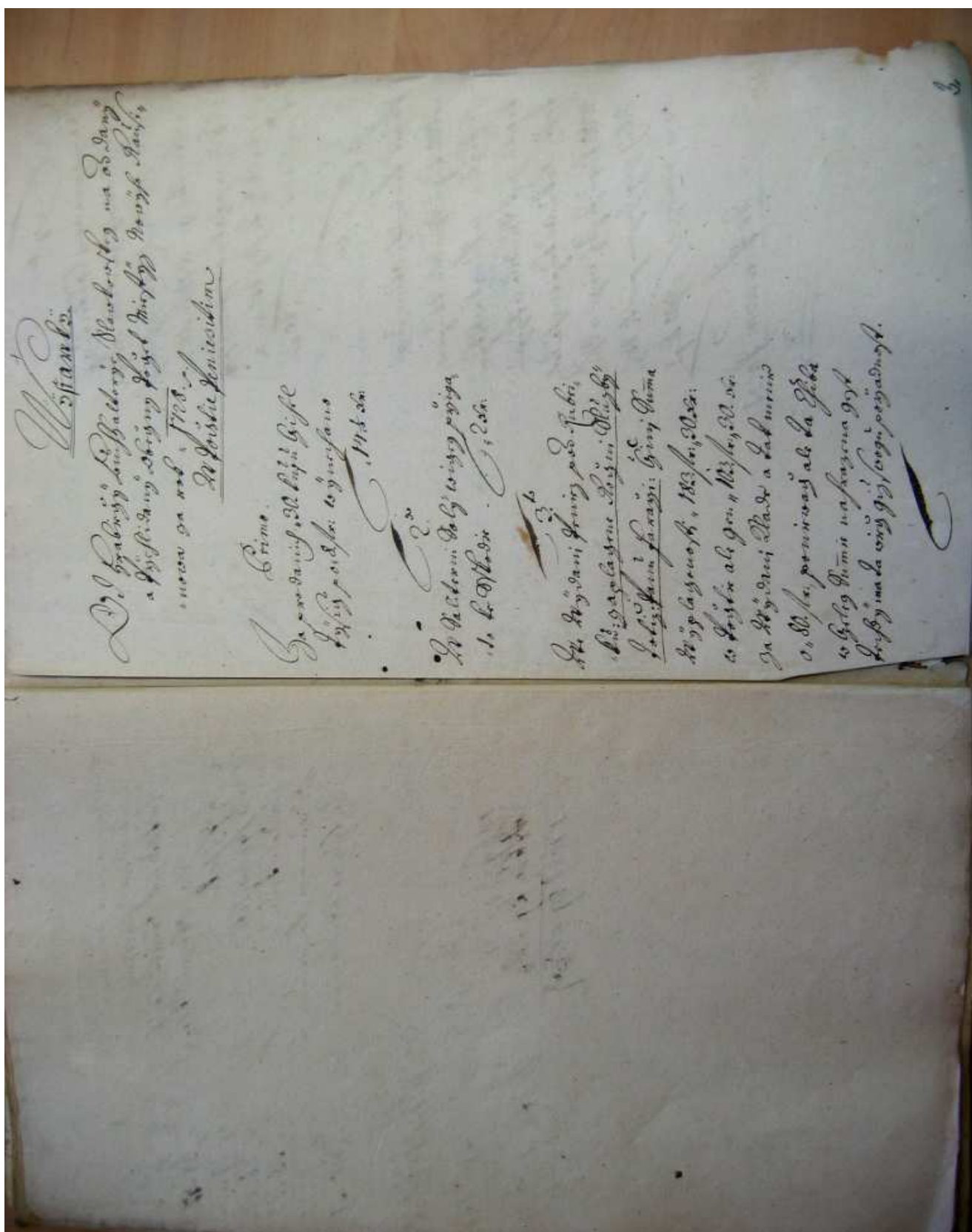
Rotmager Bratigem z Wydanym Su.
 kawa Penieziesto Xestiu do budai
 750 Poriti

348. m. 17. 36. 3. 2.

Am 29 Febr. 1672 Ist die Gemein Rechnung in der form
 der ganze Gemein richtig abgelesen worden. Und niemandt
 das geringste zu wider sagen. Diese zu beschein und bescheide
 gung habe mit eigener handt unterschrieben bezeuget
 Martin Lamprecht d. 29 Febr. 1672

Christoph. v. Anspach
 Lubman

Obr. 18. Kontrolný zápis hajtmána v obecnom počte pre rok 1671.

Obr. 19. Výčítky slavkovského účtovníka k obecnému počtu pre rok 1728.

Obr. 20. Ukážka obilného počtu z pivovarského počtu pre rok 1647.

[illegible]

Obr. 21. Ukážka konceptu obecného počtu pre rok 1718.

Puncta, a mib Dnassoni. H. St. Janus Radkij
 a Cyba Obraz Mieszy Nowy Radkijowa
 Cyba H. St. H. St. 1705. rok miedziowal, a
 zafawawabj, aod miz, Specijalizowan, a
 H. St. H. St. 30. Miedziowal, aod omi Radkijowa
 H. St. H. St. 30. Miedziowal, aod omi Radkijowa

Przednie

Dofa Dofa H. St. H. St. 30. Miedziowal, aod omi
 Radkijowa, aod miz, Specijalizowan, a
 H. St. H. St. 30. Miedziowal, aod omi Radkijowa

Przednie

Na ofeni H. St. H. St. 30. Miedziowal, aod omi
 Radkijowa, aod miz, Specijalizowan, a
 H. St. H. St. 30. Miedziowal, aod omi Radkijowa

Przednie

Dofa Dofa H. St. H. St. 30. Miedziowal, aod omi
 Radkijowa, aod miz, Specijalizowan, a
 H. St. H. St. 30. Miedziowal, aod omi Radkijowa

Obr. 22. Ukázka zápisu zo zasadania obecnej rady z roku 1705.